

การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา :
กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

นายเรนทร์ ตุนทกิจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

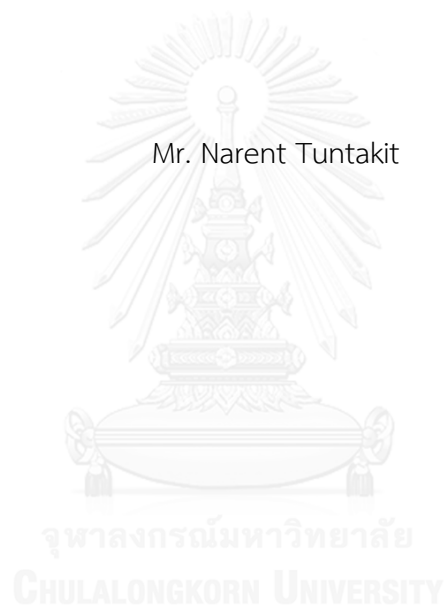
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DRUG PREVENTION FOR AT-RISK YOUTH GROUP OUTSIDE THE SCHOOL:
A CASE STUDY OF YOUTH VOLUNTEERS FOR LAND FORCES PROJECT IN TAPHONG
SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT, RAYONG PROVINCE.

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development
(Interdisciplinary Program)
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา
: กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ตำบล
ตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

โดย

นายนเรนทร์ ตุนทกิจ

สาขาวิชา

พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ดร. อเนกพล เกื้อมา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุเนตร ชุตินธรานนท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ธาดานิติ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ดร. อเนกพล เกื้อมา)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ศิริเชษฐ์ สังขมาน)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร. อังคณา กรัณยาธิกุล)

นเรนทร์ ตุนทกิจ : การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา : กรณีศึกษา โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง (DRUG PREVENTION FOR AT-RISK YOUTH GROUP OUTSIDE THE SCHOOL: A CASE STUDY OF YOUTH VOLUNTEERS FOR LAND FORCES PROJECT IN TAPHONG SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT, RAYONG PROVINCE.) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ดร. อเนกพล เกื้อมา, 97 หน้า.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา 2) ผลของการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครองของเยาวชนและประชาชน ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ผลการศึกษา พบว่า 1) การป้องกันปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยใช้แนวทางหรือวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองและการนำเอา “เครื่องแบบ” เป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจเพื่อการปรับเปลี่ยนตนเอง 2) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาเห็นคุณค่าในตนเองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น จนเป็นที่ยอมรับของครอบครัวและชุมชน ดังนั้นการป้องกันปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนควรเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมและบูรณาการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5487148420 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORDS: RISK YOUTH GROUP OUTSIDE THE SCHOOL / DRUG PREVENTION / UNIFORM

TITLE: PARENT TUNTAKIT: DRUG PREVENTION FOR AT-RISK YOUTH GROUP OUTSIDE THE SCHOOL: A CASE STUDY OF YOUTH VOLUNTEERS FOR LAND FORCES PROJECT IN TAPHONG SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT, RAYONG PROVINCE..
ADVISOR: ANAGPON KUAMA, Ph.D., 97 pp.

The objective of this research aims to 1) study the processes of drug prevention for at-risk youth group outside the school and 2) to study the consequences of drug prevention for at-risk youth group outside the school by means of qualitative methods, including non-participant observation, opinion poll by using questionnaire, in-depth interview and focus group discussion. The researcher collected data by all means above from at-risk youth group outside the school, community leaders, local authorities, parents of the youth and other people in Taphong subdistrict.

The results of these case studies found that 1) drug prevention for at-risk youth group outside the school in Taphong subdistrict is an activity making the youth alter their behavior by using established self-esteem into the youth, and using “uniform” as an equipment building the motivation for the youth to alter their behavior, and 2) at-risk youth group outside the school have self-esteem and can change behaviors to the better way and also build acceptance to their parents and citizen in the community. To prevent drugs and make the at-risk youth group outside the school have desirable behavior permanently and stable, must depends on the cooperation and integration from every sectors of the community.

Field of Study: Human and Social
Development

Student's Signature

Advisor's Signature

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จ ลุล่วง ได้ด้วยความช่วยเหลือ สนับสนุน และความกรุณาของบุคคลหลายฝ่าย โดยบุคคลแรกและผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างที่สุดคือ ดร.อเนกพล เกื้อมา ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ขึ้นนี้ คอยให้การดูแล ช่วยเหลือรวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาหารือ ตลอดจนเสียสละเวลาตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่มาโดยตลอด รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ ผู้เป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ศิริเชษฐ์ สังฆมาน และ อาจารย์ ดร.อังคณา กรัณยาธิกุล ผู้เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำ ชี้แนะในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสม ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ คุณยาย คุณน้าของผู้วิจัย ที่ให้กำลังใจและหมั่นสอบถามความคืบหน้า ในด้านการเรียนปริญญาโท ตั้งแต่แรกเข้าจนวันที่เสร็จสิ้น

ขอขอบคุณ นายฉกรรจ์ คชรินทร์ ดาบตำรวจนภัสสรพี ไกรเดชและนายรุ่ง คีรีแลง ที่ให้คำแนะนำ ชี้แนะในพื้นที่ถึงการทำงานและน้องๆ ที่อบรมกิจกรรมที่ให้ข้อมูลที่เป็นอย่างดีในงานวิจัยขึ้นนี้ จนสามารถเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ได้สำเร็จตามที่หวังไว้

ขอขอบคุณ เพื่อนๆ และรุ่นน้อง ในหลักสูตรสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม ที่คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ในระหว่างทำวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น

ขอขอบคุณ อาจารย์และพี่ๆ ที่สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจและคำแนะนำ ผู้วิจัยมาโดยตลอด

และสุดท้ายขอขอบคุณ บราลี ชัยศร ที่คอยรับฟังปัญหาของผู้วิจัย ให้กำลังใจ ช่วยเหลือในด้านต่างๆ เสมอมา

ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของทุกๆ ท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณที่เป็นแรงใจ อันส่งผลให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษาในครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2	6
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่น	6
2.1.1 ความหมายของวัยรุ่น.....	7
2.1.2 พัฒนาการวัยรุ่น	10
2.1.3 พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น	11
2.1.4 ประเด็นทางด้านจิตวิทยาของวัยรุ่น	12
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์และการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	16
2.2.1 อัตมโนทัศน์ (Self-concept)	16

2.2.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem).....	19
2.3 แนวคิดการสร้างแรงจูงใจ.....	24
2.4 การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	28
2.4.1 การป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่น.....	28
2.4.2 แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	30
2.4.3 การดำเนินการเพื่อป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในประเทศ.....	33
2.4.4 การดำเนินการเพื่อป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในต่างประเทศ.....	38
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
2.6 กรอบแนวความคิดการวิจัย.....	44
บทที่ 3.....	45
ระเบียบวิธีการวิจัย	45
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
3.1.1 ประชากร.....	45
3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง	45
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
3.4 การตรวจสอบข้อมูล.....	48
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการศึกษา	48
บทที่ 4.....	49
ผลการศึกษา	49
4.1 การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา.....	49
4.1.1 บริบทชุมชน	49
4.1.2 แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา.....	56

4.1.3 การดำเนินการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา	56
4.2 ผลการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง	60
4.2.1 ผลลัพธ์จากการเข้าร่วมอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”	60
4.2.2 ผลผลิตจากการเข้าร่วมอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”	62
บทที่ 5	75
สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
5.1 การป้องกันยาเสพติดปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา	75
5.2 ผลของการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา.....	78
5.3 อภิปรายผลการวิจัย	82
5.4 ข้อเสนอแนะการศึกษาในครั้งนี้.....	85
5.5 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	86
รายการอ้างอิง	87
ภาคผนวก.....	90
ภาคผนวก ก.	91
ภาคผนวก ข.	92
ภาคผนวก ค.	94
ภาคผนวก ง.....	95
ภาคผนวก จ.	96
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	97

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงเนื้อหาหลักสูตร โครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”	57
ตารางที่ 2 แสดงอายุเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา	58
ตารางที่ 3 แสดงพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน	58
ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของเยาวชนภายหลังจากอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์	60

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ภาพรวมลักษณะเขาวงกตด้านการป้องกันยาเสพติด.....	31
---	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติดยังคงเป็นปัญหาของประเทศมาช้านาน โดยความรุนแรงของปัญหาได้เปลี่ยนแปลงไปตามเศรษฐกิจ สังคม และการก้าวเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยและรวดเร็วมากขึ้น ล้วนเป็นปัจจัยเอื้อให้ปัญหายาเสพติดทวีความรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาในกลุ่มผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วยสาเหตุหลายประการ ส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และตนเอง เช่น การสูญเสียโอกาสในการศึกษา สุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม การสูญเสียอิสรภาพเนื่องจากกระทำความผิด ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลาย ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หรือผลกระทบในระดับประเทศคือ การสูญเสียด้านงบประมาณในการปราบปรามจับกุมคุมขัง รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งนำมาสู่การสูญเสียที่สำคัญคือการสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่าอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต (กิ่งกาญจน์ จงสุขไกล, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ระหว่างปี 2552 ถึง ปี 2557 พบว่าปัญหาของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ในปี 2552 มีจำนวน 12,352 คน ปี 2553 มีจำนวน 14,695 คน ปี 2554 มีจำนวน 13,845 คน ปี 2555 มีจำนวน 14,773 คน ปี 2556 มีจำนวน 15,530 คน และปี 2557 มีจำนวน 16,679 คน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจำนวนเด็กและเยาวชนที่ทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ มีสัดส่วนที่สูงขึ้นทุกๆ ปี (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2558) อย่างไรก็ตามหลังจากการที่เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด คือ การถูกจับกุมดำเนินคดี และการรับโทษถูกควบคุมตัวในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนอย่างไรก็ตามปัญหายาเสพติดจะยังคงมีอยู่ เพราะพบว่าเกิดปัญหาเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้เสพที่ถูกเข้ารับการบำบัดยาเสพติดที่ถูกควบคุมตัวในสถานที่ตั้งกล่าวนั้นได้มีโอกาสคลุกคลีหรืออยู่ร่วมกันกับเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมในคดีจำหน่ายหรือเป็นผู้ค้า ซึ่งเป็นพัฒนาตัวเองจากผู้เสมาเป็นผู้ค้าหรือขยายเครือข่ายในการค้ายาเสพติดเมื่อพ้นโทษดังกล่าว กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ยังไม่สามารถทำให้เด็กและเยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างถาวรเมื่อกลับสู่ชุมชน ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดย ให้ความสำคัญกับ “ชุมชน” นำยุทธศาสตร์นโยบายพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาลนั้นเป็นการระดมพลังมวลชนจากทุกฝ่ายเข้าร่วมป้องกันเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ตั้งแต่ปี 2555 จนถึงการปฏิบัติการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืนปี 2556 ประกอบด้วยแนวทางดำเนินงานร่วมกับชุมชน โดยเฉพาะ แผนงานที่ 3 การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด โดยมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนก่อนวัยเสี่ยง ไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งจะเป็นการตัดวงจรการเพิ่มขึ้นของผู้เสพยาใหม่ และยังมีเป้าหมายในการดำเนินงานกับเยาวชนนอกสถานศึกษา ได้กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ ร่วมกันรับผิดชอบงานป้องกันเยาวชนนอกสถานศึกษาในระดับพื้นที่โดยให้ทุกหน่วยข้างต้นมีข้อสั่งการให้หน่วยงานภายใต้ต้นสังกัดในพื้นที่จัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา บูรณาการกับคณะกรรมการระดับจังหวัดในแต่ละพื้นที่ และมอบหมายให้ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินจังหวัด (ศพส.จ.) และศูนย์ปฏิบัติการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดอำเภอ (ศพส.อ.) ตลอดจนหน่วยงานในพื้นที่ภายใต้สังกัด ในการสำรวจพื้นที่เสี่ยง จำนวนเยาวชนนอกสถานศึกษาในแต่ละอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน รวมทั้งประเภทและปัญหาของพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน และจัดกระบวนการแก้ไขพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยการฝึกอบรม สร้างเสริมวินัย และบุคลิกใหม่ of เยาวชน แล้วรวมกลุ่มจัดตั้งให้เป็นหมวดหมู่ เป็น “เยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน” ในทุกอำเภอ และให้พลังของเยาวชน ที่ผ่านมาการอบรมดังกล่าวมีกิจกรรมบริการสังคมและชุมชนโดยเฉพาะในพื้นที่ เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเห็นคุณค่าของตนเอง และปรับเปลี่ยนเป็นพลังพัฒนาและสร้างสรรค์ท้องถิ่นของตนเอง โดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมและแสดงความรับผิดชอบต่อครอบครัวเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในการแก้ไขพฤติกรรม และการติดตามรายงานผลความก้าวหน้าในการแก้ไขพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วย (สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., 2556) (สถาบันพัฒนาบุคลากรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., 2556) โดยการอบรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาตามแนวทาง “เยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน” ดังกล่าวนั้นทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ได้มีการนำเอาโครงการ “กองร้อยเยาวชนบนเส้นทางสายใหม่ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งเป็นโครงการที่มีหน่วยงานในพื้นที่อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ดำเนินกิจกรรมได้แก่ อำเภอเขาสวนกวาง สถานีตำรวจภูธรเขาสวนกวาง ส่วนราชการและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น ได้นำเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี จำนวน 50 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมการฝึกอบรมฯ โดยใช้แนวความคิด “การสร้างสัญลักษณ์หรือเครื่องแบบ” เป็นเกราะป้องกันไม่ให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาหวนกลับไปหากลุ่มยาเสพติดและเป็นการดึงเข้าร่วมกิจกรรมกับตำรวจ เพื่อเป็นการสร้างความหวาดระแวงให้กับกลุ่มยาเสพติดและปฏิเสธที่จะรับเข้าร่วมกระบวนการยาเสพติด ถือเป็น การตัดตอนระหว่างเยาวชนกับกลุ่มยาเสพติดอย่างถาวร นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังความมีจิตสำนึกในสถาบันชาติ ศาสนาและ

พระมหากษัตริย์และให้ห่างไกลจากยาเสพติดที่เป็นพิษภัยร้ายแรงต่อเยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งหลังจากการฝึกอบรมเยาวชนกลุ่มนี้ จะทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครตำรวจ สถานีตำรวจภูธร เขาสวนกวางเพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นแหล่งข่าวในการเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติดในชุมชนและหมู่บ้าน (สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., 2556)

การดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ได้รับการขยายผลตามบริบทในพื้นที่ 5 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับตั้งแต่ ปี 2555 เป็นต้นมา พื้นที่จังหวัดระยอง เป็น 1 ใน 5 พื้นที่นำร่องที่นำแนวความคิด “การสร้างสัญลักษณ์หรือเครื่องแบบ” ดังกล่าวมาปรับใช้ โดยมีความคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางลดระดับความรุนแรงของปัญหายาเสพติด และปัญหาอาชญากรรมต่างๆที่มีสาเหตุมาจากยาเสพติด ในกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา ทั้งนี้ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้วยความร่วมมือของตำรวจ องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง ผู้นำชุมชน ตลอดจนกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็กและเยาวชน จึงร่วมกันดำเนินกิจกรรมในการป้องกันปัญหายาเสพติดในการจัดอบรมตามโครงการ “เยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน” เพื่อชักจูงกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษาได้เข้ารับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางด้านร่างกายและจิตใจไม่ให้เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด เสริมสร้างให้เป็นคนดีของสังคม โดยในครั้งนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลตะพง เห็นถึงประโยชน์ของการอบรมดังกล่าวจึงได้มีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง ในปี 2556 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงแนวทางการดำเนินกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาต่อการป้องกันยาเสพติด เพื่อเป็นแบบอย่าง แนวทางในการนำไปปรับใช้ป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเชิงเนื้อหา ศึกษาแนวทาง กระบวนการ และหรือลักษณะกิจกรรมในการดำเนินโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในปี 2556 ตลอดจนผลที่ได้เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวทั้งต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน สังคม

ขอบเขตเชิงพื้นที่ ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินในพื้นที่อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
2. เป็นแนวทางในการสร้างเสริมกิจกรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนห่างไกลยาเสพติด
3. เป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือและหรือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา
4. เป็นช่องทางในการติดตามสถานการณ์ยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน
5. เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาแบบบูรณาการ

1.5 นิยามศัพท์

การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา หมายถึง การจัดอบรมอบรมเชิงปฏิบัติการในการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนหรือกระบวนการอย่างชัดเจน สามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาได้

เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. อายุ 14-19 ปี
2. พักอาศัยอยู่ในเขตตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
3. ไม่อยู่ในระบบการศึกษาในโรงเรียนหรือไม่ได้เรียนอยู่ในโรงเรียน
4. มีพฤติกรรม ทัศนคติ ค่านิยม และแนวโน้มที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือตกอยู่ในสภาวะการณ์ที่เข้าสู่การเสพสารเสพติด เช่น การรวมตัวเป็นกลุ่มก่อความเดือดร้อน มั่วสุมในยามกลางคืน มั่วสุมอยู่ในร้านเกมอินเทอร์เน็ต การลักเล็กขโมยน้อย เป็นต้น

โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน หมายถึง กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรม ภายใต้แนวคิด “การสร้างเกราะป้องกันยาเสพติด โดยใช้เครื่องแบบเป็นสัญลักษณ์” ต่อมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลตะพง ได้ต่อยอดสนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรมในปี 2556 โดยใช้ชื่อโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้ารับการอบรม โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน มีความรู้สึกต่อตนเองในด้านบวกว่าตนเองมีคุณค่าสามารถทำประโยชน์ให้เกิดต่อตนเองและสังคมรอบข้าง อาทิ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองไปในทางที่ดี การเข้าไปมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน สังคม การเฝ้าระวังป้องกันยาเสพติด ตลอดจนงานที่มีร่างกายแข็งแรงขึ้น เป็นต้น

เครื่องแบบ หมายถึง ชุดเครื่องแบบคล้ายทหาร เพื่อมุ่งหวังให้เกิดความรู้สึกความภาคภูมิใจ ตระหนักในเรื่องคุณค่าแก่ตนเอง ในการป้องกันยาเสพติด โดยนำมาใช้เป็นชุดแต่งกายในการปฏิบัติงานร่วมในชุมชนของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

ผู้นำชุมชน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนายกองตำบลบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่ตำบล ตะพง อำเภอมะนัง จังหวัดระยอง ซึ่งมีส่วนร่วมและหรือเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมในการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา : กรณีศึกษา โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่น
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์และการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. แนวคิดการสร้างแรงจูงใจ
4. การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่น

วัยรุ่น (แก้วใจ สิริศักดิ์, 2551) ถือเป็นช่วงวัยที่มนุษย์ทุกคนจะต้องก้าวผ่านเพื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กและเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นบุคคลที่อยู่ในวัยนี้จึงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการด้านการเจริญเติบโตของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์จิตใจ สติปัญญา และรวมไปถึงด้านสังคมที่จะเกิดขึ้นกับตัวบุคคลนั้นอย่างรวดเร็ว ทำให้วัยรุ่นต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวและพยายามควบคุมตนเองเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นกับตนเองอย่างมาก ด้วยการเปลี่ยนแปลงและการพยายามปรับตัวดังกล่าวจึงทำให้มักเกิดปัญหาในความสับสน ความขัดแย้งทั้งต่อตนเองและผู้อื่นใกล้ชิดรอบข้าง ด้วยลักษณะธรรมชาติของวัยรุ่นดังกล่าว จึงทำให้วัยนี้มีความอ่อนไหวด้านอารมณ์และจิตใจค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นอิทธิพลของฮอร์โมนที่เริ่มมีการหลั่งและเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และส่งผลทำให้วัยรุ่นเกิดปัญหาที่เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ โดยจะเห็นได้ชัดเจนจากการที่วัยรุ่นมักถูกยั่วชุกจุกให้กระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ง่าย เช่น การก่อเหตุทะเลาะวิวาท อันเนื่องมาจากอารมณ์ที่รุนแรงหรืออารมณ์ร้อนของวัยนี้ที่มักถูกยั่วชุกได้โดยง่ายนั่นเอง นอกจากนี้พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในวัยนี้แล้ว ยังมีพัฒนาการด้านสังคมของวัยนี้ที่มีลักษณะเด่น เพราะวัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนเป็นอย่างมาก เพื่อนจะมีอิทธิพลต่อคนในวัยนี้ค่อนข้างสูง เพราะโดยธรรมชาติแล้ววัยนี้มักจะต้องการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนและคนรอบข้าง ดังนั้นเมื่อต้องการการยอมรับจึงทำให้วัยรุ่นมักเชื่อฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู หรือ

บุคคลกลุ่มอื่นๆ ดังนั้นเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจและการกระทำของวัยรุ่นให้เป็นไปตามที่กลุ่มเพื่อนต้องการได้ง่ายทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ด้วยการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้จำเป็นที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายและโดยเฉพาะด้านจิตใจของวัยรุ่น เพราะมีความสำคัญต่อการอธิบายถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น เช่น การที่วัยรุ่นต้องพยายามควบคุมและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น จนอาจทำให้เกิดความสับสนคับข้องใจในตนเองไม่สามารถหาทางออกได้ จนนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดได้ ทั้งนี้สาเหตุอาจเกิดขึ้นเนื่องจากถูกเพื่อนชักชวนและต้องการเป็นที่ยอมรับ ความอยากรู้อยากลอง การดวนตัดสินใจรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะทางด้านจิตวิทยาวัยรุ่นทั้งสิ้น ดังนั้นการทำความเข้าใจต่อธรรมชาติด้านจิตวิทยาของวัยรุ่นจะช่วยให้เห็นสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนและตรงจุดยิ่งขึ้น

2.1.1 ความหมายของวัยรุ่น

เฮอร์ล็อก (Hurlock อ้างถึงใน จันทรสุตา ตันติวิชญวานิช, 2546) ได้ให้คำอธิบายถึง “วัยรุ่น” ว่าเป็น “Adolescence” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรากศัพท์จากภาษาละตินว่า “Adolescere” หมายถึงการเจริญเติบโตไปสู่การมีวุฒิภาวะ (Maturity) อย่างเต็มที่ ซึ่งการจะบรรลุวุฒิภาวะนั้นไม่เพียงแต่การเจริญเติบโตแค่เพียงร่างกายเท่านั้นแต่จะต้องเจริญเติบโตทางด้านจิตใจไปด้วย โดยรวมคือต้องมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมไปด้วยกัน

วิทยากร เชียงกุล (วิทยากร เชียงกุล, 2552) ได้อธิบายไว้ว่า วัยรุ่น คือ วัยที่คนเรากำลังจะเปลี่ยนจากการเป็นเด็กโตไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งโดยทั่วไปมักจะอยู่ในช่วงอายุ 11-19 ปี จากคำว่า Adolescence ในภาษาละตินที่หมายถึงการเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ส่วนคำว่า Teenage หมายถึง คนที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี แต่ช่วงอายุวัยรุ่นอาจต่างกันตามเชื้อชาติ พัฒนาการส่วนบุคคล วัฒนธรรม และยุคสมัย อย่างในยุคปัจจุบันที่มักเห็นว่าเด็กจะก้าวสู่การเป็นวัยรุ่นเร็วขึ้นเพียง 9-10 ปี ก็อาจเริ่มกลายเป็นวัยรุ่นแล้ว หรือในบางคนที่มีการพัฒนาการของวุฒิภาวะทางอารมณ์ช้า เช่น แม้จะอายุ 20-22 ปี แล้ว แต่ก็ยังคงมีนิสัยแบบวัยรุ่น ยังไม่เป็นผู้ใหญ่เต็มที่ในด้านอารมณ์หรือความคิด สาเหตุที่เด็กเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นอย่างรวดเร็วขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเด็กรุ่นใหม่มีโภชนาการหรืออาหารการกินที่ดีขึ้น มีสื่อและสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กรับรู้และเรียนรู้เรื่องเพศได้เร็วมากขึ้น และสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นก้าวข้ามช่วงวัยรุ่นได้ช้าลงกว่าเมื่อก่อน อาจเนื่องมาจากในโลกยุคทุนนิยมเด็กๆ หรือวัยรุ่นต้องพึ่งพาพ่อแม่มากขึ้นในการกินอยู่และต้องเรียนหนังสือมากขึ้นกว่าในสมัยก่อนนั่นเอง

ส่วนคำว่า เยาวชน มักจะใช้กับเด็กที่โตขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง เช่น 15-24 ปี แต่มักใช้ในทางสังคมหรือกฎหมายมากกว่าทางด้านจิตวิทยา การแบ่งวัยทางสังคมจึงมักแบ่งตามกฎหมาย วัฒนธรรม

ประเพณีของประเทศนั้นๆ เช่น ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนามักให้เด็กทำงานได้ตั้งแต่อายุ 14-15 ปี หรือบางประเทศให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งเมื่ออายุถึง 18 ปี แต่ทำสัญญาตามกฎหมายได้เมื่อถึงอายุ 21 ปี สหประชาชาติได้ กำหนดอายุเด็กไว้ถึง 18 ปี ซึ่งสะท้อนว่าทุกประเทศจะต้องตระหนักว่า แท้จริงแล้ววัยรุ่นนั้นยังไม่ถือว่าเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงควรต้องกำหนดข้อห้ามเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิเด็กละเลยวชน หรือป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงหรือเป็นอันตราย

ศรีเรื่อน แก้วกังวาล (ศรีเรื่อน แก้วกังวาล, 2545) ได้อธิบายว่าวัยรุ่น (adolescent) คือ ผู้ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 12-18 ปี แต่ในปัจจุบันช่วงวัยรุ่นถูกขยายออกไปเป็นช่วงอายุประมาณ 12-25 ปี เนื่องจากปัจจุบันนี้เด็กอาศัยเล่าเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษานานขึ้น ทำให้ต้องยืดระยะเวลาที่จะถึงช่วงที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถพึ่งพาหาเลี้ยงชีพตนเองได้ออกไปมากขึ้น นอกจากนี้รูปแบบของวิถีชีวิตและสังคมในปัจจุบันยังทำให้เด็กมีวุฒิภาวะทางจิตใจ (maturity) ช้ากว่ายุคก่อนเนื่องจากต้องพึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองนานขึ้นนั่นเอง ทั้งนี้ช่วงวัยรุ่นเองก็ยังสามารถแบ่งออกไปได้อีก 3 ระยะคือ ช่วงวัยรุ่นแรกหรืออายุประมาณ 12-15 ปี ซึ่งจะมีพฤติกรรมที่ค่อนข้างเหมือนเด็กอยู่มาก ช่วงวัยรุ่นตอนกลางหรืออายุประมาณ 16-17 ปี พฤติกรรมในวัยนี้จะก้ำกึ่งระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ และส่วนช่วงอายุ 18-25 ปี หรือวัยรุ่นตอนปลายจะมีพฤติกรรมที่ค่อนข้างเป็นผู้ใหญ่มากที่สุด โดยจะมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านต่างๆ ทุกด้าน เช่น ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเห็นได้ชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากวัยอื่นๆ ที่แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงระหว่างวัยเช่นกัน แต่สำหรับวัยรุ่นนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็วกว่าในทุกด้าน

จึงกล่าวได้ว่าช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่คาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กต่อกับความเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นถ้าวัยรุ่นคนใดใช้ชีวิตในช่วงเวลาดังกล่าวนี้โดยไม่มีปัญหาหรือมีปัญหาในชีวิตที่ไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อนมากนักก็จะทำให้ผ่านช่วงการเป็นวัยรุ่นไปได้อย่างราบรื่นและเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้อย่างดี สามารถจัดการชีวิตและปัญหาที่จะพบเจอในวัยผู้ใหญ่ได้อย่างราบรื่น ในทางกลับกันหากชีวิตในช่วงวัยรุ่นมีปัญหายุ่งยากและไม่ราบรื่น ก็จะส่งผลต่อการเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ที่ไม่ราบรื่นเช่นกัน ดังนั้นวัยรุ่นจึงถือเป็นวัยที่อาจประสบความยุ่งยากอย่างมาก จนอาจเรียกได้ว่าเป็น “วัยวิกฤต” ของชีวิตได้เลย ตามที่อิริคสันได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่าวัยรุ่นถือเป็นวัยที่มนุษย์มีความสับสนทางจิตใจมากที่สุดยิ่งกว่าวัยอื่นๆ (Erikson, 1968 อ้างถึงใน ศรีเรื่อน แก้วกังวาล, 2545) ทั้งนี้ช่วงวัยรุ่นก็ไม่ได้มีเพียงแค่ช่วงเดียว เพราะระยะเวลาของการเป็นวัยรุ่นนั้นกินเวลายาวนานกว่าสิบปี ดังนั้นจึงมีการแบ่งย่อยช่วงชีวิตวัยรุ่นออกเป็น 2 ช่วงคือหลักๆ คือ ช่วงวัยรุ่นแรกหรือ puberty ซึ่งจะอยู่ในช่วงอายุประมาณ 12-15 ปี เป็นการเติบโตเข้าสู่การเป็นหนุ่มเป็นสาว โดยเปลี่ยนสภาวะทางร่างกายจากความเป็นเด็กชายเด็กหญิง ร่างกายเติบโตเป็นผู้ใหญ่เกือบเต็มที่ทุกส่วน และลักษณะพฤติกรรมทางเพศก็จะเจริญเติบโตและทำหน้าที่ได้เต็มที่ตั้งแต่ช่วงนี้เป็นต้นไป การเปลี่ยนแปลงทางกายของเด็กวัยรุ่นเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอื่นๆ ตามมา เช่น ด้านอารมณ์ ลักษณะสัมพันธภาพกับผู้อื่น

สมรรถภาพทางสมอง ค่านิยม ทักษะคติ ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ฯลฯ และช่วงวัยรุ่นแท้จริง (adolescence) อายุประมาณ 15-18 และ 19-25 ปี เด็กจะเติบโตทางร่างกายเต็มที่ เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านชีวิตในทุกๆ ด้าน ในช่วงนี้เด็กจะเลียนแบบบทบาทการเป็นผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นในด้าน อารมณ์ สังคม จิตใจ ความใฝ่ฝัน ประสิทธิภาพ เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะเป็นรากฐานของเป้าหมายในชีวิตของเด็ก ซึ่งรวมไปถึง อาชีพ กลุ่มเพื่อน คู่ครอง ฯลฯ ซึ่งพัฒนาการในช่วงวัยรุ่นในแง่ต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลวัยอื่นๆ ในภายหน้า และเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงที่ควรต้องให้ความสนใจเพราะการเปลี่ยนแปลงในช่วงดังกล่าวมีทั้งความไม่แน่นอน ความรวดเร็วและกะทันหัน จึงทำให้เป็นวัยที่เข้าใจค่อนข้างยากและละเอียดซับซ้อนต่อการทำความเข้าใจ

สำหรับ กุญชรีย์ คำชาย (กุญชรีย์ คำชาย, 2542) ก็มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวัยรุ่นไปในแนวทางเดียวกันว่า เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางร่างกายที่ชัดเจนและรวดเร็ว รูปร่างสัดส่วนจะเปลี่ยนไปคล้ายผู้ใหญ่ คือมีการเติบโตทั้งน้ำหนักและส่วนสูงรวมถึงการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ของร่างที่แม้จะคล้ายผู้ใหญ่ แต่ก็ยังแก่งก้างไม่ลงตัวเหมือนผู้ใหญ่เต็มที่นักที่สุด ร่างกายของวัยรุ่นจะเจริญเติบโตทั้งด้านส่วนสูง น้ำหนัก การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างพุ่งพรวด สัดส่วนของร่างกายเปลี่ยนไปจากเด็กแต่ยังไม่ลงตัวเหมือนผู้ใหญ่ และเริ่มมีลักษณะทฤษฎีทางเพศปรากฏให้เห็น และได้แบ่งช่วงเวลาของการเป็นวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะดังนี้ (สุชา จันทน์เอม, 2529)

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 13-15 ปี ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้อวัยวะของวัยรุ่นทั้งชายและหญิงจะมีการเจริญเติบโตทางเพศอย่างสมบูรณ์

2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) ช่วงอายุประมาณ 15-18 ปี เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้สึกนึกคิด ในแบบค่อยเป็นค่อยไป

3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) อายุ 18-21 ปี ระยะดังกล่าวนี้พัฒนาการด้านร่างกายเริ่มเข้าสู่ภาวะอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะด้านจิตใจอย่างเช่นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดและปรัชญาการใช้ชีวิต ดังนั้น ช่วงการเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปสู่การเป็นผู้ใหญ่หรือการมีวุฒิภาวะ (Maturity) จะเปลี่ยนแปลงด้วยพัฒนาการด้านต่างๆ (จันทร์สุดา ตันติวิชญวานิช, 2546) ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกายทั้งน้ำหนัก ส่วนสูง และฮอร์โมนเพศ รวมถึงพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ที่มักมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงแปรปรวนอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ทำให้วัยรุ่นมักเป็นวัยที่มีลักษณะนิสัยการพูดจาที่ตรงไปตรงมา เปิดเผย กล้าได้กล้าเสีย เชื้อมั่นในตนเอง รักอิสระ ชอบแหกกฎเกณฑ์และไม่ชอบการถูกบังคับ ที่สำคัญในวัยนี้จะเริ่มมีความรู้สึกทางเพศและสนใจเพศตรงข้ามมากขึ้น จึงมักมีการคบหาสมาคมกับกลุ่มเพื่อนต่างเพศมากขึ้นและคบสังคมนอกกลุ่มอื่นๆ กล่าวคือมีพัฒนาการด้านสังคมมากขึ้นและกลุ่มเพื่อนก็จะมีอิทธิพลต่อตัววัยรุ่นเองเป็นอย่างมาก ดังนั้นพฤติกรรม ความคิดเห็นของวัยรุ่นจึงมักมีลักษณะคล้ายคลึงตามกับกลุ่มเพื่อนๆ ของตนนั่นเอง และในส่วนของพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่น จะเป็นช่วงนี้เริ่มอยากรู้อยากลองเพื่อหาความรู้ใหม่ๆ จะชอบค้นหาเหตุผล มีการ

คิดเป็นระบบ (Formal Operation) เป็นเหตุเป็นผลคิดวิเคราะห์ (Analyzation) อย่างมีแบบแผน และมีจินตนาการสูง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาเหล่านี้ จะเริ่มไม่พร้อมกันในวัยรุ่นแต่ละคน แต่โดยเฉลี่ยแล้ว เพศชายจะเริ่มเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นช้ากว่าหญิงราวๆ 1-2 ปี และจะใช้เวลาในช่วงเวลาวัยรุ่นก่อนจะเจริญเติบโตเป็นวัยผู้ใหญ่เต็มที่มีมากกว่าเพศหญิงเช่นกัน

2.1.2 พัฒนาการวัยรุ่น

สุชา จันทน์เอม (สุชา จันทน์เอม, 2542) ยังมีความเห็นว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังสิ้นสุดความเป็นเด็กก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างรวดเร็ว จึงสังเกตได้ว่าคนในวัยนี้มักจะเป็นวัยที่กำลังกินกำลังนอน แต่ก็ชอบการออกกำลัง มักมีอารมณ์รุนแรง ชอบทำอะไรด้วยความใจร้อนอยากได้อะไรต้องได้ มักตัดสินใจอะไรโดยไม่พิจารณาไตร่ตรองให้ดีหรือรอบคอบเสียก่อน แต่ขณะเดียวกันวัยนี้ก็มักมีความคิดสร้างสรรค์ เริ่มสนใจเรื่องเพศและเริ่มคบเพื่อนต่างเพศมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีลักษณะสำคัญอีกประการคือ รักอิสระ เนื่องจากในวัยนี้เด็กต้องการแสวงหาความรู้ ความจริงในเรื่องต่างๆ ด้วยตนเองและต้องการเป็นผู้ใหญ่จึงมักต้องการตัดสินใจที่จะพึ่งตนเอง พ่อแม่ที่มีลูกในวัยนี้จึงต้องรู้จักการยืดหยุ่น ประนีประนอมต่อเด็กผ่อน ให้อิสระแก่ลูกบ้างเพื่อให้เขามีความเป็นตัวของตัวเองบ้าง เพราะการสร้างกฎเกณฑ์บังคับเกินไปจะทำให้เขาไม่สามารถเข้ากับใครได้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่เพราะไม่เคยได้พบปะสังสรรค์หรือเข้าสังคมกับใครนั่นเอง ในส่วนของวัยรุ่นที่เกเรหรือกลายเป็นอันธพาล ล้วนเกิดจากสาเหตุที่ในวัยเด็กอาจเคยขาดอะไรไปบางอย่าง จึงต้องพยายามหาอะไรมาชดเชยสิ่งที่ขาดไปนั้น ดังนั้นหากเข้าใจในจุดนี้ก็จะสามารถช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

วิทยากร เชียงกุล (วิทยากร เชียงกุล, 2552) เห็นว่าพฤติกรรมของวัยรุ่นมักใจร้อน บุ่มบ่าม ชอบเสี่ยง ชอบเรื่องตื่นเต้น หรือกิจกรรมที่ต้องใช้พลังงานอื่นๆ หรือบางคนก็อาจสู่มเสี่ยงเข้าไปอยู่ในวงจรการเสพติด การเกิดอุบัติเหตุทางรถ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน และอาชญากรรมเยาวชนได้ง่าย สามารถอธิบายได้ตามหลักชีววิทยาว่าเป็นเพราะสมองของวัยรุ่นในส่วนที่ควบคุมการทำงานเกี่ยวกับการสังคมและอารมณ์ความรู้สึก (Amygdale) พัฒนาเร็วกว่าส่วนของสมองที่ควบคุมเรื่องเหตุการณ์นึกคิดและการควบคุมตัวเอง (Frontal Cortex) วัยรุ่นมักจะคิดว่าตนสามารถจะทำอะไรก็ได้โดยไม่คิดให้รอบคอบหรือไม่ก็ถึงอันตรายหรือผลเสียที่อาจจะได้รับตามมา ดังนั้นจากการที่สมองวัยรุ่นยังพัฒนาไม่เต็มที่นัก จึงทำให้ความคิดการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของวัยรุ่นจึงยังไม่มีประสิทธิภาพเต็มที่เท่าผู้ใหญ่ แต่ร่างกายของวัยรุ่นอาจจะเติบโตหรือมีลักษณะเหมือนกับผู้ใหญ่แล้ว จึงทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองหรือสังคมผู้ใหญ่คาดหวังว่าพวกเขาก็น่าจะกระทำการสิ่งใดๆอย่างมีเหตุผลแบบ

ผู้ใหญ่ด้วย ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วการพัฒนาทางด้านสมองวัยของรุ่นยังไม่พัฒนาไปจนถึงระดับที่ผู้ใหญ่เป็นเลยด้วยซ้ำ

แม้โดยส่วนใหญ่วัยรุ่นจะมีสุขภาพจิตที่ดี แต่บางคนก็อาจมีปัญหาทางจิตใจได้เช่นกัน โดยความเครียดทางอารมณ์นั้นอาจแสดงออกด้วยการกินหรือนอนมากไป หรือการวิตกกังวลต่อเรื่องรูปร่างหรือหน้าตาเกินไป บางคนอยู่ดี ๆ ก็อาจรู้สึกเศร้าขึ้นมา อยากปลีกตัวออกจากคนอื่น หรือในบางคนก็อาจสับสนว่าชีวิตตนเองมีค่าควรจะอยู่ต่อไปบนโลกนี้หรือไม่ ซึ่งความเครียดของวัยรุ่นเหล่านี้บางครั้งอาจสังเกตเห็นได้ไม่ชัดเจน ทางพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องเอาใจใส่ดูแลลูกอย่างใกล้ชิด จึงจะสังเกตเห็นได้เพราะบางครั้งหากดูเพียงเผิน ๆ ก็อาจไม่รู้ว่าลูกวัยรุ่นของตนกำลังอยู่ในภาวะอารมณ์ ความยุ่งยากวุ่นวายทางจิตใจอะไรอยู่บ้าง โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่ตอนต้น ที่จัดว่าอยู่ในช่วงเวลาอันสุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคจิตเภท (Schizophrenia) หรือปัญหาความผิดปกติทางอารมณ์ เช่น โรคซึมเศร้าและโรคภาวะอารมณ์สองขั้ว (Bipolar Disorder) ขึ้นได้

2.1.3 พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น

วิทยากร เชียงกุล (วิทยากร เชียงกุล, 2552) ให้ความเห็นว่ามนุษย์ในช่วงวัยรุ่นจะมีแบบแผนของพฤติกรรมทางสังคมที่ชอบอยู่กับเพื่อนฝูงที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับตนเองมากกว่ากับพ่อแม่หรือครอบครัว และจะพูดคุยคลุกคลีกับเพื่อนของเขาเฉลี่ย 8 ชั่วโมงต่อวัน แต่จะพูดคุยกับผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองเพียง 40 นาทีต่อวันเท่านั้น เพราะการได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนทำให้วัยรุ่นมีความสุขมากกว่าการพูดคุยผู้ใหญ่ ดังนั้นพฤติกรรมการโทรศัพท์คุยกับเพื่อนนาน ๆ จึงเริ่มเกิดขึ้นในช่วงนี้ จนมักสร้างความไม่พอใจในสายตาผู้ใหญ่ได้ ทำให้เกิดการทะเลาะกันระหว่างวัยรุ่นและผู้ใหญ่ในช่วงนี้มากขึ้น เพราะลักษณะทางสังคมของวัยรุ่นต้องการอิสระจึงพยายามปลีกตัวออกมาสู่สังคมภายนอกที่เป็นกลุ่มเพื่อนของตนหรือกลุ่มสังคมภายนอกอื่น ๆ อันเป็นเรื่องธรรมชาติของคนในวัยนี้

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารคบค้าสมาคมกับกลุ่มเพื่อนที่มากขึ้นไปก็ส่งผลเสียต่อวัยรุ่นได้เช่นกัน เนื่องจากจะเกิดแรงกดดันของกลุ่มเพื่อน (Peer Pressure) ซึ่งหากวัยรุ่นไม่ยอมทำตามเพื่อนในกลุ่มอาจไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ดังนั้นวัยรุ่นจึงต้องคล้อยตามพฤติกรรมของเพื่อนภายในกลุ่มเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ และการอยู่ในกลุ่มเองก็ทำให้วัยรุ่นรู้สึกอึดอัดไม่กล้าใครเมื่ออยู่ด้วยกัน จึงเป็นสาเหตุที่อาจจะนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมได้ การกดดันทางสังคมของกลุ่มเพื่อนจะมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในช่วงอายุ 11-13 ปี วัยรุ่นส่วนใหญ่จะมองว่าตนคือส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน ดังนั้นพฤติกรรมของวัยรุ่นจะถูกหล่อหลอมด้วยเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ผู้ปกครอง ตามทฤษฎีของจูดิธริช แฮร์ริสในเรื่องความสัมพันธ์ของสังคมเป็นกลุ่ม (Theory of Group Socialization) ดังนั้นหากวัยรุ่นมีเพื่อนสนิทที่เข้าใจ ให้กำลังใจและยอมรับในพฤติกรรมที่ตนเองเป็น

ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัวในสไตล์แปลกๆ การใช้ภาษาแสดงแปลกๆ ความเครียดและความหดหู่ภายในจิตใจก็จะลดน้อยลงเพราะมีกลุ่มเพื่อนที่คอยอยู่เคียงข้างยอมรับในตัวเขา ดังนั้นการที่วัยรุ่นชอบแต่งตัว ไว้ผมและใช้ภาษาแปลกๆ ก็เพื่อแสดงตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนๆ จึงเห็นได้ว่ากลุ่มเพื่อนนั้นจะให้การสนับสนุนทั้งพฤติกรรมในแบบที่ชอบเข้าสังคมซึ่งจะมีอิทธิพลสูงในช่วงอายุ 11-12 ปี และเมื่ออายุ 14-15 ปี วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมแบบต่อต้านสังคมสูงขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมต่อต้านสังคมในลักษณะเดียวกัน

เช่นเดียวกับที่ สุโท เจริญสุข (สุโท เจริญสุข, 2520) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่ชอบคบเพื่อนเป็นกลุ่ม และแสดงออกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผ่านการแสดงออกของท่าทาง คำพูดเฉพาะกลุ่ม หรือการแต่งกายที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังเป็นวัยที่มีความรักและความต้องการเพื่อนมาก จึงมักจะเจ็บใจแทนเพื่อน และอยากมีทุกอย่างเหมือนเพื่อนเสมอ ขณะเดียวกันก็มีความสนใจต่อเพื่อนต่างเพศ ซึ่งพ่อแม่ไม่ควรคิดกั้นการคบเพื่อนต่างเพศของลูก เพราะอาจจะทำให้วัยรุ่นพยายามหลีกเลี่ยงผู้ใหญ่แล้วไปแอบพบกันเองแทนที่เด็กจะได้พบปะกันภายใต้สายตาของผู้ใหญ่

2.1.4 ประเด็นทางด้านจิตวิทยาของวัยรุ่น

วิทยากร เชียงกุล (วิทยากร เชียงกุล, 2552) กล่าวถึงประเด็นทางจิตวิทยาวัยรุ่นว่า จิตใจของวัยรุ่นจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์แบบแปรปรวน (Mood Swing) ดังนั้นความคิดอารมณ์ ทัศนคติจึงมักจะเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาแต่ในบางคนก็อาจเริ่มพัฒนาบุคลิกภาพเป็นผู้ใหญ่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงในวัยนี้จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัด และมีกลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างมากและส่งผลต่อการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมหลายอย่างซึ่งอาจจะเป็นเพียงเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ได้ อาทิ การดื่มเหล้า การเสพยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์อย่างไม่ปลอดภัย การต่อต้านผู้ปกครอง หรือแม้กระทั่งการทำในสิ่งที่ถูกผู้ใหญ่มองว่าไม่ถูกต้อง

ในขณะเดียวกันบ้านและครอบครัวก็ถือเป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการทางจิตใจของวัยรุ่น และจะยังมีอิทธิพลมากเมื่อวัยรุ่นเติบโตเข้าสู่ช่วงที่เป็นผู้ใหญ่ด้วย เพราะหากพ่อแม่ไม่ได้สอนลูกให้รู้จักความดีความชั่ว สิ่งถูกสิ่งผิด สิ่งที่ควรหรือไม่ควรปฏิบัติตั้งแต่เล็ก พ่อเขาเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น เขาก็จะขาดทักษะในการแยกแยะว่าอะไรถูกอะไรผิด และจะทำให้เขาตัดสินใจผิดๆจนนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ผิดๆได้ ยกตัวอย่างเช่น หากพ่อแม่ชอบทำร้ายลูก ก็จะส่งผลทำให้ลูกกลายเป็นเด็กที่ชอบแกล้งเพื่อนร่วมห้องได้ตั้งแต่วัยเด็ก จนเมื่อโตเป็นวัยรุ่นเด็กคนนี้ก็อาจมีพฤติกรรมที่เลวร้ายขึ้น เช่น อาจเริ่มมีการใช้ยาเสพติดหรือชอบใช้ความรุนแรงกับผู้อื่น เป็นต้น ดังนั้นวัยรุ่นจึงอาจเกิดความสับสนไม่รู้ว่าจะอะไรถูกอะไรผิดได้เมื่อไรผู้ชี้แนะหรือให้ทักษะแยกแยะถูกผิดจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง

อย่างไรก็ตาม G. Stanley Hall นักจิตวิทยา กลับให้ความเห็นว่าความสับสนในช่วงดังกล่าวของวัยรุ่นถือเป็นเรื่องปกติ ส่วน Piaget นักวิทยาศาสตร์ที่สนใจในเรื่องจิตวิทยา มองการพัฒนาช่วงนี้ว่าเป็นเรื่องของความสามารถในการพัฒนาความคิดของวัยรุ่นแต่ละคน เพราะในวัยนี้วัยรุ่นสามารถคิดเป็นนามธรรมได้มากขึ้น ดังนั้นพวกเขาจึงสามารถวิเคราะห์และให้เหตุผลในแง่มุมที่กว้างขึ้นได้ และในส่วนของ Erik Erikson นักจิตวิเคราะห์ชาวอเมริกัน ก็ยังให้ข้อเสนอว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่พยายามค้นหาความต้องการที่แท้จริงของตนเอง เรียนรู้บทบาทหน้าที่และพัฒนาความสามารถเฉพาะตนสำหรับการวางแผนชีวิตในอนาคตของตน ดังนั้นหากวัยรุ่นสามารถค้นหาและพบเอกลักษณ์ (Identity) ของตนเอง วัยรุ่นคนนั้นก็จะเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักความสามารถของตน สามารถวางแผนชีวิตที่เหมาะสม แต่หากวัยรุ่นคนใดล้มเหลวไม่สามารถหาเอกลักษณ์เฉพาะตนได้พบ ก็จะเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่และส่งผลกระทบต่อ การเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต แต่ก็ต้องตระหนักด้วยเช่นกันว่า ในกระบวนการค้นหาเอกลักษณ์ตนเองของวัยรุ่นนั้น เขามักจะเลือกเอาลักษณะต้นแบบมาจากผู้อื่น ซึ่งอาจจะเป็นคนใกล้ตัว เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ หรือคนที่มีชื่อเสียงในละคร ภาพยนตร์ แม้กระทั่งเกมต่อสู้ต่างๆ ที่ตัวเด็กวัยรุ่นคนนั้นชื่นชอบ ก็เป็นได้ ดังนั้นการเลียนแบบพฤติกรรมของวัยรุ่นจึงมีทั้งการเลียนแบบในด้านที่ดีและไม่ดี เพราะวัยรุ่นอาจเลียนแบบลักษณะความก้าวร้าวรุนแรงมาจากการกระทำของตัวเองแบบ หรืออาจจะเลียนแบบจากประสบการณ์ที่ตนเองได้ประสบกับเหตุการณ์ที่โหดร้ายรุนแรงในชีวิตที่มีตัวตนแบบเป็นส่วนหนึ่งในกระทำหรือเหตุการณ์นั้นๆ ได้ ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญต่อช่วงวัยรุ่นอย่างมาก เนื่องจากพัฒนาการทางสมองของวัยรุ่นจะพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นแล้วความคิดอ่านของวัยรุ่นในระยะเวลาดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อชีวิตของบุคคลดังกล่าวในระยะยาว โดยเฉพาะในด้านบุคลิกและลักษณะนิสัยในแต่ละคน

จากการที่วัยรุ่นจะต้องพยายามหาเอกลักษณ์ (Identity) ของตนเอง จึงอาจเกิดอาการซึมเศร้าเมื่อมีการสูญเสีย โดยเฉพาะจากการเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่ นอกจากนี้ อาจเกิดความกลัวสูญเสียต่อการสูญเสียความสัมพันธ์กับเพื่อนเมื่อตนเองไม่ประพฤติตนตามความต้องการของกลุ่มเพื่อน เช่น เพื่อนสูบบุหรี่แต่โดยปกติแล้ววัยรุ่นคนนั้นไม่สูบบุหรี่ อาจเป็นสาเหตุทำให้เขารู้สึกว่าจะต้องสูบบุหรี่บ้าง ไม่เช่นนั้นตนอาจจะเสียเพื่อนไปเพราะกลุ่มเพื่อนไม่ให้การยอมรับ ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าได้ นอกเหนือจากนั้นภาวะซึมเศร้าก็อาจเกิดขึ้นเพราะมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและฮอร์โมนในร่างกายซึ่งอาจรุนแรงหรือไม่ก็ได้

สำหรับภาวะอารมณ์ที่แปรปรวนง่ายของวัยรุ่นนั้นถือเป็นเรื่องปกติสำหรับบุคคลในวัยนี้ เนื่องจากพวกเขามีความรู้สึกอยากจะเป็นอิสระจากพ่อแม่และต้องการจะลองสิ่งใหม่ๆ มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันตัววัยรุ่นเองก็มีประสบการณ์น้อยจนไม่สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาเมื่อเกิดปัญหาที่ยุ่ยากขึ้นมา ทำให้วัยรุ่นรู้สึกกลางแคลงต่อความมั่นใจที่ตนเองเคยมีอันส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปด้วย เช่น ในห้วงเวลาหนึ่งวัยรุ่นอาจจะรู้สึกเหมือนตนเองเป็นผู้ใหญ่ แต่ในอีกห้วงเวลาต่อมากลับรู้สึกเหมือนว่าตนเองยังเป็นเพียงเด็กคนหนึ่งที่ยังไร้ประสบการณ์ จึงเป็นที่มาของสาเหตุการเกิดอารมณ์หงุดหงิด รู้สึกไม่สบายใจหรือขาดความมั่นใจ และรู้สึกว่าตนเองอ่อนแอไร้ความสามารถและไม่สามารถจะช่วยเหลือตนเองในการแก้ปัญหาที่ตนประสบพบเจอได้ อย่างไรก็ตามอาการเครียดหรือหงุดหงิดอาจไม่แสดงออกอย่างเด่นชัดนัก พ่อแม่ผู้ปกครองจึงต้องใช้ความความยืดหยุ่นต่อการพิจารณาสร้างความสัมพันธ์กับลูกวัยรุ่นนี้ในขณะที่เขามีช่วงอารมณ์แต่ละแบบที่แตกต่างกันให้เหมาะสมที่สุด

ตามที่ จันท์สุตา ตันติวิชญวานิช (จันท์สุตา ตันติวิชญวานิช, 2546) ได้ชี้ให้เห็นว่าวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเสริมสร้างและการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ มีการเสริมและสร้างการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะด้านร่างกาย เช่น ด้านสมอง ส่วนสูง น้ำหนักและสรีระที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเปลี่ยนแปลงทั้งด้านอารมณ์และความสนใจของวัยรุ่น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความต้องการในด้านต่างๆ ของวัยรุ่นเอง ไม่ว่าจะเป็นความต้องการด้านสรีระ ด้านบุคลิกภาพ ความกระหายใคร่รู้ ความอิสระ การมีฐานะทางสังคมที่ดี การมีแนวทางการดำเนินชีวิต และความต้องการความเข้าใจเนื่องจากเป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหามากมายแต่ไม่ต้องการการปรึกษาหรือแก้ปัญหาจากผู้ใหญ่ แต่ต้องการเพียงความเข้าใจจากพ่อแม่หรือผู้ใหญ่เท่านั้น

นอกจากนี้ สุโท เจริญสุข (สุโท เจริญสุข, 2520) ก็ยังแสดงความเห็นในแนวทางเดียวกัน โดยมองว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในร่างกายมาก เป็นผลให้อารมณ์ของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นพวกเขาจึงต้องการบิดามารดาที่สามารถเข้าใจพวกเขาได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการอิสรภาพ ไม่ชอบที่จะให้พ่อแม่มายุ่งเกี่ยวกับปัญหาหรือเรื่องส่วนตัวของเขามากเกินไป เพราะวัยรุ่นมักคิดว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่แล้ว จึงต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้โดยไม่ต้องการการชี้แนะหรือแนะนำจากผู้ใหญ่ แม้ว่าในที่สุดแล้วความคิดเห็นนั้นๆ อาจผิดพลาดไปก็ตาม

จันท์สุตา ตันติวิชญวานิช (จันท์สุตา ตันติวิชญวานิช, 2546) จึงมองว่าความต้องการและความสนใจของวัยรุ่นดังที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต หากวัยรุ่นไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการดังกล่าวเหล่านั้น อาจทำให้เกิดภาวะคับข้องใจและจะเกิดปัญหาต่อการปรับตัวในอนาคตได้ ดังนั้นความต้องการและความสนใจในสิ่งต่างๆ ของวัยรุ่นก็คือวิถีทางในการเปิดรับข่าวสารจากสังคมรอบตัว เพื่อตอบสนองความต้องการของวัยรุ่นนั่นเอง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า วัยรุ่นจะมีความเครียดในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย ด้านอารมณ์ความรู้สึก และสัมพันธภาพที่มีกับผู้อื่น และตนเองก็วิตกกังวลและกลัวกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น โดยทั่วไปผู้คนอาจมองว่าการที่วัยรุ่นชอบความท้าทายชอบโต้เถียงขัดแย้งกับผู้ใหญ่และปลื้มตัวออกห่างจากพ่อแม่ผู้ปกครองนั้นเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้คนรอบข้างตัววัยรุ่นไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่หากมองในอีกแง่มุมหนึ่งเราจะเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของวัยรุ่นนั้นเป็นเรื่องของการ

เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ไปสู่อีกขั้นหนึ่งที่โตขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นหากพ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจต่อจิตวิทยาของวัยรุ่นและปฏิบัติต่อวัยรุ่นอย่างเหมาะสม ก็สามารถที่จะรักษาความผูกพันในครอบครัวไว้ให้ดีได้เช่นเดิม แม้ในสังคมทั่วไปแล้วลักษณะครอบครัวที่พ่อแม่เข้าใจและสามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างตนเองลูกวัยรุ่นไว้ได้อย่างเหมาะสมดีนั้นมีอยู่จำนวนไม่น้อย เพียงแต่ไม่เป็นที่ปรากฏออกให้เป็นที่รู้จักหรือทราบกันในหนังสือเท่าใดนัก แต่กลับเป็นฝ่ายของครอบครัวที่มีวัยรุ่นที่มีปัญหาและก่อปัญหา จนทำให้เป็นข่าวในวงสังคมถูกนำเสนอขึ้นมามากกว่า ทำให้คนทั่วไปไม่ค่อยได้เห็นข่าวในทางสร้างสรรค์ของวัยรุ่น แต่ส่วนใหญ่จะเห็นเพียงข่าวที่ทำให้คนมองวัยรุ่นในแง่ลบและทำให้รู้สึกที่วัยรุ่นคือวัยเห็นการก่อปัญหา เป็นเหตุให้วัยรุ่นบางส่วนรู้สึกไม่พอใจ จึงต้องการทำทนายหรือต่อต้านสังคม ทั้งนี้จึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองและบุคคลรอบๆ ตัววัยรุ่นเหล่านั้นที่จะต้องทำความเข้าใจจิตวิทยาวัยรุ่นและปฏิบัติต่อวัยรุ่นด้วยความเข้าใจ มีความยืดหยุ่นและมีความสร้างสรรค์ให้มากขึ้น

โดยสรุปแล้ว วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดจากความเป็นเด็กไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ คนในวัยนี้จึงมีความต้องการแตกต่างไปจากวัยอื่นๆ ซึ่งความต้องการหลายประการของวัยรุ่นบางครั้งก็ไม่มี ความสมดุลหรือความพอดี เนื่องจากผลของการพัฒนาด้านการใช้เหตุผลของสมองที่ยังพัฒนาไม่เต็มที่ และพฤติกรรมทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับเพื่อนฝูงมากกว่าพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ กล่าวคือ ไม่ค่อยเข้าหาผู้ใหญ่แต่จะปรึกษาเพื่อนๆ ในรุ่นราวคราวเดียวกับตนเองเสียมากกว่า ดังนั้นคำปรึกษาหรือวิธีการแก้ปัญหาที่ได้จึงมักไม่ค่อยรอบคอบหรือมีเหตุผลดีนัก จนนำไปสู่การเกิดปัญหาตามมาในภายหลังอีก และทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างตัววัยรุ่นเองและผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ผู้ปกครองรอบตัวของวัยรุ่นคนนั้นๆ แต่ถ้าครอบครัวมีความเข้าใจ ใส่ใจและให้ความยืดหยุ่นต่อการใช้ชีวิตและตัดสินใจต่อวัยรุ่นอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้เขาได้รับการพัฒนาทั้งทางความคิดสติปัญญา และได้รับการพัฒนาทางด้านสังคมและอารมณ์ ส่งผลต่อการเติบโตสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีภาวะทางอารมณ์และบุคลิกภาพที่ดี ทั้งนี้ครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมรอบข้างต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้วัยรุ่นด้วย เพราะหากวัยรุ่นมีต้นแบบที่ไม่ดี เช่น มีพ่อแม่ที่ชอบทุบตีทำร้ายตนตั้งแต่วัยเด็ก ก็อาจจะส่งผลให้วัยรุ่นลอกเลียนพฤติกรรมตามต้นแบบที่ไม่ดีซึ่งตนเองเห็นอยู่ทุกวัน วัยรุ่นก็จะเกิดพฤติกรรมที่แปลกแยกไม่สามารถเข้าร่วมสังคมได้ ดังนั้นบุคคลรอบข้างวัยรุ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ นั่นคือคนรอบข้างต้องเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของวัยรุ่น รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนและหาแนวทางในการชักจูงให้วัยรุ่นสนใจกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพของวัยรุ่นตามสมควร

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์และการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองและอัตมโนทัศน์ล้วนสำคัญต่อการเข้าใจตนเองของปัจเจกบุคคล รวมไปถึงการใช้ชีวิตไปสู่ความสำเร็จและตามเป้าหมายที่แต่ละคนตั้งไว้ ซึ่งทั้งการใช้ชีวิตและเป้าหมายเหล่านั้นล้วนสอดคล้องกับชีวิตของคนๆ นั้นเอง ดังนั้นอัตมโนทัศน์และการเห็นคุณค่าแห่งตนจึงถือว่ามีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันค่อนข้างมาก ด้วยเหตุนี้หากจะกล่าวถึงการเห็นคุณค่าในตนเองก็ต้องกล่าวถึงเรื่องอัตมโนทัศน์ด้วยเช่นกันเนื่องจากทั้งสองประเด็นนี้ต่างมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นในการทำ ความเข้าใจเรื่องเหล่านี้ก็ต้องกล่าวถึงทั้งสองประเด็นดังกล่าวไปพร้อมกัน เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ของประเด็นทั้งสองนี้

2.2.1 อัตมโนทัศน์ (Self-concept)

อัตมโนทัศน์ (Self-concept) หรือมโนภาพแห่งตน คือ สิ่งที่ตัวบุคคลแสดงออกมาไม่ว่าจะผ่านทางบุคลิกภาพหรือการกระทำ และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของบุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคลิก หรือพฤติกรรมการแสดงออกของคนนั้นๆ ก็เป็นผลมาจากความรู้สึกนึกคิดที่เจ้าตัวมีต่อตนเองนั่นเอง

เคนด์เลอร์ (Kendler, 1968 อ้างถึงใน สุวิมล พิริยะปัญญา, 2546) กล่าวว่าอัตมโนทัศน์คือ การที่ตนเองมองตนเองโดยการประเมินค่าและเรียนรู้ตนเองว่าเป็นอย่างไร หรือกล่าวอีกอย่างคือเป็น ทัศนคติที่ตัวเรามองตนเองว่าเป็นอย่างไร

โรเจอร์ส (Roger, C.R. 1951 อ้างถึงใน สุวิมล พิริยะปัญญา, 2546) กล่าวว่าไว้ว่า อัตมโนทัศน์ คือการที่ตนเองรับรู้เกี่ยวกับตนเองในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านพฤติกรรมที่แสดงออก บุคลิกท่าทาง ความสามารถของตน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนหรือเจ้าตัวกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านดี และด้านที่ไม่ดีซึ่งบุคคลนั้นๆมีต่อตนเอง

กาญจนา ภูยาธร (กาญจนา ภูยาธร, 2541) ได้ให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ว่า คือการที่ ตนเองมีทัศนคติ ความเชื่อ ความคิดความอ่าน และค่านิยมที่มีต่อตัวเองว่าเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นผลของ การที่เราได้รับรู้ว่าตัวเราเป็นอย่างไร จะส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกอันแตกต่างกันไปในแต่ละ บุคคล และนอกจากนั้นอัตมโนทัศน์ก็อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากเดิมหรือ ตามวุฒิภาวะของแต่ละคนที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาด้วย

โดยสรุปจึงกล่าวได้ว่า อัตมโนทัศน์ คือ ความคิดและความรู้สึกที่คนแต่ละคนมีต่อตนเองไม่ว่า จะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ ด้านดีหรือไม่ดี โดยความรู้สึกนึกคิดดังกล่าวนี้เกิดมาจากประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวของบุคคลนั้นๆ และส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของ บุคคลด้วย ดังนั้นหากบุคคลใดมีอัตมโนทัศน์ในแง่ที่ดีต่อเรื่องใดก็ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการแสดงออก

ของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ถ้าบุคคลมีอัตมโนทัศน์ที่มั่นคงก็จะส่งผลต่อการปรับตัวของบุคคลให้มีประสิทธิภาพ มีความมั่นใจ ภูมิใจในตนเองและไม่รู้สึกว่าคุณเองเป็นคนมีปมด้อย และเช่นเดียวกันในทางตรงข้ามถ้าบุคคลนั้นมีอัตมโนทัศน์ในด้านลบเขาก็จะรู้สึกว่าคุณเองมีปมด้อย อารมณ์อ่อนไหวง่าย และไร้ความเชื่อมั่น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เห็นได้ว่าอัตมโนทัศน์เป็นสาเหตุสำคัญของบุคลิกภาพในแต่ละบุคคล เพราะแต่ละคนมองตนเอง ประเมินตนเอง และมีทัศนคติเกี่ยวกับตนเองต่างกัน นอกจากนี้ยังอยู่ในสิ่งแวดล้อมและมีวิถีภาวะต่างกันด้วย จึงเป็นผลให้การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมและบุคลิกภาพในแต่ละคนแตกต่างกันไป ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า หากจะทำความเข้าใจการรับรู้และการกระทำของบุคคลจะต้องทำความเข้าใจอัตมโนทัศน์ของบุคคลนั้นๆ เพราะอัตมโนทัศน์คือศูนย์กลางและต้นตอของการแสดงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคลนั่นเอง

2.2.1.1 ประเภทของอัตมโนทัศน์

อัตมโนทัศน์มีหลายประเภท โดยอาจแบ่งตามแหล่งที่เกิด (Byrne, อ้างถึงใน พรณิ ช. เจนจิต, 2534) คือ อัตมโนทัศน์ที่เกิดจากการรับรู้ของตนเอง (the cognized self-concept) ที่ตนเองได้รับรู้บทบาท สถานภาพของตนตามที่ตนเองคิด และอัตมโนทัศน์ที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม (the other self or social self) ซึ่งเป็นการมองตนเองโดยตนเองจะต้องคิดเอาว่าคนอื่น ๆ รอบตัวเราหรือสังคมจะมองเราหรือมีทัศนคติกับเราเช่นไร

ในส่วนของ Wylie (อ้างถึงใน วรรณภรณ์ จิตตกุล, 2535) ก็ได้แบ่งอัตมโนทัศน์เป็น 2 กลุ่มหลักๆ คือ อัตมโนทัศน์ตามความเป็นจริง(actual- self concept) ที่เป็นภาพสะท้อนตัวตนของตนเองว่าเป็นอย่างไร และอัตมโนทัศน์ตามอุดมคติ (ideal- self concept) ของตนว่าอยากจะเป็นอย่างไรคือทัศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองในอุดมคติเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ William H. Fitts (อ้างถึงใน วราวุธ หิรัญยศิริ, 2548) ก็ได้แบ่ง อัตมโนทัศน์ออกเป็น 7 ด้าน ที่ค่อนข้างละเอียดและชัดเจน ทั้งนี้โดยใช้ตัวบุคคล (internal frame of reference) และผู้อื่นเป็นเกณฑ์ (external frame of reference) ไม่ว่าจะเป็นอัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย (physical self) ด้านศีลธรรม(moral-ethical self) ด้านส่วนตัว(personal self) ด้านครอบครัว(family self) ด้านสังคม (social self) ด้านความเป็นเอกลักษณ์(identity) และ ด้านความพึงพอใจในตนเอง (self-satisfaction)

2.2.1.2 พัฒนาการของอัตมโนทัศน์

มนุษย์เราพัฒนาอัตมโนทัศน์ในตนเองได้ตั้งแต่เป็นเด็กทารก จากการแยกตนเองออกจากผู้อื่นและเมื่อเด็กเริ่มเข้าใจภาษาพัฒนาการด้านนี้ก็จะมีเร็วยิ่งขึ้น เด็กจะทราบว่าตัวเขาคือคนๆหนึ่ง และเริ่มแยกแยะสิ่งต่างๆที่ตนเองชอบและไม่ชอบได้จากประสบการณ์ของตัวเอง ซึ่งใน

วัยดังกล่าวเด็กจะอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวและมีครอบครัวเป็นแหล่งถ่ายทอดประสบการณ์ที่สำคัญที่สุด ดังนั้นครอบครัวจึงมีความสำคัญในแง่เป็นตัวสร้างอัตมโนทัศน์ในวัยเด็ก เพราะประสบการณ์ต่างๆที่เด็กได้รับจากครอบครัวมีผลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเด็ก หากเด็กได้รับประสบการณ์ที่ดีจากครอบครัวเขาก็จะมีอัตมโนทัศน์ที่ดีเช่นกันซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการอัตมโนทัศน์ในตัวบุคคลนั้นต่อไปในอนาคต

Ellenson (Ellenson, A., 1982 อ้างถึงใน วราวุธ หิรัญยศิริ, 2548) ได้ให้ความเห็นว่าสิ่งที่ทำให้อัตมโนทัศน์ของมนุษย์พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ก็เนื่องจากประสบการณ์ที่ค่อยๆ สั่งสมมาตั้งแต่วัยเด็กเป็นทารกและวุฒิภาวะที่ค่อยๆเพิ่มขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น ทั้งร่างกาย วัตถุสิ่งของ รวมไปถึงการกระทำและผลของการกระทำที่ล้วนมีผลต่อการสร้าง อัตมโนทัศน์ในมนุษย์แต่ละคนให้แตกต่างกัน นอกจากนี้บุคคลก็มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ โดยเฉพาะบุคคลสำคัญ (significant others) อย่างเช่นพ่อแม่และสมาชิกภายในครอบครัวของเด็ก เพราะเมื่อบุคคลเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับเด็ก ก็จะทำให้ตัวเด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ว่าคนที่มามีความสัมพันธ์กับเขานั้นรู้สึกหรือมองตัวเด็กเองในด้านบวกหรือลบ หรือยอมรับเขาหรือไม่ ซึ่งสิ่งที่เด็กรู้สึกกับบุคคลสำคัญเหล่านั้นล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการอัตมโนทัศน์ของเด็กเป็นอย่างมาก และมีความคิดเห็นว่า “ตัวตนทางสังคม” (social selves) ของมนุษย์แต่ละคนจะมีพฤติกรรม การแสดงออกหรือปฏิบัติตนแตกต่างกันตามสถานการณ์ เช่น คนคนหนึ่งมีฐานะเป็นเพื่อนเมื่ออยู่กับเพื่อน เป็นลูกเมื่ออยู่กับพ่อแม่ และเป็นแฟนเมื่ออยู่กับคนรัก เขาจะแสดงออกตามบทบาทแตกต่างกันเมื่ออยู่กับคนต่างกลุ่มกันข้างต้น กล่าวคือ คนคนนี้จะแสดงตัวตนแตกต่างกันเมื่ออยู่กับเพื่อน พ่อแม่หรือแฟน และบทบาททางสังคมที่แตกต่างกันก็จะส่งผลทำให้เกิดความคาดหวังสิ่งต่างๆ จากตัวคนดังกล่าวนั้นต่างกันไปด้วย

สำหรับ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (อ้างถึงใน สุกัญญา วิบูลย์พานิช, 2536) ก็มีแนวคิดคล้ายคลึงกับ Ellenson ในเรื่องของปัจจัยที่ทำให้อัตมโนทัศน์ของแต่ละบุคคลพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมองว่าการเปลี่ยนแปลงของอัตมโนทัศน์ส่วนหนึ่งเกิดจากพัฒนาการของร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ตอนวัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ของบุคคลเดียวกันจะมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันไปตามวัยหรือวุฒิภาวะ รวมถึงประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับมาในแต่ละช่วงวัย โดยประสบการณ์ในที่นี้มีทั้งช่วงวิกฤติของชีวิตที่คนคนนั้นต้องประสบพบเจอ เช่น อุบัติเหตุ การสูญเสียคนที่รักไป เป็นต้น ซึ่งประสบการณ์ในลักษณะนี้มักจะทำให้อัตมโนทัศน์เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นอยู่อย่างรวดเร็วได้ และยังมีความเห็นว่าการบำบัดทางจิต (psychotherapy) เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยหรือผู้ที่เข้ารับการบำบัดได้รู้จักและเข้าใจตนเอง เพื่อต้องการพัฒนาให้อัตมโนทัศน์ของบุคคลดีขึ้น ด้วยเหตุนี้การบำบัดทางจิตจึงมีผลทำให้อัตมโนทัศน์เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้โดยตรงด้วยเช่นกัน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอัตมโนทัศน์สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตั้งแต่ยังเป็นเด็กทารกไปจนถึงแก่เฒ่า นั่นคืออัตมโนทัศน์นั้นสามารถพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆได้จนตลอดชีวิต ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละคนตามประสบการณ์และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกันนั่นเอง

อย่างไรก็ตามไม่เพียงประสบการณ์และสภาวะแวดล้อมทางสังคมเท่านั้นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเด็ก ดังที่ พรณิ ช. เจนจิต (พรณิ ช. เจนจิต, 2534) ได้นำเสนอปัจจัยที่มีผลต่ออัตมโนทัศน์ ซึ่งนอกเหนือจากประเด็นของประสบการณ์ชีวิตที่เด็กได้รับแล้วยังมีปัจจัยจากอิทธิพลทางวัฒนธรรม ลักษณะและสมรรถนะของร่างกายและสติปัญญา ความสำเร็จและความล้มเหลวของเด็ก การยอมรับทางสังคม สถานภาพของครอบครัว อิทธิพลจากคุณครู และอิทธิพลของครอบครัวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดข้างต้นของ Elleson ที่มองว่าครอบครัวมีผลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเด็กมากที่สุด เพราะเป็นสิ่งแรกที่สำคัญซึ่งเด็กสามารถเรียนรู้และสร้างอัตมโนทัศน์ผ่านทัศนคติของบิดามารดาที่มีต่อตัวเอง เพราะหากพ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัวมีความรักความเข้าใจ และให้ความสนใจในตัวเด็กก็จะช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดีมีอัตมโนทัศน์ที่ดี

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอัตมโนทัศน์มีความสำคัญและเกี่ยวข้องเชื่อมโยงต่อการเข้าใจตนเองและการเห็นคุณค่าในตนเองของคุณค่า เพราะความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่มีคุณค่าและความรู้สึกภาคภูมิใจในคุณค่าหรือข้อดีของตนเองเหล่านี้ คือลักษณะของผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) อันเกิดจากการประเมินตนเองผ่านอัตมโนทัศน์ (Self-concept) ของแต่ละคน โดยบุคคลจะเปรียบเทียบจากลักษณะที่ตนเองเป็นอยู่ (Actual self) กับลักษณะที่ตนเองอยากจะเป็น (Ideal self) กล่าวคือ ถ้าบุคคลทำตนเองให้ได้ตามลักษณะที่ตนเองอยากเป็นหรือคาดหวังเอาไว้ บุคคลนั้นเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง แต่ถ้าลักษณะที่ตนเองเป็นอยู่ตามความจริงที่บุคคลนั้นมองตนเองยังไม่ถึงเป้าหมายมาตรฐานตนเองตามที่ได้ตั้งเป้าไว้ ก็จะทำให้บุคคลคนนั้นรู้สึกที่ตนเองไร้ซึ่งความสามารถ รู้สึกว่าตนเป็นคนที่ไม่ดีไม่มีประโยชน์หรือไร้คุณค่า และจะส่งผลทำให้บุคคลดังกล่าวรู้สึกที่ตนเองด้อยค่าหรือมีคุณค่าในตนเองต่ำ

2.2.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem)

การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) จึงเป็นเหมือนการตัดสินคุณค่าบุคคล โดยแสดงออกในรูปของทัศนคติที่บุคคลนั้นมีต่อตนเอง เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะจากผู้อื่น แล้วเอาประสบการณ์ ความคิดความเชื่อในแต่ละคนเข้ามาเป็นความคิดที่มีต่อตนเองเหล่านี้ประเมินคุณค่าของตนค่านิยมส่วนตน จึงพัฒนามาเป็นการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ในที่สุด (ชัยวัฒน์ วงษ์อาษา, 2556) ในเรื่องของการเห็นคุณค่าในตนเองนั้น ก็ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

คูเปอร์สมิธ (Coopersmith. 1984 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ วงษ์อาษา, 2556) ได้ให้ความหมายว่าการเห็นคุณค่าในตนเองคือการที่บุคคลประเมินตนเอง จากนั้นจึงแสดงออกในแง่ของการยอมรับตนเองหรือไม่ยอมรับตนเองเป็นการแสดงให้เห็นถึงขอบเขต ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความมีคุณค่าของ ตนเอง รวมไปถึงการรับรู้จากการประเมินของบุคคลอื่นที่บุคคลจะรับรู้จากคำพูดหรือท่าทีที่บุคคลอื่นแสดงออกต่อตัวบุคคลนั้น

ลอเรนซ์ (Lawrence, 1987 อ้างถึงในชัยวัฒน์ วงษ์อาษา, 2556) ให้ความหมายว่า เป็นการประเมินตนเองของบุคคล โดยใช้ความแตกต่างระหว่างตัวตนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับตัวตนที่อยากเป็น (Ideal Self) มาเป็นตัววัดความรู้สึกของการมีคุณค่าในตนเอง กล่าวคือหากบุคคลประเมินตัวตนทั้งสองแบบแล้วพบว่ามีความแตกต่างกันสูง แสดงว่าบุคคลนั้นจะรู้สึกว่ามีคุณค่าในตนเองต่ำ แต่ถ้าความแตกต่างของตัวตนทั้งสองแบบมีน้อย บุคคลนั้นก็รู้สึกถึงการมีคุณค่าในตนเองสูง

คาลฮัม (Calhoun, 1977 อ้างถึงในชัยวัฒน์ วงษ์อาษา, 2556) กล่าวถึงความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ว่า เป็นความพึงพอใจภายในจิตใจที่บุคคลแต่ละคนจะมีต่ออัตมโนทัศน์ของตนเอง ซึ่งความพึงพอใจนี้เกิดจากความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและเกิดจากการที่ตัวบุคคลเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้เมื่อลงมือทำอะไรได้จึงมักประสบความสำเร็จตามที่ตนต้องการ เพราะมีความเชื่อมั่นในการทำอะไรให้สำเร็จอย่างที่ตนต้องการได้

มาสโลว์ (Maslow, 1970 อ้างถึงใน สุรียันต์ กลีบทอง, 2547) ได้กล่าวถึงความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นการที่บุคคลต้องการต้องการให้ตนเองเป็นคนที่มีประโยชน์และมีคุณค่า โดยแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ความต้องการเห็นคุณค่าของตนเอง โดยบุคคลจะมีความต้องการให้ตัวเองมีความสามารถเข้มแข็ง และเชื่อมั่นต่อการประกอบกิจกรรมหรือการทำงานต่างๆให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งพาใคร มีอิสระในการทำงาน และจะต้องประสบความสำเร็จในการทำงานที่ทำด้วยตนเองนั้นให้ได้ด้วย

2. ต้องการให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของตนเอง โดยบุคคลจะมีความต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองเป็นคนมีดี มีชื่อเสียง มีความสำคัญ ต้องการให้ผู้อื่นชื่นชมและยอมรับในตัวบุคคลนั้นด้วย

แมคคอสกีริชมอนด์และสจิวต์ (McCrosky Richmond, and Stewart. 1986 อ้างใน ชัยวัฒน์ วงษ์อาษา, 2556) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองคือการที่บุคคลมองตนเองในเชิงคุณค่าโดยรวม บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำมักจะขาดความมั่นใจ ไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถทำอะไรให้สำเร็จได้ เพราะมองว่าตนคงไม่มีความสามารถพอแม้จะพยายามมากแค่ไหนก็จะชอบคิดว่าตนคงทำงานนั้นไม่สำเร็จเป็นแน่ ด้วยเหตุนี้บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำจึงมักตกอยู่ใต้อิทธิพลหรือการควบคุมของผู้อื่น ไม่ค่อยยืนหยัดหรือกล้าที่จะพูดถึงความคิดเห็นของตนออกมา จึงมักจะต้องยอมคล้อยตามข้อเสนอหรือความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่เสมอ เพราะจะไม่กล้าเสนอ

ความคิดเห็นออกไปเนื่องจากตนเองมองว่าความคิดเห็นของตนคงไม่เข้าท่า ไม่น่าจะสำคัญคงไม่มีใครอยากฟัง คือให้คุณค่ากับความคิดของตนเองน้อยไป ในทางกลับกันบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเองสูงเช่นกัน และเมื่อทำอะไรก็มักจะคาดหวังว่าสิ่งที่ทำนั้นจะต้องสำเร็จ ดังนั้นเมื่อบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ คนที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก็มักจะเป็นผู้นำในการเสนอแนะความคิดเห็นและทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนคนที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำก็จะไม่ค่อยออกความเห็นและมักจะแสดงบทบาทเป็นผู้ตามอยู่เสมอ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การเห็นคุณค่าหรือการมีความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลนั้นๆ โดยบุคคลจะประเมินคุณค่าตนเองทั้งในหลายๆแง่ ไม่ว่าจะเป็นความสามารถ ความสำเร็จความสำคัญ และการยอมรับคุณค่าในตัวเราของบุคคลอื่น ซึ่งจะแสดงผ่านการมีความเชื่อมั่นในตัวเองและการนับถือตนเอง และการเห็นคุณค่าตนเองของบุคคลนั้นจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับอัตมโนทัศน์ของบุคคลนั่นเอง เพราะการที่บุคคลประเมินตนเองมองตนเอง หรือมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนอย่างไรในทางบวกหรือลบ ย่อมส่งผลต่อระดับการเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลด้วย

2.2.2.1 ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

เป็นที่ยอมรับกันว่าการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการปรับตัวทางอารมณ์สังคม และการเรียนรู้สำหรับเด็ก การเห็นคุณค่าในตนเองนับว่ามีคุณค่าสูงยิ่งเพราะเป็นพื้นฐานของการมองชีวิต สมรรถนะทางด้านสังคมและอารมณ์เกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะ สามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตสามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวังและ ท้อแท้ใจด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง ด้วยความหวังและความ กล้าหาญ จึงเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ มีความสุขสามารถดำเนินชีวิตตามที่ตนปรารถนา ได้อย่างดี (Qubein, 1983 อ้างใน จันทรฉาย พิทักษ์ศิริกุล, 2532) นอกจากนี้พบว่าผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีพลังในการหลีกเลี่ยงปัญหารุนแรงในอนาคต ได้เป็นอย่างดี การเห็นคุณค่าในตนเองนี้เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองตามความเป็นจริงและมีความถ่อมตน (Bruno, 1983 อ้างใน จันทรฉาย พิทักษ์ศิริกุล, 2532) การเห็นคุณค่าในตนเองนับว่ามีความสำคัญต่อการ พัฒนาด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านสุขภาพจิต และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนซึ่งมีผลงานวิจัยจำนวนมากที่ ยืนยันว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กัน ผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง มักจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แต่ก็ไม่อาจยืนยันได้ว่าคนที่มีความสัมพันธ์ทางการเรียนสูงจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงด้วย เท่าที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นคุณลักษณะที่สมควรได้รับการส่งเสริม ตั้งแต่เยาว์วัย (ชัยวัฒน์ วงษ์อาษา, 2556) นอกจากนี้ทอฟท์และแกมมอน

(Taft, 1985; Gammon, 1991 อ้างถึงใน ชนิดา สุวรรณศรี, 2542) ยังมีความเห็นว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเปรียบเสมือนพลังที่ช่วยให้บุคคลฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตไปได้ด้วยความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ช่วยให้รู้สึกว่ามีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถยืนหยัดใช้ชีวิตได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาใคร และยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ คนที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีพลังที่สามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาได้เป็นอย่างดี และสามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวังได้ด้วยความเชื่อมั่นและกล้าหาญ คนที่มองเห็นคุณค่าในตนเองสูงจึงมักประสบความสำเร็จ มีความสุขและสามารถดำเนินชีวิตได้ตามที่ตนปรารถนา แต่ในทางตรงข้าม คนที่มองเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มักจะอ่อนแอทางอารมณ์ ซ้ำกังวล ขาดความสุข รู้สึกมีปมด้อย จนไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ

จะเห็นได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเองสำคัญมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและการดำรงชีวิตของบุคคล รวมทั้งส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในชีวิต ถ้าบุคคลไม่มีความเห็นคุณค่าในตนเองจะทำให้ไม่มีความมั่นใจต่อสภาพการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เกิดปัญหาต่างๆตามมาได้ แต่อย่างไรก็ตามบุคคลสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้ตลอดทุกช่วงอายุ แต่จะมีพัฒนาการที่เห็นได้ชัดเจนในช่วงอายุระหว่าง 12-25 ปี หรือในช่วงวัยรุ่น ที่ร่างกายกำลังเติบโตไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ มีการเปลี่ยนแปลงของสรีระร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆดังกล่าวทำให้ความคิดหรือมโนภาพที่บุคคลมีต่อตนเองเปลี่ยนแปลงไป วัยรุ่นจึงมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการมองหาเอกลักษณ์ของตนมากกว่าวัยอื่นๆ อันนับเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตหรือเรียกกันว่าวัยวิกฤต ถ้าดำเนินชีวิตผ่านช่วงวัยรุ่นไปได้อย่างราบรื่น วัยรุ่นคนนั้นก็เข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้ด้วยดี ดังนั้นจึงจำเป็นและสำคัญมากที่จะต้องเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองในวัยรุ่น โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ชนิดา สุวรรณศรี, 2542)

2.2.2.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

คูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1981 อ้างถึงใน ดวงกมล ทองอยู่, 2557) ได้ให้ทัศนะถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีลักษณะที่เป็นตัวทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆได้อยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ เป็นคนที่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถ จึงมีความมั่นใจในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จและสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี รับรู้ว่าคุณมีความสำคัญ (Significance) เป็นคนที่รู้ว่าตนเองมีอำนาจเชื่อมั่นในการควบคุมชีวิตและเหตุการณ์ต่างๆที่เข้ามาในชีวิตให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการได้ และเป็นคนที่รับรู้ว่าคุณเป็นคนมีดี (Virtue) เมื่อประพจน์ตัวเหมาะสมกับวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยมของสังคม มีความคิดและการกระทำตามวิถีปฏิบัติที่ดีของสังคม

จากลักษณะของผู้ที่เห็นคุณค่าในตัวเองพียงมีทั้ง 4 ประการนั้น ทำให้คูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1981) ศึกษาว่าองค์ประกอบหรือปัจจัยใดบ้างที่จะส่งผลให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งก็พบว่าองค์ประกอบหลักๆที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองสามารถแบ่งได้เป็นองค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอกตนเอง ดังนี้

1. องค์ประกอบภายในตนเอง ประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพ (Physical Attributes) เช่น รูปร่างหน้าตา สีผม สีผิว แต่การเห็นคุณค่าในตนเองจากลักษณะทางกายภาพนี้จะขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้นๆด้วย เช่น ในสังคมหนึ่งมีความนิยมผู้หญิงผิวสี มองว่าผิวสีสวยกว่าผิวขาว ดังนั้นผู้หญิงที่มีผิวสีในสังคมนี้ก็จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าหญิงผิวขาว แต่กลับกันหากสังคมนั้นมองว่าคนผิวขาวคือคนสวย ผู้หญิงผิวสีก็จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ เป็นต้น

1.1 ความสามารถ สมรรถภาพและผลงาน (General Capacity, Ability and Performance) สิ่งเหล่านี้จะชี้ให้เห็นว่าบุคคลนั้นทำงานหรือทำกิจกรรมใดๆ แล้วประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวมากน้อยแค่ไหน ซึ่งจะมีผลต่อการเพิ่มหรือลดระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง

1.2 ภาวะอารมณ์ (Affective States) ในตัวบุคคล หากตนเองประเมินตนในทางบวกก็จะรู้สึกมีความสุข แต่หากประเมินตนเองในทางลบก็จะทำให้ตนเองรู้สึกหดหู่ สิ้นหวัง

1.3 ค่านิยมส่วนตัว (Self-values) โดยทั่วไปถ้าค่านิยมส่วนตัวในบุคคลนั้นๆเข้ากันกับค่านิยมของสังคมที่เขาอยู่ ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองก็จะเพิ่มขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าค่านิยมส่วนตัวไม่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ก็จะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำลง

1.4 ความปรารถนา (Aspiration) คือความสามารถที่บุคคลจะทำผลงานได้ตามที่ปรารถนาหรือคาดหวังไว้ได้มากน้อยเพียงใด หากทำงานได้ผลออกมาตามที่ได้คาดหวังไว้ค่อนข้างมาก ก็จะส่งผลให้การเห็นคุณค่าในตนเองมากตามไปด้วย แต่ถ้าทำงานแล้วผลงานที่ออกมาไม่เป็นอย่างที่ตั้งเป้าปรารถนาไว้ ก็จะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำลงและกลับรู้สึกว่าคุณค่าความสามารถ เป็นคนไร้ค่า

1.5 เพศ (Gender) ในสังคมส่วนใหญ่มักให้คุณค่ากับเพศชายมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นเพศชายจึงมักมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆที่ให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่านั่นเอง

1.6 ปัญหาและโรคภัยไข้เจ็บ (Problems and Pathology) กล่าวคือผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตแล้วส่งผลให้เกิดปัญหาทางสุขภาพกายตามมา มักจะเห็นคุณค่าในตนเองต่ำทำให้ตนเองรู้สึกว่าเป็นทุกข์ มีความกังวล มากกว่าคนทั่วไป

2. องค์ประกอบภายนอกตนเอง หมายถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคลที่จะทำให้ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองในแต่ละบุคคลต่างกัน ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งถือว่าสำคัญต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลมาก ถ้าครอบครัวดี มีความอบอุ่น ได้รับการเอาใจใส่ เข้าใจและให้อิสระตามสมควร การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองก็จะมีสูงกว่าครอบครัวที่ไม่อบอุ่น

2.2 โรงเรียนและสถาบันการศึกษา นับเป็นบ้านหลังที่สองที่จะช่วยสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองให้แก่เด็ก เพราะการได้ฝึกคิด ฝึกทำกิจกรรม และเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ก็จะช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเองส่งผลต่อการเพิ่มระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง

2.3 สถานภาพทางสังคม บุคคลมีสถานภาพทางสังคมมักจะเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าบุคคลกลุ่มอื่น แต่ก็ไม่เสมอไปเพราะคูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1981) พบว่า ขาวยิวซึ่งเป็นพวกที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ แต่พวกเขามีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าชาวคริสต์กลุ่มอื่นที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า

การเห็นคุณค่าในตนเองดังกล่าวข้างต้น ทำให้เราตระหนักว่า การจะพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้ง 2 ด้าน เพื่อให้บุคคลมีคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ประการข้างต้น ดังนั้นการทราบถึงแนวทางการสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง จึงจำเป็นเพื่อทำให้บุคคลได้เรียนรู้และสามารถพัฒนาให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองขึ้นได้

2.3 แนวคิดการสร้างแรงจูงใจ

2.3.1 ความหมายของแรงจูงใจ

แรงจูงใจ (วีชราภรณ์ อภิวัชรางกูร, 2546) มีความหมายกว้างๆ ว่า หมายถึงสิ่งใดๆที่ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำ จากความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2539: 236) ได้แสดงความหมายคำนี้ไว้ว่า การชักนำหรือเกลี้ยกล่อมเพื่อให้ได้ตามต้องการ อย่างไรก็ตามได้มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้หลากหลายเช่นกัน ดังนี้

ไวซ์ริชและคูนท์ (Wehrich and Koontz, 1990) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า หมายถึงแรงขับที่เกิดจากความปรารถนาหรือการมุ่งหวังในเรื่องใดหรือสิ่งใดของบุคคล เพื่อให้ความต้องการนั้นๆถูกแสดงออกมา

ดอร์แลนด์ (Dorland's Illustrated, 1974) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งมีพลังอำนาจในการกำกับและควบคุมการกระทำ หรือการแสดงออกของบุคคลให้ต้องทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสนองความต้องการและเพื่อให้บรรลุแก่สิ่งที่ปรารถนา

ส่วนซัลลิแวนและเดกเกอร์ (Sullivan and Decker, 1997) ได้ให้ความหมายว่า แรงจูงใจคือ ตัวการที่เป็นต้นเหตุของการแสดงพฤติกรรม ด้วยแรงขับตามธรรมชาติในการบรรลุความคาดหวังหรือ เป้าหมายที่หวังไว้ วัชรารณ อภิวัชรานุกร (วัชรารณ อภิวัชรานุกร, 2546) ได้สรุปความหมายของ แรงจูงใจว่าหมายถึง แรงกระตุ้นให้สิ่งมีชีวิตต่างๆแสดงออกมาซึ่งความพยายามที่อยู่ภายในให้เกิดการ กระทำหรือทุ่มเททำบางสิ่งบางอย่าง เพื่อบรรลุความต้องการหรือตามเป้าหมายที่จะทำให้บุคคลนั้นๆ พึงพอใจได้

จากความหมายของแรงจูงใจที่มีผู้ให้คำจำกัดความหรือความหมายต่าง ๆ กันเหล่านี้ ทำให้พอ สรุปได้ว่าแรงจูงใจก็คือ พลังหรือแรงขับที่อยู่ภายในทั้งในตัวของมนุษย์ สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตต่างๆที่ทำให้ เกิดการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้บรรลุจุดหมายที่สิ่งมีชีวิตนั้นๆต้องการได้

2.3.2 องค์ประกอบของแรงจูงใจ

แรงจูงใจมีองค์ประกอบที่นิยมจำแนกกันนั้นมีอยู่ 2 องค์ประกอบหลักๆ ดังนี้ (วัชรารณ อภิวัชรานุกร, 2546)

2.3.2.1 ความต้องการ (Need) เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งมีชีวิตขาดปัจจัยหรือความจำเป็น บางอย่างต่อร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ด้าน ด้านแรกคือความต้องการของร่างกาย ซึ่งเป็น ความต้องการอันจำเป็นที่เกิดจากกระบวนการหรือกลไกทางธรรมชาติของร่างกายมนุษย์หรือของ สิ่งมีชีวิตอื่นๆ ก็ได้ ความต้องการดังกล่าวได้แก่ ภาวะหิว อากาศระเหยน้ำ เป็นต้น และด้านที่สอง คือ ความต้องการทางจิตใจอันเป็นความต้องการด้านอารมณ์หรือความคิด อาทิเช่น ความต้องการ อำนาจชื่อเสียง ความต้องการเป็นที่รักหรือการยกย่องจากผู้อื่น เป็นต้น

2.3.2.2 แรงขับ (Drives) หมายถึง สภาวะของสิ่งมีชีวิตที่ถูกกระตุ้นทางสรีระให้เกิดการแสดง พฤติกรรม เพื่อที่จะให้ถึงจุดหมายของความต้องการเร็วขึ้น โดยเมื่อร่างกายถูกกระตุ้นด้วยแรงขับจะมี การแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากแรงขับออกมาในหลากหลายลักษณะ เช่น เกิดอาการตึงเครียด กระสับกระส่าย ถ้าระดับแรงขับยิ่งสูงก็จะยิ่งทำให้สิ่งมีชีวิตนั้นๆอยู่ในภาวะตื่นตัว และกระตือรือร้นใน การกระทำกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมได้เร็วขึ้น หรืออาจทำให้บุคคลพยายามที่จะฟันฝ่าอุปสรรค ไปให้ถึงจุดหมายได้มากขึ้น เป็นต้น (จิราภา เต็งไตรรัตน์และคณะ, 2543) (ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2540)

แรงขับยังสามารถแบ่งระดับของการเกิดได้เป็น 2 ระดับอีกด้วย คือแรงขับปฐมภูมิ และแรง ขับทุติยภูมิ

1. แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drives) เป็นแรงขับที่สิ่งมีชีวิตไม่จำเป็นจะต้องมีการ เรียนรู้ก่อน แต่จะเป็นแรงขับที่ส่วนต่างๆในร่างกายไปสั่งการให้สิ่งมีชีวิตแสดงออกซึ่งพฤติกรรมตามที่ ร่างกายต้องการ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ แรงขับด้านสรีระ (Physiological drives) อาทิ อาการหิว กระจาย อาการเหนื่อยหอบ เป็นต้น และแรงขับทั่วไป (General drives) ซึ่งไม่ใช่แรงขับที่เกิดจากทั้ง

จากการเรียนรู้หรือความจำเป็นที่ร่างกายต้องการ แต่ก็เป็แรงขับขั้นพื้นฐานของมนุษย์ อาทิ ความเศร้า ความหวาดกลัว ความอยากรู้อยากลอง เป็นต้น

2. แรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drives) คือ แรงขับที่มีสาเหตุด้านสังคมมาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดขึ้น

3. แรงกระตุ้น (Arousal) คือ ผลของแรงขับที่เกิดขึ้นและไปขับเคลื่อนทำให้ร่างกายเกิดการแสดงพฤติกรรมในแบบต่างๆตามทิศทางที่สิ่งมีชีวิตนั้นๆต้องการ

2.3.3 วัฏจักรการแสดงออกทางสรีระที่เกิดจากแรงจูงใจ

การที่สิ่งมีชีวิตไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์จะมีการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมใดๆออกมานั้นจะต้องมีกระบวนการก่อนที่ร่างกายจะถูกกระตุ้นให้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ (C. Morgan., 1966 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2536)

สภาวะของการจูงใจ สิ่งมีชีวิตที่มีสภาวะดังกล่าวเกิดขึ้นจะมีความกระตือรือร้นในการทำบางสิ่งบางอย่างให้ลุล่วง โดยมีลำดับขั้นการเกิดสภาวะจูงใจคือ เกิดความต้องการอันดับแรกซึ่งจะมีผลทำให้ร่างกายมีอาการเครียด หลังจากนั้นเมื่อเกิดความเครียดก็จะมีแรงขับมาคอยขับเคลื่อนให้ร่างกายต้องตอบสนองความต้องการนั้น และขั้นสุดท้ายเมื่อแรงขับอยู่ในระดับที่มากเพียงพอที่จะส่งผลให้เกิดแรงกระตุ้นทำให้ร่างกายเกิดปฏิกิริยาตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมออกมา อย่างไรก็ตามในขั้นนี้หากแรงขับมีไม่มากเพียงพอที่จะไม่เกิดแรงกระตุ้น และส่งผลให้ไม่เกิดการแสดงพฤติกรรมออกมาเช่นกัน ดังนั้นหากแรงกระตุ้นมีสูงก็จะช่วยให้การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมสูงตามไปด้วย

สภาวะที่ร่างกายมีการตื่นตัว เมื่อร่างกายเกิดความเครียดก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้พฤติกรรมในสิ่งมีชีวิตถูกแสดงออกมา ภาวะนี้จะมีมากขึ้นเมื่อร่างกายเกิดความต้องการจากภายในระดับสูงและเป็นสาเหตุของการเกิดอารมณ์ในตัวมนุษย์อีกด้วย

การแสดงออกซึ่งพฤติกรรม เป็นกระบวนการในการจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นโดยใช้พฤติกรรมเป็นตัวช่วย โดยพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้เห็นนั้นอาจไม่จำเป็นต้องเกิดตามธรรมชาติเสมอไป แต่อาจเกิดจากการเรียนรู้ได้เช่นกัน

เป้าหมายและเครื่องล่อใจ ทั้งสองประการนี้ทำหน้าที่เป็นตัวช่วยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการแสดงออกซึ่งการกระทำหรือพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต เพราะเป้าหมายคือเข็มมุ่งสุดท้ายที่ทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมอันนำไปสู่เป้าหมายนั้นๆ ดังนั้นเป้าหมายจึงเป็นเสมือนเข็มทิศที่จะบอกแนวทางการแสดงพฤติกรรมของคนหรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆนั่นเอง ส่วนเครื่องล่อใจเปรียบเสมือนหางเสือที่จะช่วยบังคับทิศทางของมนุษย์ในการแสดงพฤติกรรมที่จะทำให้ตนเองไปถึงยังจุดหมายสุดท้ายที่หวังไว้ได้ แต่สิ่งล่อใจจะทำงานได้เห็นผลดี ก็ต่อเมื่อยังมีความต้องการเกิดขึ้นอยู่ในตัวบุคคลนั้นๆอยู่ด้วย ไมเช่นนั้นสิ่งทีนำมาล่อใจก็ จะไม่มีความหมายไม่เกิดผลให้มีการแสดงพฤติกรรม

จากขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน ทำให้สามารถสรุปได้ว่า เมื่อคนเราเกิดความต้องการก็จะถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมบางอย่างเพื่อไปสู่เป้าหมาย ซึ่งบางครั้งเป้าหมายนั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นสิ่งล่อใจ และเมื่อมีการแสดงตามการแสดงพฤติกรรมไม่สามารถนำไปสู่เป้าหมายได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือบุคคลนั้นจะเกิดความคับข้องใจทันที จนอาจจะไม่แสดงพฤติกรรมต่อไปอีก

2.3.4 แรงจูงใจภายใน

แรงจูงใจมีหลายประเภท แต่ประเภทของแรงจูงใจที่ถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งคือแรงจูงใจที่เกิดตามแหล่งที่เกิด ซึ่งมีด้วยกัน 2 ประเภทคือ แรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน โดยแรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยความต้องการผลตอบแทนหรือต้องการการยอมรับจากผู้อื่น ส่วนแรงจูงใจภายในเป็นแรงจูงใจที่เมื่อเกิดกับใครแล้ว จะสามารถกระตุ้นให้คนผู้นั้นแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ดีซี (Deci, 1990 อ้างถึงใน วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร, 2546) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจภายในไว้ว่า หมายถึง การที่มนุษย์ต้องการตัดสินใจด้วยตัวเองและการแสดงความสามารถของตนเองในการกระตุ้นและควบคุมให้มนุษย์คนนั้นแสดงพฤติกรรมในการจะทำให้ตนเองบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ดีซี (Deci, 1975 อ้างถึงใน วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร, 2546) ยังให้ความคิดเห็นว่า ตัวบุคคลเองจะพึงทราบได้เองว่า แรงจูงใจภายในของตนเป็นอย่างไรและสามารถจัดรูปแบบของการแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้เอง จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้บุคคลคนนั้นเลือกเป้าหมายที่ตนเองสามารถคาดหวังได้ว่าจะทำให้เขาได้รับความพึงพอใจจากผลตอบแทนที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร (วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร, 2546) ที่มีความเห็นว่า พฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน จะเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกแล้วทำให้ผูกพันกับความรู้สึกถึงความสามารถแห่งตนและการกำหนดด้วยตัวเอง นั่นคือบุคคลสามารถกำหนดพฤติกรรมตนเองได้ในการไปสู่จุดหมาย ดังนั้นบุคคลจะรู้สึกพึงพอใจกับแบบแผนพฤติกรรมที่แสดงออกมาโดยไม่ได้หวังผลตอบแทนเป็นรางวัลภายนอก แตกต่างจากแรงจูงใจภายนอกที่จะทำหน้าที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยความต้องการผลตอบแทนหรือต้องการการยอมรับจากผู้อื่น

จากความหมาย แนวคิดต่างๆ ของแรงจูงใจดังที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า แรงจูงใจคือปัจจัยที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มีจุดหมาย โดยมีความต้องการมากระตุ้นให้เกิดการแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นขึ้นมา และถ้าแรงจูงใจมีมากเพียงพอ จะส่งผลให้การกระทำกิจกรรมต่างๆ ก็จะมีประสิทธิผลสำเร็จ ดังนั้นในกระบวนการดึงเยาวชนให้ออกมาจากวงจรความเสี่ยงที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น จำเป็นจะต้องสร้างแรงจูงใจแก่เยาวชนเหล่านี้ ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจในตัวเยาวชนจึงมีความสำคัญมาก เพราะในเยาวชนแต่ละคนมีความ

แตกต่างกันทั้งในด้านอายุ การศึกษา วุฒิภาวะ สิ่งแวดล้อมรอบตัว และความคิดความอ่านของเยาวชนแต่ละคน ด้วยเหตุนี้หากสามารถสร้างแรงจูงใจในตัวเยาวชนเหล่านี้ขึ้นมาให้สามารถเข้าร่วมรับการอบรมได้ ก็ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จระดับหนึ่งในการจูงใจให้พวกเขาออกห่างจากยาเสพติดได้ ด้วยการยอมรับเข้าร่วมทำกิจกรรมการอบรม เพราะความสำเร็จของการอบรมจะลุล่วงไปไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เข้าอบรมหรือไม่มีใครสนใจเข้าร่วมอบรม ดังนั้นแรงจูงใจจึงสำคัญในแง่ที่เป็นตัวนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมอบรมในครั้งนี้

2.4 การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

2.4.1 การป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่น

ในปัจจุบันมีเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ เช่น ความอยากรู้อยากลอง รู้เท่าไม่ถึงการณ์ การอยากได้การยอมรับจากกลุ่มเพื่อน เป็นต้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้เยาวชนมีภูมิคุ้มกันสามารถป้องกันตนเอง ในการหลีกเลี่ยงหรือรู้เท่าทันยาเสพติด ที่สามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการต่างๆ ดังต่อไปนี้ (ศุภร ชินะเกตุ, 2533)

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด เนื่องจากปัจจุบันยาเสพติดได้ถูกผลิตและพัฒนาให้มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น จนเกิดการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วในสังคมไปสู่ประชาชนแทบทุกกลุ่มทุกวัย ไม่เว้นแม้กระทั่งในกลุ่มเยาวชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาและเยาวชนนอกสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยอยากรู้อยากลองและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และเข้าถึงข้อมูลหรือแหล่งยาได้ง่ายด้วยความเจริญก้าวหน้าของโลกยุคดิจิทัล จึงเป็นเหตุให้เยาวชนเหล่านี้ถูกชักจูงให้หลงผิดไปใช้หรือทดลองยาเสพติดได้ ทำให้เป็นหนทางในการก้าวสู่วงจรยาเสพติด ดังนั้นหากเยาวชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด รวมถึงสถานการณ์เสี่ยงที่จะทำให้ตนเองเข้าสู่วงจรยาเสพติด ก็จะช่วยให้พวกเขาเข้าใจและรู้เท่าทันสามารถเอาตัวรอดจากสถานการณ์เสี่ยงหรือการไม่หลงตกเป็นเหยื่อของยาเสพติดได้ ดังนั้นเมื่อสื่ออินเทอร์เน็ตช่วยเปิดช่องทางการเข้าถึงยาเสพติด ก็ควรจะต้องใช้สื่อเช่นเดียวกันเป็นตัวช่วยเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้ทันสมัยและเข้าถึงเยาวชนได้ง่ายตามไปด้วย เช่น การให้ข้อมูลผ่านสื่อทางวิทยุโทรทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ต สิ่งเหล่านี้จะทำให้เยาวชนเข้าใจถึงพิษภัย รวมถึงความเสี่ยงต่อการเข้าสู่วงจรยาเสพติดได้มากขึ้น ทำให้เยาวชนได้รู้จักระวังตัวเองต่อการไม่พาดตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2. เสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง โดยการทำให้เยาวชนตระหนักว่าชีวิตของทุกคนมีค่า ไม่ว่าจะมีความดีต่อพ่อแม่ครอบครัว หรือชุมชนและสังคมทางใดก็ทางหนึ่ง โดยการทำงานหรือเรียนหนังสือ

ตามวัยตามหน้าที่ที่ควรจะได้รับผิดชอบ เพราะเมื่อเราได้ทำงานหรือทำตัวให้เกิดประโยชน์ตามกำลังความสามารถที่เรามี คุณค่าในตนเองก็จะเกิดขึ้น ดังนั้นเราจะต้องไม่ทำลายคุณค่าในตนเองที่มีอยู่ด้วยการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าจะโดยการจับกลุ่มมั่วสุม ดิตเกม โดดเรียนหนีเที่ยวไปกับกลุ่มแก๊ง เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ได้สร้างประโยชน์แก่ใครแม้แต่ตัวเอง และยังเป็นสถานการณ์เสี่ยงที่อาจจะนำพาให้ตนเองเข้าสู่วังจรยาเสพติดอีกด้วย

3. มีสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตน กล่าวคือ เยาวชนควรรู้ว่าตนเองมีบทบาทหน้าที่อะไรบ้านซึ่งโดยปกติแล้วคนเราไม่ได้มีบทบาทหน้าที่เพียงอย่างเดียวตลอดไป แต่สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ได้ตามสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อม เช่น อยู่ที่โรงเรียนก็ต้องรับบทบาทการเป็นนักเรียน อยู่บ้านก็มีบทบาทเป็นลูกอยู่ในสังคมก็มีบทบาทเป็นสมาชิกของสังคม ดังนั้นสิ่งที่เยาวชนพึงระลึกไว้คือ การตระหนักว่าขณะนั้นเรามีบทบาทอะไรและต้องทำตัวให้สมกับบทบาทที่ได้รับ นอกจากนี้จะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อกำหนดของสังคมนั้นๆด้วย เช่น เมื่อมีบทบาทเป็นนักเรียน ก็ควรตั้งใจเรียน ไม่โดดเรียน หรืออยู่ในสังคมก็ควรปฏิบัติตัวเป็นพลเมืองที่ดี ไม่สร้างความเดือดร้อน ไม่ทำผิดกฎหมายของสังคม เป็นต้น และจะส่งผลดีต่อการประสบความสำเร็จในชีวิตเมื่อเยาวชนรู้จักและสำนึกในบทบาทของตนเอง

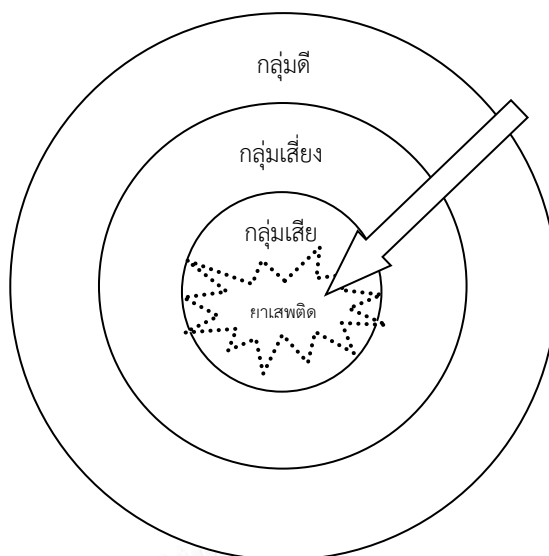
4. คบเพื่อนดี เพราะสังคมทุกวันนี้มีผู้คนมากมาย และเยาวชนจะต้องพบเจอและรู้จักผู้คนมากหน้าหลายตาจากร้อยพ่อพันแม่ คนที่เราจะต้องพบเจอนั้นมีทั้งดีและเลว ดังนั้นเยาวชนจึงควรรู้จักเลือกคบคนที่ดี เพราะคนดีจะชักนำทำแต่สิ่งที่ดีสร้างความเจริญและความดีให้เกิดแก่ตัวเรา แต่เพื่อนที่ไม่ดีก็จะชักจูงเราให้ไปสู่ที่ต่ำหรือความไม่เจริญของชีวิต เช่นอาจชักชวนให้ลองเสพยา ซึ่งหากเยาวชนพบเจอเพื่อนกรณีดังกล่าวจะต้องรู้จักปฏิเสธไป แม้ว่าจะเสียเพื่อนหรือถูกดูถูกอย่างไรก็ต้องไม่สนใจ เพราะเรารู้ว่าสิ่งใดควรรับไว้สิ่งใดควรปฏิเสธ ดังนั้นการปฏิเสธเพื่อนที่ชักชวนเราให้ทดลองยาเสพติดจึงไม่ใช่เพื่อนที่สมควรคบหาด้วย ดังสุภาษิตที่ว่าคบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผลนั่นเอง

5. รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพราะเวลาในหนึ่งวันเยาวชนอาจมีเวลาว่างมากมาย การใช้เวลาว่างไปกับการพักผ่อนก็เป็นสิ่งจำเป็น แต่หากมีเวลาว่างมากเกินไปแล้วปล่อยให้สูญเปล่าโดยไม่ได้เพิ่มคุณค่าให้กับตนเองหรือสังคมเลยย่อมเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย และหากยังใช้เวลาว่างไปกับสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์แต่ยังสร้างโทษให้ทั้งกับตัวเองและสังคม อย่างเช่นการเล่นเกมดิตเกมทั้งวัน หรือการมั่วสุมเสพยา ก็เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งดังนั้นเมื่อมีเวลาว่างเยาวชนจึงควรจัดสรรเวลาไปทำประโยชน์ให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำประโยชน์ให้ตนเองด้ยการทำงานพิเศษที่สุจริตเพื่อหาเงินเสริมให้ตนเองโดยไม่ต้องรบกวนผู้ปกครอง หรือการออกกำลังกาย การช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ออกค่ายอาสาเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ห่างไกล หรือเป็นอาสาสมัครชุมชน เป็นต้น เหล่านี้คือตัวอย่างการทำประโยชน์เพื่อตนเอง ครอบครัวและสังคมที่ดี

6. ต้องรู้จักการแก้ไขปัญหาชีวิตในทางที่ถูก เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชีวิตของเรา แม้บางคนจะเป็นปัญหาเดียวกันแต่วิธีการแก้ปัญหาต่างกัน คือ บางคนยอมรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่หนีปัญหา แล้วใช้ความคิดสติปัญญาไตร่ตรองปัญหาและวิธีการแก้อย่างมีสุขุมรอบคอบ ก็จะทำให้ปัญหาดังกล่าวคลี่คลายลงได้ไม่มากนักน้อย แต่บางคนใช้วิธีหนีปัญหา ไม่ยอมรับความจริงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ปล่อยปัญหาไว้ตรงนั้นแล้วพาดตนเองไปหายาเสพติด เพราะคิดว่าจะทำให้ตนลืมปัญหาเหล่านั้นไปได้ แต่ความเป็นจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้นเลย เพราะปัญหาก็ยังคงอยู่และอาจยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นด้วยเมื่อตัวเยาวชนหันไปเสพยา เพราะจะยิ่งเป็นการสร้างปัญหาให้กับครอบครัวและสังคมต้องมาตามแก้มากขึ้นไปอีก

2.4.2 แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

การที่จะเข้าใจถึงคำว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เราจำเป็นที่จะต้องทราบและเข้าใจถึงภาพรวมลักษณะของเยาวชนก่อนและต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มเยาวชนภาพรวมทั้งหมด ลักษณะเยาวชนโดยรวมสำหรับกรอบความคิดเพื่อการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในปัจจุบัน ได้แบ่งเยาวชนตามลักษณะทางพฤติกรรมออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรก คือ เยาวชนกลุ่มดีซึ่งจะมีพฤติกรรมตามปกติในบรรทัดฐานทางสังคมและมีภูมิคุ้มกันต่อยาเสพติดในระดับที่มากกว่าเยาวชนกลุ่มอื่นโดยเปรียบเทียบ กลุ่มที่สอง คือ เยาวชนกลุ่มเสี่ยง จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือมีโอกาสและแนวโน้มสูงที่จะใช้ยาเสพติด หรืออาจรวมถึงเยาวชนที่เสพยาเสพติดหรือเคยทดลองใช้บ้างแล้วแต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นผู้ติด และกลุ่มสุดท้าย คือ เยาวชนกลุ่มเสีย จะเป็นกลุ่มที่เสพหรือติดยาเสพติดเป็นประจำและจำเป็นต้องเข้ารับการรักษา (สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., 2552)

ภาพที่ 1 ภาพรวมลักษณะเยาวชนด้านการป้องกันยาเสพติด

จากรูปภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่า เยาวชนกลุ่มดี กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มเสีย ล้วนมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดได้ทั้งนั้นในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจะเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยตรง หรือเป็นผู้ใช้ยาเสพติดจึงขาดภูมิคุ้มกันยาเสพติด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขหรือบำบัดรักษารวมถึงติดตามดูแลและช่วยเหลือเยาวชนกลุ่มนี้เพื่อให้มีพฤติกรรมที่ออกจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงหรือสามารถเลิกใช้ยาเสพติดได้ ในขณะที่กลุ่มเยาวชนที่อยู่รอบนอกไกลออกไปจากปัญหาเสพติดอย่างเช่นเยาวชนกลุ่มดี ที่มีภูมิคุ้มกันยาเสพติดที่ดีพอสมควรเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น จึงควรป้องกันโดยใช้การรณรงค์ให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อให้เขาสามารถรักษาภูมิคุ้มกันยาเสพติดที่มีอยู่ในตนเองได้ และในส่วนของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งถือว่ายังไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยตรง แต่อาจมีค่านิยมหรือทัศนคติและพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่ามีแนวโน้มสูงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดังนั้นจึงต้องแทรกแซงเยาวชนกลุ่มนี้ให้ออกมาจากภาวะเสี่ยงหรือการมีพฤติกรรมเสี่ยง และสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในตัวเยาวชนกลุ่มนี้ขึ้นเพื่อดูแลให้ไม่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญอันดับแรกของเป้าหมายในการป้องกันยาเสพติด ดังนั้นได้ เราทราบและจำแนกได้ว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยงคือใครและมีรูปแบบพฤติกรรมแบบไหน ก็จะทำให้สามารถเข้าถึงและดำเนินการป้องกันปัญหาในเยาวชนกลุ่มนี้ได้ตรงตามจุดตามกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้

เยาวชนกลุ่มเสี่ยง หมายถึง เยาวชนที่มีอายุอยู่ระหว่าง 13-18 ปี ที่มีพฤติกรรม ทัศนคติ ค่านิยมที่ล้วนเป็นปัจจัยในการใช้ชีวิตที่มีโอกาสหรือแนวโน้มจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากกว่าผู้อื่น หรือตกอยู่ในสถานะที่มีแนวโน้มเข้าสู่การเสพยาเสพติดมากกว่าบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3

กลุ่มหลักคือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่สังคมมองในเชิงลบ เช่น เยาวชนที่อยู่ในแก๊งซิงมอเตอร์ไซด์ เยาวชนที่เคยกะทำผิดหรือมีประวัติถูกคุมประพฤติ เยาวชนที่เคยเสพยาเสพติด หรือเยาวชนที่หนีเรียน เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่สองเป็นเยาวชนที่อยู่ในภาวะบริโภคนิยม จึงมีความคิดความเชื่อและค่านิยมที่เน้นหาความสนุกสนาน ไม่สนใจสังคมรอบข้าง และขาดเป้าหมายในชีวิต เช่น เยาวชนที่ชอบเที่ยวเตร่หรือมั่วสุม เยาวชนที่ว่างงานเตร็ดเตร่อยู่ในชุมชน เยาวชนที่ฟุ้งเพื่อหาความสุขจากการบริโภคและใช้จ่ายเกินตัว รวมไปถึงเยาวชนที่ไม่ได้อยู่กับครอบครัวหรืออาศัยอยู่หอพักแยกตัวออกจากครอบครัวมา และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่อยู่ในภาวะวิกฤติที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตเพียงคนเดียว ขาดคนประคับประคองช่วยเหลือหรือดูแล อาทิ เยาวชนที่เป็นเด็กเร่ร่อน เยาวชนที่ถูกละเมิดทารุณกรรม บังคับใช้แรงงาน เยาวชนที่กำพร้าอพยพหนีภัยโดยไม่มีคนหรือองค์กรใดมาอุปการะดูแล จึงทำให้เยาวชนมีแนวโน้มเข้าข่ายการเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมากที่สุด

เยาวชนจะมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ง่ายขึ้นหากตกอยู่ในสภาวะที่สังคมนั้นๆ มีอบายมุขและสภาพสังคมที่เป็นบ่อเกิดของปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่ต่างๆ ได้ง่ายและทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นในบ้านเช่าหรือหอพักผิดกฎหมาย สถานบันเทิง โต๊ะสนุก ร้านเกม เป็นต้น ประกอบกับผู้ค้ายาที่ใช้กลยุทธ์วิธีการพลิกแพลงแอบแฝงต่างๆ ในการชักนำเยาวชนให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น การใช้กลยุทธ์ด้านราคามาล่อใจเยาวชนให้สามารถซื้อขายยาเสพติดชนิดนั้นได้ง่ายขึ้น โดยการแบ่งขายตามกำลังซื้อของผู้เสพเพื่อให้สามารถเข้าถึงยาเสพติดที่มีราคาสูงได้ หรือกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างความเชื่อที่ผิด เช่น การใช้ไอซ์แล้วจะทำให้ผิวขาวสวย หุ่นดี เป็นต้น ทำให้เป็นที่ดึงดูดใจจนสามารถระบาดสู่เยาวชนอย่างรวดเร็วได้ นอกจากนี้หากเยาวชนขาดที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และยังคงเผชิญกับสภาพเศรษฐกิจที่บีบรัด วัฒนธรรมวัตถุนิยมและบริโภคนิยม หรือสภาพสังคมที่ซับซ้อนควบคุมยาก จึงยากที่ครอบครัวจะสามารถดูแลมอบความรักความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัวได้อย่างที่ควรจะเป็น และในส่วนของสถาบันศาสนาเองก็มีกำลังและศักยภาพไม่เพียงพอในการปลูกฝังจริยธรรมในประชาชน รวมถึงตัวชุมชนและสังคมท้องถิ่นเองนั้นก็อ่อนแอเกินกว่าจะสามารถสงเคราะห์ ดูแลหรือช่วยเหลือเป็นที่พึ่งแก่คนในชุมชนได้ ส่งผลให้เยาวชนอยู่ในสภาวะสังคมที่อ่อนแอและเต็มไปด้วยอบายมุข และหากเยาวชนตกอยู่ในสภาวะที่ขาดจุดหมาย ไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง และเมื่อขาดสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจแต่ต้องอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่มีแต่อบายมุข และพบกับโลกที่มีแต่การแข่งขันทั้งการเรียน การทำงาน การวัดคุณค่าบนฐานะทางวัตถุ ก็ยิ่งทำให้เยาวชนส่วนหนึ่งไม่สามารถค้นหาความสำเร็จในชีวิตตามมาตรฐานที่สังคมกำหนดได้ เช่น ล้มเหลวในการศึกษาเล่าเรียน ไม่สามารถทำงานหรือหาอาชีพที่มีรายได้สูง ทำให้คนกลุ่มนี้ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ขาดความภาคภูมิใจ แม้จะมีศักยภาพในตนเองในด้านอื่นๆ ก็ตาม เช่น ดนตรี กีฬา แต่สังคมก็ไม่มีกิจกรรมทางเลือกเหล่านี้ให้เพียงพอ เป็นเหตุให้เยาวชนต้องแสวงหาศักดิ์ศรีให้กับตนเองในทางลบ ซึ่งมักจะหามาได้ง่ายกว่าทางบวกในสังคมที่

แวดล้อมด้วยอบายมุขดังกล่าว เช่น การเข้ากลุ่มแก๊งซึ่งมอเตอร์ไซด์บนท้องถนน การมีพฤติกรรมมั่วสุ่มทางเพศหรือล่าแต่้ม รวมไปถึงการเสพยาเสพติด และการกระทำผิดและทำทนายกฎหมาย เป็นต้น

จากข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในปี 2555 พบว่า ทั่วประเทศมีการดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาเพียงร้อยละ 1.8 ของจำนวนเยาวชนนอกสถานศึกษาทั้งหมดซึ่งยังนับว่าน้อยอยู่มากเนื่องจากเยาวชนนอกสถานศึกษาเป็นกลุ่มที่เข้าถึงยาก มักใช้ชีวิตและมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม ดังนั้นเมื่อเข้าถึงได้ยากจึงส่งผลให้ไม่มีการจัดการข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพพอที่จะเห็นขนาดของสภาพปัญหาและบริบทที่ผลต่อเยาวชนกลุ่มนี้ได้อย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่สามารถวางแผนดำเนินการที่เหมาะสมได้ นอกจากนี้เยาวชนนอกสถานศึกษาเองก็ยังไม่มีความสนใจใฝ่เรียนใฝ่หาความรู้หรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดเข้ามารับผิดชอบโดยตรงในการควบคุมดูแลแตกต่างจากเยาวชนในสถานศึกษาที่มีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบหลักอย่างเป็นทางการอยู่แล้ว

ดังนั้นเมื่อไรซึ่งผู้ขับเคลื่อนหลักในการดูแล จึงทำให้ไม่มีกลไกและระบบการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ มาขับเคลื่อนให้ครอบครัวของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ร่วมแก้ไขพฤติกรรมของบุตรหลานตนเอง เพราะโดยทั่วไปแล้วครอบครัวของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมักมีความอ่อนแออยากต่อการเยียวยาดูแลปรับพฤติกรรมเด็กได้โดยลำพังด้วยเหตุนี้จึงแสดงให้เห็นว่าประชากรช่วงอายุ 7-24 ปี เป็นช่วงที่อยู่ในวัยเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติดที่ต้องเร่งดำเนินการป้องกันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4.3 การดำเนินการเพื่อป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในประเทศ

การป้องกันปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เป็นโครงการสำคัญภายใต้แผนงานที่ 3 แผนการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด ในปี 2556 ซึ่งการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในโครงการ “กองร้อยเยาวชนอาสาบนเส้นทางใหม่ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น” (สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., 2556) ก็เป็นหนึ่งในกรณีตัวอย่างที่ดำเนินโครงการภายใต้ผลสืบเนื่องจากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีในปี 2554 เรื่องยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ที่กำหนดให้ดำเนินการป้องกันกลุ่มเสี่ยงโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน และคำสั่งจากศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติเรื่องแผนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด พ.ศ.2555 ในแผนงานที่ 3 ที่เป็นแผนการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด (Potential Demand) โดยมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มาจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด โดยจัดตั้ง

เป็นกลุ่มเยาวชนอาสาทำความดีเพื่อเป็นพลังแผ่นดินในการป้องกันยาเสพติดตนเอง โดยมีรายละเอียดในการดำเนินโครงการ ดังนี้

อำเภอเขาสวนกวาง เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดขอนแก่นที่มีลักษณะเป็นทางผ่านไปสู่อำเภอต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนหลายจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดอุดรธานี หนองคาย และ สกลนคร อำเภอเขาสวนกวางประกอบด้วย 5 ตำบล 56 หมู่บ้าน พื้นที่ 329.9 ตารางกิโลเมตร ประชากรประมาณ 37,555 เนื่องจากมีถนนมิตรภาพผ่านกลางอำเภอและมีพื้นที่ทำการเกษตรเช่น ไร่ อ้อย ไร่มัน และสวนยาง เป็นต้น นอกจากนี้ บางส่วนเป็นที่พักแบบริゾート

จากสภาพพื้นที่ที่เป็นทางผ่านในการสัญจรไปสู่อำเภอต่าง ๆ ทำให้อำเภอเขาสวนกวางเป็น ทางผ่านของปัญหาต่างๆ รวมถึงปัญหา ยาเสพติด ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประเภทไร่ อ้อย ไร่มัน ส้มป่อย และพืชสวนต่างๆ ที่กระจายตัว รวมทั้งที่พักรีสอร์ท จึง เอื้ออำนวยต่อการเป็นจุดพักยาเสพติด และส่งผลให้มีการแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะยาบ้าและกัญชา และนอกจากนี้ในพื้นที่ประสบปัญหาเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยง โดยรวมตัวเป็นกลุ่มแก๊ง ทะเลาะวิวาท ใช้ความรุนแรง แข่งรถจักรยานยนต์โดยแต่เดิมเจ้าหน้าที่ได้ใช้ วิธีดำเนินการจับกุมและตักเตือน ทำให้เยาวชนไม่เกรงกลัวและคิดว่าเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการ ใดๆ ได้ ทำให้ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น และแม้จะมีการอบรมของหน่วยงานต่างๆ เพื่อ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอยู่แล้ว แต่ก็มักไม่ได้กลุ่มเป้าหมายตามที่ต้องการมากนัก หรือ บางครั้งดำเนินกิจกรรมก็มักจะทำกับกลุ่มเยาวชนทั่วไป ทำให้การแก้ไขปัญหาคำทำได้ไม่ตรงจุด

แต่การดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ในชื่อของ กองร้อยเยาวชนอาสาบนเส้นทางใหม่ในจังหวัดขอนแก่นนั้น กลับมีแนวคิดหลักในการดำเนินงานโดย มุ่งเน้นการสร้างเกราะป้องกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ อาทิ มั่วสุมช่วงเวลากลางคืน รวมตัวเป็นกลุ่มแก๊ง เช่น แก๊งชิงรถหรือกลุ่มบุคคลแวดล้อมเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด และกลุ่มเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือกลุ่มเยาวชนที่ตรวจพบสารเสพติดในปัสสาวะ เพื่อมุ่งให้เยาวชนตระหนักหรือเกิดจิตสำนึกที่ดี ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมอย่างสง่างาม และยกย่องเชิดชูเกียรติเยาวชนเมื่อกระทำความดี โดยมีกลยุทธ์สำคัญคือการมุ่งสร้างเกราะป้องกัน ไม่ให้เยาวชนหวนกลับไปหากลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยการใช้อยุทธศาสตร์ซึ่งก็คือเครื่องแบบและ การเข้าร่วมกิจกรรมกับตำรวจ ในการสร้างให้เยาวชนเห็นคุณค่าของตนเอง สังคมในพื้นที่ยอมรับ คุณค่าของเยาวชนกลุ่มนั้น และสร้างความหวาดระแวงให้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จนไม่กล้า ชักชวนเยาวชนร่วมค้าหรือเสพยาเสพติด ซึ่งจะช่วยตัดตอนเยาวชนกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ออกไปอย่างถาวร โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และได้ประยุกต์ใช้หลัก “5 ส” มาใช้ในการ ดำเนินโครงการ ซึ่งประกอบไปด้วย (1) สารสนเทศสำหรับใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา

และสาเหตุ (2) สุดเสียง คือการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่หรือช่วงเวลาที่มีความเสี่ยงสูงสุดก่อน (3) สหสาขา คือการดำเนินงาน ร่วมกันของภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง (4) สุดคุ้ม โดยเลือกดำเนินการในมาตรการที่ได้ผลจริงและให้ผลที่คุ้มค่า และ (5) ส่วนร่วมกับชุมชน

ก่อนที่จะมีการดำเนินการโครงการ ได้มีการเตรียมการและพัฒนาหลักสูตรโดยศึกษา และจำแนกแยกแยะข้อมูลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่เพื่อให้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับพัฒนาหลักสูตรและดำเนินการต่อไปแล้วพัฒนาหลักสูตร โดยการประชุมระดมความคิดเห็นจากองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ศตส.จ. ศตส.อ. สสจ. อสม. ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติด คุมประพฤติ เรือนจำ ทหาร ตำรวจ และกลุ่มแม่บ้าน โดยได้พัฒนาหลักสูตรการอบรมที่เรียกว่า “Arnon’s Model” คือ มีการอบรมจำนวน 5 วัน และการฝึกเป็นกองร้อยอาสาอีก 30 วัน หลังจากนั้นก็จะเป็นส่วนของการคัดเลือกวิทยากรจากผู้ที่มีความสมบัติเหมาะสมคือ ต้องดำรงตนที่เหมาะสมสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนได้ เช่น ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า รักครอบครัว นอกจากนี้จะต้องวางตนในการทำงานที่ดี เช่น ไม่ใช้อำนาจต่อประชาชน และจะต้องมีความคิดในการแก้ไขปัญหาเยาวชนโดยการพัฒนา ทั้งนี้ทางโครงการได้คัดเลือกจากเจ้าหน้าที่และผ่านคุณสมบัติดังกล่าวมาเป็นวิทยากรได้ประมาณ 10 คน หลังจากนั้นก็จะเตรียมทีมวิทยากรโดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานและแบ่งหน้าที่ตามเหมาะสม โดยให้ทหารเป็นฝ่ายกดดันเยาวชน ตำรวจเป็นฝ่ายช่วยเหลือเยาวชน เพื่อให้เยาวชนที่ได้รับความกดดันมีที่พึ่งพิงที่พวกเขาไว้ใจมาคอยให้การช่วยเหลือ และแบ่งหน้าที่การฝึกอบรมในหัวข้อต่างๆ ตามความถนัดของแต่ละองค์กร โดยให้เน้นการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างกองร้อยอาสาสมัครเพื่อมาช่วยดูแลความสงบในพื้นที่ จากนั้นจึงทำการค้นหาเยาวชนเข้ารับการอบรมโดยตำรวจสายสืบ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และแกนนำชุมชนเป็นผู้แจ้งรายชื่อเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือน่าจะเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หลังจากนั้นจะทำการตรวจปัสสาวะ ซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่ที่ถูกคัดเลือกและผ่านเข้ามาอบรมในโครงการนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนที่ออกจากระบบการศึกษาและอาศัยอยู่กับบิดามารดา โดยไม่ได้ประกอบอาชีพใดอย่างเด่นชัดหรือเพียงประกอบอาชีพทั่วไปเท่านั้น ทั้งนี้การชักจูงเยาวชนให้เข้ารับการอบรม ก็จะใช้ทั้งวิธีการลอบ พุดชักจูงให้สนใจในเครื่องแบบที่จะได้สวมใส่หลังเข้ารับการอบรม และวิธีการชูโดยหากเยาวชนคนใดไม่ยอมเข้ารับการอบรมโดยการพุดชักจูง ก็จะชูได้กว่าจะดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดตามหลักฐานที่ได้ตรวจพบสารเสพติดในปัสสาวะตามผลที่ออกมา

เมื่อผ่านการเตรียมการแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนการอบรมเยาวชน โดยจะอบรมรุ่นละประมาณ 60-100 คน จากทุกตำบลในอำเภอ และใช้ค่ายทหารเป็นสถานที่ในการฝึกอบรม ตามกิจกรรมที่สำคัญตาม “Arnon’s Model” ที่มีทั้งการปรับพฤติกรรมฝึกระเบียบวินัย การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดทั้งด้านโทษและพิษภัยของ ยาเสพติดรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งกฎหมายด้านยาเสพติด

และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง การปรับทัศนคติความเชื่อเพื่อให้เห็นคุณค่าในตนเอง การศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อชี้ให้เห็นโทษของการประพาดที่ไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปดูผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บหรือทุพพลภาพจากการทะเลาะวิวาทในโรงพยาบาล และการเข้าเรือนจำเพื่อดูสภาพและความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง การประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นในกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนหลังการอบรม การฝึกปฏิบัติด้านการบริการสังคมโดยการเป็นเพื่อนเป็นกองร้อยอาสา และการเอาชนะใจตนเองเพื่อทดสอบในขั้นสุดท้ายว่าผู้เข้ารับการอบรมสามารถควบคุมจิตใจตนเองได้หรือไม่ ทั้งนี้หลังจากผ่านการทดสอบดังกล่าว ผู้เข้ารับการอบรมก็ต้องผ่านการฝึกปฏิบัติงานเป็นกองร้อยเยาวชนอาสาเสียก่อน โดยจัดให้มีการสวมเครื่องแบบในผู้รับการอบรมซึ่งถือเป็นการสร้างเกราะป้องกันยาเสพติดที่เป็นรูปธรรมโดยผ่านเครื่องแบบที่เป็นเสมือนกรอบให้ผู้สวมใส่จะต้องมีพฤติกรรมที่ดี ทำให้ทั้งเยาวชนและครอบครัวต่างก็มีความภาคภูมิใจที่ได้สวมใส่เครื่องแบบ และสร้างความไม่ไว้วางใจในตัวเยาวชนที่ใส่เครื่องแบบให้กับผู้ค้ายาเสพติด ดังนั้นเครื่องแบบจึงถือเป็นเครื่องมือช่วยป้องกันภัยยาเสพติดให้กับเยาวชน ทั้งนี้จะทยอยให้อุปกรณ์เครื่องแบบทีละชิ้นส่วนตามระยะหรือช่วงเวลาที่เยาวชนได้ผ่านการอบรมมา เพื่อให้เป็นแรงจูงใจสำหรับเยาวชนในการร่วมกระบวนการฝึกอบรม โดยจะมอบเข็มขัดให้เยาวชนที่ผ่านการอบรมเป็นขั้นสุดท้าย

หลังจากผ่านการอบรม 5 วันแล้วก็จะดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อประดับประคองการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนอีก 30 วัน โดยการให้เป็นอาสาสมัครผลัดกันเข้าเวรคนละประมาณ 5-6 ครั้ง เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือตำรวจในการดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ ในฐานะกองร้อยเยาวชนโดยมีเครื่องแบบเป็นสัญลักษณ์โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นพี่เลี้ยงควบคุมดูแลการปฏิบัติการกิจที่สำคัญ 2 ประการ คือ ปฏิบัติการจราจรและปฏิบัติการสายตรวจ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเกิดการยอมรับในสายตาของประชาชนและชุมชน และที่สำคัญคือผู้ค้ายาเสพติดก็จะไม่ไว้วางใจและไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเยาวชนเหล่านี้ ในช่วงการฝึกปฏิบัติงานก็จะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจและอาสาสมัครตำรวจซึ่งเป็นแกนนำชุมชนที่ได้ช่วยเหลือภารกิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจร่วมเป็นพี่เลี้ยงดูแลช่วยเหลือและติดตามเยาวชนในพื้นที่ด้วย ภายหลังจากการฝึกปฏิบัติเป็นกองร้อยอาสาเยาวชนครบ 30 วันแล้ว เยาวชนส่วนหนึ่งก็ยังปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัครช่วยเหลือการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อไปได้ ในขณะที่เยาวชนอีกส่วนหนึ่งก็จะได้รับการช่วยเหลือให้ประกอบอาชีพด้วยความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่โครงการอบรมในการประสานขอความช่วยเหลือกับสถานประกอบการต่างๆ ในพื้นที่ให้รับเยาวชนเข้าทำงาน เช่น โรงแรม สวนสัตว์ เป็นต้น ส่วนเยาวชนคนใดที่ยังคงมีพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ เจ้าหน้าที่ตำรวจและพี่เลี้ยงก็จะเข้าไปเยี่ยมเยียนอย่างต่อเนื่อง

จากการดำเนินการอบรมในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เสร็จสิ้นไปแล้วทั้ง 2 รุ่น รุ่นละ 60-100 คน ก็ปรากฏว่าไม่มีผู้ที่ไม่ผ่านการอบรมหรือเข้ารับการอบรมไม่ครบตามระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากในกระบวนการอบรมมีระบบที่ให้เยาวชนต้องดูแลกันเองเป็นกลุ่มๆ ทุกคนจึงสามารถผ่านการอบรม

ร่วมกันไปได้ ทั้งนี้เมื่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้สวมใส่เครื่องแบบก็ทำให้พวกเขาเกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกว่าจะต้องการประพฤติตัวให้ดีเพื่อเป็นแบบอย่างและเกิดความละเอียดหยากรกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นเครื่องแบบจึงเป็นเสมือนเกราะป้องกันเยาวชนให้หลีกเลี่ยงยาเสพติด ปัญหาทะเลาะวิวาท และปัญหาอื่นๆ และนอกจากนี้ยังสามารถสลายการรวมกลุ่มแก๊งของเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่ได้ เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่โครงการได้นำผู้นำของกลุ่มแก๊งมาเข้าร่วมโครงการก็มีผลทำให้การรวมกลุ่มแก๊งสลายไปด้วย ประชาชนในพื้นที่เองก็ให้การยอมรับเยาวชน เนื่องจากได้เห็นเยาวชนใส่เครื่องแบบและช่วยเหลืองานบำเพ็ญประโยชน์อาสาสมัครต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม

จึงกล่าวได้ว่าความสำเร็จของโครงการขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การวางบทบาทและการคัดเลือกคุณลักษณะของทีมวิทยากรที่เหมาะสม รวมไปถึง การออกแบบรูปแบบการอบรมให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงผ่านกิจกรรมภาคปฏิบัติต่างๆ ร่วมกับการดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่ และการส่งเสริมให้เยาวชนผู้เข้ารับการอบรมดูแลกันเอง เหล่านี้เป็นปัจจัยทำให้เยาวชนสามารถระคับระครองตนเองและเพื่อนในกลุ่มให้มีพฤติกรรมที่ดีต่อไปได้ และสามารถป้องกันเยาวชนไม่ให้กลับไปเข้าร่วมกับกลุ่มผู้ค้าหรือเสพยาเสพติด เพราะหากเป็นเช่นนั้นจะมีผลเสียต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเยาวชนที่ผ่านการอบรมจะมีความรู้ความเข้าใจในระบบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจพอสมควร จึงอาจพอทราบทางหนีทีไล่หากจะกระทำผิดได้

อย่างไรก็ตามการทำโครงการดังกล่าวก็ยังมีอุปสรรคในการดำเนินการเช่นกัน เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ให้ความสนใจเข้าร่วมดำเนินการมากนักเพราะจากการดำเนินการในเขตพื้นที่อำเภอเขาสนกวาง ก็มีเพียงอบต.เขาสนกวางเท่านั้นที่ให้การสนับสนุนการจัดทำกิจกรรมในโครงการดังกล่าว นอกจากนี้อุปสรรคอีกประการคือ การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีภาระงานเพิ่มขึ้นจากงานหลักเดิมที่สำคัญในด้านการปราบปรามยาเสพติด อาจมีผลให้ไม่สามารถดูแลให้ความสำคัญกับภารกิจป้องกันเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ไม่เต็มที่นักเพราะมองว่าเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมา และในบางครั้งการแนวทางการฝึกอบรมหรือป้องกันกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ก็อาจไม่สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานในระดับพื้นที่ในด้านการปราบปรามและจับกุม จึงอาจมีผลทำให้ความคิดเห็นและแนวทางในการแก้ปัญหาไม่สอดคล้องกันไม่ตรงกันและอาจมีผลต่อการทำงานในภาพรวมของพื้นที่โครงการได้ ดังนั้นหากจะทำการขยายผลโครงการนี้ให้มากขึ้นจึงจำเป็นต้องได้รับการยอมรับทั้งในระดับนโยบายของส่วนกลางและนโยบายในระดับพื้นที่ เพื่อให้สามารถขยายผลและนำไปปฏิบัติได้จริง และควรทำความเข้าใจกับผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสหเครือข่ายในระดับอำเภอเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและสนับสนุน โดยเร่งดำเนินการในพื้นที่ที่ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในระดับรุนแรงก่อน

และจะต้องยึดแก่นของแนวคิดรวมถึงเทคนิควิธีการอบรมไว้ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเยาวชนได้

2.4.4 การดำเนินการเพื่อป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในต่างประเทศ

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในต่างประเทศก็มีการทำกิจกรรมการดำเนินงานในหลากหลายรูปแบบของต่างประเทศการศึกษารูปแบบ โดยมุ่งเน้นศึกษาบทเรียนจากโครงการแบบลดอุปสงค์ของการใช้ยาเสพติดเป็นหลัก โดยมี 6 โครงการที่ได้ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องใกล้เคียงกับการดำเนินการเพื่อป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในประเทศ ดังกรณีศึกษาต่อไปนี้ (กึ่งกาญจน์ จงสุขไกล และคณะ, 2557)

กรณีศึกษาที่ 1: โครงการ “Mobilizing Families and Communities for Drug Abuse Prevention at the Grassroots Level” ประเทศอินโดนีเซีย

มีแนวคิดพื้นฐานคือการให้ข้อมูลความรู้และการเปลี่ยนทัศนคติของสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเยาวชนมากที่สุด คือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ด้วยการสร้างกลุ่มผู้นำของพ่อแม่ ผู้ปกครอง (Parent Peer Educators) ขึ้นมาเป็นกลไกช่วยป้องกันยาเสพติดที่เข้มแข็งตั้งแต่ในระดับครอบครัว โดยการพัฒนาบทบาทของพ่อแม่/ผู้ปกครองให้มีทักษะในการป้องกันปัญหายาเสพติด การทำความเข้าใจวัยรุ่น การสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง (self-esteem) ให้กับบุตรหลานของตน และวิธีการสื่อสารภายในครอบครัว โดยมีข้อเสนอแนะว่า หากสามารถสร้างความภาคภูมิใจที่ได้ทำงานสาธารณะอันเป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นในตัวอาสาสมัครได้ รวมถึงทำให้เป็นที่ยอมรับนับถือของสังคมในฐานะผู้ทำประโยชน์ให้กับส่วนร่วม ก็จะช่วยให้การทำงานของอาสาสมัครเป็นไปอย่างยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้ อาจจัดสิ่งของที่เป็นเชิงสัญลักษณ์ของการทำงานเพื่อส่วนรวมให้กับอาสาสมัคร เช่น ให้ชุดเครื่องแบบในการทำงาน การประชาสัมพันธ์การทำงานของอาสาสมัครผ่านรายการทีวีและสื่อต่างๆ เป็นต้น

กรณีศึกษาที่ 2: โครงการ “Across Ages” สหรัฐอเมริกา

มีวัตถุประสงค์สำคัญคือการป้องกันหรือชะลอการใช้ยาเสพติดของกลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงสูงในสถานศึกษา เช่น เด็กที่มี มีอัตราการขาดเรียนถูกพักการเรียนสูง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ รวมถึงเด็กชนกลุ่มน้อยอื่นๆ และมีเป้าหมายในการลดปัญหาการใช้ยาเสพติดในกลุ่มที่ติดแล้ว โดยการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านจิตใจให้กับเด็ก และการสร้างปัจจัยเชิงป้องกันให้กับเด็กกลุ่มเสี่ยงผ่านระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) โดยใช้ผู้ดูแลที่เป็นผู้สูงอายุ (อายุระหว่าง 55-85 ปี) จากในชุมชนที่อยู่อาศัยมาเป็นพี่เลี้ยงในฐานะเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะสอนทักษะชีวิตให้กับเด็กกลุ่มนี้ โดยเยาวชนจะต้อง

ไปเยี่ยมและดูแลผู้ที่พักอาศัยในสถานพยาบาลในชุมชน ซึ่งรวมถึงให้การดูแลผู้สูงอายุที่เป็นพี่เลี้ยงของตนเองด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนและการดูแลซึ่งกันและกัน กิจกรรมในลักษณะนี้ทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการได้เป็นทั้งผู้ให้บริการทางสังคมผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาสังคม ซึ่งช่วยให้สังคมได้เยาวชนที่มีคุณภาพกลับมาช่วยพัฒนาชุมชนผ่านกิจกรรมเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น

กรณีศึกษาที่ 3: โครงการ “Young against Drug Abuse” ประเทศซิมบับเว

มีกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมทั้งเยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เยาวชนที่ออกจากโรงเรียนแล้ว ครอบครัว และชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มเยาวชนอย่างเข้มแข็งเพื่อจัดทำโครงการป้องกันการติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการใช้ยาเสพติดผ่านเครือข่ายของกลุ่มเยาวชนเอง ซึ่งจะทำให้เยาวชนมีความรู้สึกมั่นคงทางสังคมเนื่องจากได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมไปในทางบวกมากขึ้น ผ่านกิจกรรมการสร้างเครือข่ายเยาวชนโดยทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลในการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ ทักษะต่างๆ ตลอดจน การสร้างความเข้าใจให้เยาวชนรับรู้ว่าคุณคนมีหน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง การกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเยาวชน โดยการจัดกิจกรรมรณรงค์ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้กลุ่มเยาวชนตระหนักถึงผลเสียและอันตรายจากการใช้ยาเสพติด หรือการสร้างกิจกรรมทางเลือกให้กับเยาวชนเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติด เช่น ปลูกป่า บำรุงรักษาถนน รวมทั้งสาธารณูปโภคอื่นๆภายในชุมชน เพื่อให้พวกเขาารู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

กรณีศึกษาที่ 4: โครงการ “The Military’s Pilot Program” สหรัฐอเมริกา

ใช้กองทัพเป็นหลักในการขับเคลื่อนโครงการ โดยเน้นที่การป้องกันในกลุ่มเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นหลักผ่านระบบพี่เลี้ยง โดยการทำกิจกรรมฝึกทักษะความแข็งแรงของร่างกายแบบทหาร และการใช้เครื่องแบบทหาร (Uniformed program) ที่ทางโครงการจะจัดเครื่องแบบกึ่งทหาร (quasi-military) ให้เยาวชนใส่ และเน้นให้มีการฝึกระเบียบวินัยแบบทหาร เพื่อเป้าหมายหลักคือสร้างความมั่นใจ และความภาคภูมิใจในความสามารถของตัวเองผ่านกิจกรรมฝึกฝนและผจญภัยแบบต่างๆในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเสียด้านอันเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จ เพราะการใช้เครื่องแบบทหาร การเข้าค่ายกิจกรรมเยาวชน การฝึกทักษะทางร่างกาย ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมแบบ active participants นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเป็นพื้นที่ของทหารซึ่งเน้นความมีระเบียบวินัยและปลอดภัยเสียด้านเป็นหลักอยู่แล้ว ดังนั้น

เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมจึงถูกหล่อหลอมเข้ากับสภาพแวดล้อมดังกล่าวทำให้มีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดเมื่อสิ้นสุดการทำกิจกรรมไปแล้ว

กรณีศึกษาที่ 5: โครงการ “Kenya Scouts Association (KSA)” ประเทศเคนยา

โครงการนี้ใช้กลุ่มลูกเสือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนโครงการให้ความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์และการป้องกันการยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา โดยมองว่ากิจกรรมลูกเสือ (Scouting) สามารถเข้าถึงกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้าถึงยากและมีความเปราะบางสูงได้ดีกว่าการใช้สถาบันที่เป็นทางการอย่างโรงเรียนหรือหน่วยงานด้านสุขภาพอื่นๆ อีกทั้งการนำเยาวชนนอกสถานศึกษามาฝึกเป็นผู้นำลูกเสือเพื่อแสดงถึงการเปลี่ยนสถานภาพจากเด็กเร่ร่อนทั่วไปมาเป็นผู้นำเยาวชนที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถถ่ายทอดความรู้และสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับเยาวชนคนอื่นๆ ต่อไปได้ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนและทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ ครู หรือคณะกรรมการลูกเสือในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบจากการต่อต้านหรือไม่ยอมรับโครงการจากคนในพื้นที่รวมถึงกลุ่มเป้าหมายเองด้วย

กรณีศึกษาที่ 6 : โครงการ “Brief Motivational Intervention to Reduce Alcohol and Drug Risk Among Homeless Adolescents” สหรัฐอเมริกา

โครงการนี้มุ่งพัฒนาวิธีการในการลดความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนไร้ที่อยู่อาศัย โดยมีสมมติฐานว่าเยาวชนที่ถูกคัดเลือกเข้าร่วมโครงการจะอยู่ในขั้นเริ่มใช้ยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีการออกแบบกิจกรรมเพื่อเพิ่มความคิดพิจารณาเกี่ยวกับความเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด และสนับสนุนให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติด ผ่านวิธีการสัมภาษณ์เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำการสัมภาษณ์จะให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเสี่ยงและอันตรายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติด รวมถึงอธิบายให้เยาวชนเห็นถึงเป้าหมายของตัวเอง พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจที่จะไปให้ถึงเป้าหมายนั้น โดยเน้นให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อนตนเองในการเปลี่ยนแปลงและมีอิสระในการเลือกและตัดสินใจ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถในตนเอง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรัญญาณี เชื้อไทย (อรัญญาณี เชื้อไทย, 2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ทักษะชีวิตในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการติดยาบ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองจังหวัดแพร่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ ปีที่ 3 จำนวน 60 คน โดย

แบ่งเป็นกลุ่มเสี่ยง 30 คนและกลุ่มไม่เสี่ยง 30 คน ทำการเก็บข้อมูล 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ก่อนเริ่มมีการใช้ทักษะชีวิตในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการป้องกันการติดยาบ้า ครั้งที่ 2 เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมในการใช้ทักษะชีวิตในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการป้องกันการติดยาบ้า 2 สัปดาห์ และ ครั้งที่ 3 เมื่อสิ้นสุดกิจกรรม ในการใช้ทักษะชีวิตในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการป้องกันการติดยาบ้า 4 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า กลุ่มเสี่ยงมีคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้เรื่องยาบ้า ทักษะการตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล ทักษะการปฏิเสธต่อรอง หลังการทดลอง 2 สัปดาห์และ 4 สัปดาห์ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และพบว่ากลุ่มเสี่ยงและกลุ่มไม่เสี่ยงมีคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและความรู้เรื่องยาบ้า หลังการทดลอง 4 สัปดาห์สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1

แก้วใจ สิทธิศักดิ์ (แก้วใจ สิทธิศักดิ์, 2551) ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารแอมเฟตามีนในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1994) โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 2 จำนวน 48 คน จาก 2 โรงเรียน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 24 คน โดยกลุ่มควบคุมจะได้รับความรู้ตามปกติ และกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตจำนวน 5 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที รวมระยะเวลา 6 ชั่วโมง 30 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย แผนการสอน เอกสารความรู้ สถานการณ์จำลอง แผ่นพับ วิธีดีเกี่ยวกับสารแอมเฟตามีน แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบวัดทักษะการตัดสินใจ แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา และแบบวัดทักษะการปฏิเสธ โดยเก็บข้อมูลก่อนทดลอง หลังทดลอง 1 สัปดาห์ และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ โดยผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมป้องกันการใช้สารแอมเฟตามีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิต หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมป้องกันการใช้สารแอมเฟตามีนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ สูงกว่ากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับความรู้ตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จำป สเภา (จำปี สเภา, 2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการให้คำปรึกษาจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา เพื่อเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาจิตวิทยา

แบบกลุ่ม ตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงระหว่างกลุ่มที่ได้รับและกลุ่มที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษา จิตวิทยาแบบกลุ่ม ตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริง กลุ่มตัวอย่างคือเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา ที่มีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 37 ลงมา จำนวน 18 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 9 คน และกลุ่มควบคุม 9 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการให้คำปรึกษาจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงกลุ่มละ 10 ครั้งครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการให้คำปรึกษาจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริง ผลการวิจัยปรากฏว่า เยาวชนที่ได้รับการให้คำปรึกษาจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริง พบว่า มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนได้รับการให้คำปรึกษาจิตวิทยาแบบกลุ่ม ตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเยาวชนที่ได้รับการให้คำปรึกษาจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า กลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษาจิตวิทยาแบบกลุ่ม ตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชนิตา สุวรรณศรี (ชนิตา สุวรรณศรี, 2542) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนผู้ติดยาเสพติด โดยมีประชากรที่ทำการศึกษาคือเยาวชนที่ติดยาเสพติด (เฮโรอีน) อายุระหว่าง 16-25 ปี ที่เข้ารับการรักษาในชั้นถอนพิษยาแบบผู้ป่วยนอกคลินิกยาเสพติดและจิตเวชโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี กรุงเทพฯ จำนวน 60 คน โดยกลุ่มตัวอย่างนี้ได้รับการคัดเลือกจากผู้ที่มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับปานกลางหรือต่ำ จำนวน 20 คน และมีความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน โดยที่กลุ่มทดลองจะเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม สัปดาห์ละ 3 ครั้ง รวมทั้งหมด 10 ครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีการวัดการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนผู้ติดยาเสพติดที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่าเยาวชนผู้ติดยาเสพติดที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเยาวชนผู้ติดยาเสพติดที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าเยาวชนผู้ติดยาเสพติดที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และขณะติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือนไม่แตกต่างกัน

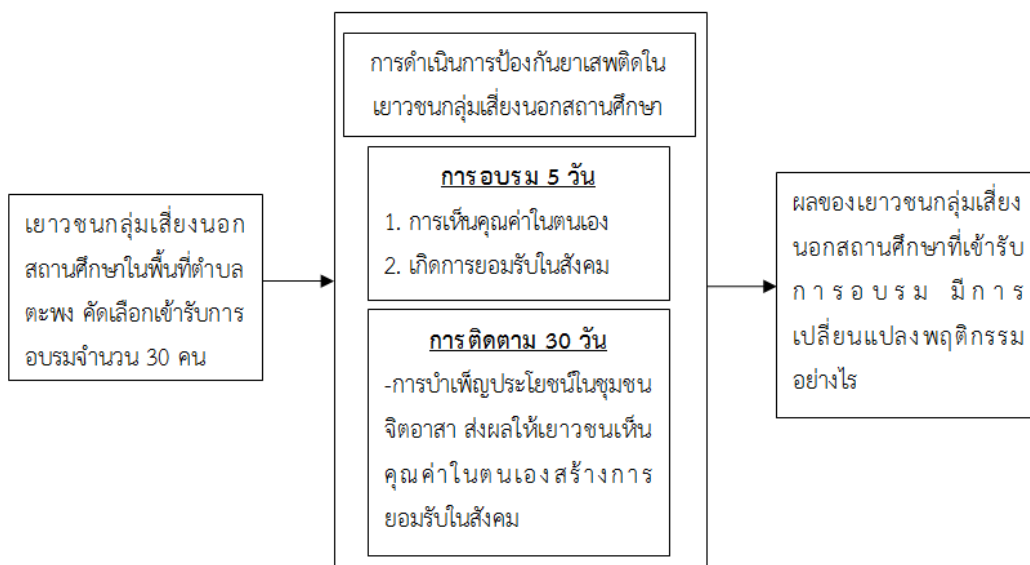
จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจเกิดขึ้นอย่างชัดเจน ส่งผลให้วัยรุ่นมีอารมณ์และพฤติกรรมที่แตกต่างจากวัยอื่นๆชัดเจน เช่น มีความต้องการเป็นอิสระ ติดเพื่อน หรือการมีอารมณ์รุนแรงหรืออารมณ์ร้อน เมื่อคนเราอยู่ในสังคมจะมีการ

สร้างอัตมโนทัศน์ขึ้นตั้งแต่เป็นทารกไปจนถึงวัยชรา แต่ช่วงวัยรุ่นจะเป็นช่วงวัยที่มีการสร้างอัตมโนทัศน์ได้มากและชัดเจนที่สุด ซึ่งอัตมโนทัศน์นี้จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ดังนั้นเมื่อวัยรุ่นใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอัตมโนทัศน์จะถูกสร้างขึ้นจากสองทางคือจากตัวบุคคลมองตนเองว่าเป็นอย่างไร และจากบุคคลรอบข้างหรือสังคมภายนอกรอบตัวที่มองตัววัยรุ่นคนนั้นว่าเป็นอย่างไร และการมองตนทั้งจากตนเองและผู้อื่นจะถูกนำมาใช้เป็นอัตมโนทัศน์ของแต่ละบุคคล ถ้าหากบุคคลนั้นมีอัตมโนทัศน์ที่ดีก็จะเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงและสามารถดำเนินชีวิตผ่านช่วงวัยรุ่นไปสู่วัยผู้ใหญ่ได้อย่างราบรื่น แต่หากมีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดีหรือเป็นแง่ลบไม่ว่าจะเป็นเพราะตนเองหรือเพราะผู้อื่นมองตนก็ตาม ก็จะทำให้ตนเองกลายเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และส่งผลให้เป็นคนขาดความมั่นใจ มองว่าตนไร้ประโยชน์ซึ่งสัมพันธ์กับความรู้สึกสิ้นหวัง ซึมเศร้า ดังนั้นคนประเภทนี้จะชอบหนีปัญหาและถูกชักจูงได้โดยง่าย และด้วยวัยที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นก็มักจะมีอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนที่อาจชักจูงวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำให้คล้อยตามได้โดยง่าย เพราะไม่มีความมั่นใจไร้จุดยืน ดังนั้นเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำอะไรแม้จะเป็นสิ่งที่ไม่ดีก็ไม่กล้ายื่นกรานปฏิเสธเพราะกลัวว่าเพื่อนจะไม่ยอมรับ ดังนั้นเมื่อเพื่อนชวนโดดเรียน หรือหนีปัญหาด้วยการเสพยาก็จะทำตามคำชักชวนของเพื่อน เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงความรู้สึกไม่ดีต่อตนเองที่มีจนอาจทำให้ตนเองต้องตกไปอยู่ในวงจรเสี่ยงของยาเสพติด

ดังนั้นวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจึงมีแนวโน้มการพัฒนาบุคลิกภาพ การดำรงชีวิต และการประสบความสำเร็จที่จะต่ำลงไปด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมองว่าการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองในวัยรุ่นโดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพราะกลุ่มนี้มักมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ โดยการสร้างแรงจูงใจในตัวเยาวชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรม อันจะนำไปสู่การมีอัตมโนทัศน์ที่ดีและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองที่สูงขึ้น ผ่านการทำกิจกรรมเปลี่ยนกลุ่มเสี่ยงเป็นพลังเพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง เช่น กิจกรรมการบรรยายและให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อปรับทัศนคติวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ และการสร้างเครื่องแบบให้สวมใส่ในระหว่างทำกิจกรรมอันจะเป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจในตัวเยาวชนทั้งจากตนเองว่าพวกเขาสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ ทำให้รู้สึกตนเองมีคุณค่า และสังคมนรอบข้างที่จะเห็นการกระทำและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มนี้ได้ชัดเจนมากขึ้นก็จะมองว่าเยาวชนกลุ่มนี้เป็นคนดีขึ้น มีประโยชน์ต่อสังคมไม่ใช่ขยะสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดอัตมโนทัศน์ที่ดีต่อตัวเยาวชนเองอันจะนำไปสู่การเห็นคุณค่าในตนเองในที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตและเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่อยู่ในสังคมได้อย่างมั่นใจและราบรื่นต่อไป

2.6 กรอบแนวความคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ได้ดังนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่องการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา: กรณีศึกษา โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่ออธิบายถึงแนวทางการและผลการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดการดำเนินการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การตรวจสอบข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

การศึกษาครั้งนี้ประชากร ได้แก่ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ปี 2556 ประกอบด้วย

- 1) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน
- 2) ผู้นำชุมชน
- 3) เจ้าหน้าที่โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน
- 4) ผู้ปกครองของเยาวชน
- 5) ประชาชนทั่วไป

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ปี 2556 โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.2.1 เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ จำนวน 30 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

3.1.2.1.1 เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน เพื่อตอบแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 30 คน

3.1.2.1.2 เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน เพื่อเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 15 คน

3.1.2.1.3 เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 คน

3.1.2.2 ผู้นำชุมชนตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน 5 คน

3.1.2.3 เจ้าหน้าที่โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน จำนวน 3 คน

3.1.2.4 ผู้ปกครองของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน จำนวน 5 คน

3.1.2.5 ประชาชนตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน 5 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.2.1 แบบสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาต่อผลการเข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน

3.2.2 แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth interview Guideline)

3.2.3 แบบบันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

3.2.4 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวจัย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆดังนี้

3.3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารสิ่งพิมพ์ รูปภาพ สมุดบันทึก ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษารวมถึงขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาจากแผนปฏิบัติงานการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษาที่ซัดลึกต่อไป

3.3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผู้วิจัยได้เข้าสังเกตกิจกรรมการอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน” ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา ตามบันทึกการสังเกตแบบไม่มี

ส่วนร่วม (ภาคผนวก ก.) อาทิ ขั้นตอน รูปแบบ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม บรรยากาศ เงื่อนไข ความสำเร็จ ตลอดจนสิ่งที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จตามโครงการฯ

3.3.3 การสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อทัศนคติ ความรู้สึกและผลการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับหรือรับรู้ได้ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมฯ เสร็จสิ้น (ภาคผนวก ข.) โดยมีข้อคำถาม 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสำรวจ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับผลที่ได้รับในการเข้าร่วมอบรม โครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน” จำนวน 10 ข้อ โดยสำรวจกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน 30 คน เพื่อสอบถามถึงความคิดเห็นที่ได้รับจากการที่เยาวชนเข้ารับการอบรมในครั้งนี้ โดยเป็นคำถามแบบวัดความถี่แบบ Likert Scale 5 ช่วง คือ

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
4	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
3	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้คะแนนเฉลี่ยจากสูตรความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{(5 - 1)}{5} = 0.8$$

การแปรผลความหมายคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาจัดระดับความสำคัญเป็น 5 ระดับ คือ

คะแนนเฉลี่ย	หมายถึง	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

3.3.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในส่วนของผลที่ได้รับหรือสิ่งที่กระทบต่อตัวเองทั้งในระหว่างการเข้าร่วมโครงการฯ

ตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยมีประเด็นคำถามแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview Guideline) ครอบคลุมตามที่กำหนดในขอบเขตเชิงเนื้อหา (ภาคผนวก จ.)

3.3.5 การสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.3.5.1 กลุ่มผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองและประชาชน ต่อโครงการฯ โดยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม (ภาคผนวก ค.) เพื่อทราบถึงปัญหาสาเหตุ ปัญหาของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ จุดเริ่มต้น ความเป็นมาและภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนในประเด็นปัญหา อุปสรรค และการดำเนินกิจกรรมในอนาคต รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาหลังจากการเข้าร่วมโครงการฯ ตลอดจนถึงปัจจุบัน ในมุมมองของผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครองและประชาชน ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชน

3.3.5.2. กลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการฯ โดยจัดสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ครั้งละ 15 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม (ภาคผนวก ง.) เพื่อทราบถึงผลที่เกิดขึ้นกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาหลังจากการเข้าร่วมโครงการฯ จนถึงปัจจุบัน ว่ามีความรู้สึกอย่างไร เกิดอะไรขึ้นกับตนเองในประเด็นต่างๆ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมนี้ในพื้นที่

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลที่ได้ให้กับผู้ให้ข้อมูลนั้นๆ เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และครอบคลุมเนื้อหาสาระในประเด็นที่ต้องการ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้การรวบรวมเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลการสัมภาษณ์ ผลการสำรวจความคิดเห็น ผลการสังเกตและบันทึกสนทนา โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สู่ผลสรุปตามวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย และนำเสนอผลการศึกษาโดยพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ในลักษณะของการบรรยายความ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา: กรณีศึกษา โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยใน 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

1. การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา เป็นการนำเสนอถึงรูปแบบหรือวิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินงานเพื่อป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาโดยนำเสนอผ่านโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ปี 2556 ในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

2. ผลการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา เป็นการนำเสนอผลที่เกิดขึ้นกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาจากการเข้าร่วมอบรมตามโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ปี 2556 ในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ดังมีรายละเอียดผลการศึกษาดังนี้

4.1 การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

เป็นการนำเสนอถึงสภาพและหรือสถานการณ์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงรูปแบบหรือวิธีการขั้นตอนในการดำเนินงานเพื่อป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา ดังนี้

4.1.1 บริบทชุมชน

จังหวัดระยองตั้งอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ เป็นแหล่งอุตสาหกรรม รวมถึงการท่องเที่ยวและการบริการ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญเหมาะสมในการเพาะปลูก ได้แก่ การปลูกผลไม้ ยางพารา มันสำปะหลัง รวมถึงการทำประมงจึงถือได้ว่าจังหวัดระยองเป็นแหล่งการทำงานสำคัญที่ทำให้ประชากรจากภูมิภาคต่างๆ ย้ายเข้ามาประกอบอาชีพในจังหวัดนี้

พื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ประชากรส่วนใหญ่จึงสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ เพื่อจำหน่ายในท้องถิ่น ภายในประเทศรวมถึงส่งออกไปยังต่างประเทศด้วย เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด

มะม่วง มะพร้าว เป็นต้น รวมถึงการรวมตัวจัดตั้งตลาดกลางทางการเกษตรที่มีพืชผลทางการเกษตร ส่งผลให้สามารถจำหน่ายพืชผลทางการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ซึ่งนับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจทำรายได้ให้กับเกษตรกรอย่างสูง

4.1.1.1 สถานการณ์ยาเสพติด

จังหวัดระยองเป็นแหล่งการทำงานสำคัญที่ทำให้ประชากรจากภูมิภาคต่างๆ ย้ายเข้ามาประกอบอาชีพในจังหวัดนี้ แต่เมื่อประชากรมากขึ้นก็ย่อมมีปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมามากขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มของผู้ใช้แรงงาน รวมไปถึงกลุ่มเด็กและเยาวชน ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแพร่ระบาด รวมทั้งปัญหาทางการดำรงชีวิตของครอบครัวที่ต้องแสวงหาเงิน การทำงานเพื่อให้มีเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวจนทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่ลูกหลาน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อน ตั้งกลุ่มแก๊งออกเที่ยวเตร่ จนกระทั่งมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากการชักชวนหรืออิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนของตนให้ไปทำในสิ่งที่ผิดหรือไม่ดีได้ ส่งผลกระทบให้เกิดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดและจำหน่ายยาเสพติดที่ยากต่อการควบคุมดูแล

อนึ่งในส่วนของพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยองนั้น มีลักษณะเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท เนื่องจากตำบลตะพงอยู่ใกล้กับตัวเมืองจังหวัดระยองเพียง 11 กิโลเมตร ทำให้พื้นที่ตำบลตะพงเริ่มมีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลให้มีประชากรจากภูมิภาคต่างๆ เข้ามาทำงานในพื้นที่ตำบลตะพงมากขึ้น และก่อให้เกิดประชากรแฝงที่เข้ามาทำงานในโรงงานภายในพื้นที่เป็นจำนวนมาก รวมถึงการย้ายเข้ามาพักอาศัยอยู่ในพื้นที่มากขึ้นด้วย ประชากรที่เคลื่อนย้ายเข้ามาส่วนหนึ่งเป็นแรงงานระดับล่างหรือคนงาน (worker) ที่มีที่อยู่อาศัยไม่เป็นแหล่ง และจากการสอบถามกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและกลุ่มผู้เคยใช้ยาเสพติดในพื้นที่พบว่า กลุ่มผู้จำหน่ายยาเสพติดได้ใช้พื้นที่ตำบลตะพงเป็นจุดพักยาเสพติดเพื่อจำหน่ายให้กับกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดภายในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงอีกด้วย

4.1.1.2 ปัญหา สถานการณ์เด็กและเยาวชน

การศึกษาสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จากการสนทนากับกลุ่มผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่โครงการฯ ผู้ปกครองของเยาวชนและประชาชนพบว่า ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาค่อนข้างมีความรุนแรง โดยปัญหาที่พบในพื้นที่ มีดังนี้

1. การติดเกมออนไลน์ ปัญหาเด็กและเยาวชนติดเกมออนไลน์ เป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปและเป็นปัญหาหลักเพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การพัวพันกับปัญหาอื่นๆ ที่จะตามมา ได้แก่

การไม่เข้าเรียน และการลักขโมยเงินมาเล่นเกม รวมถึงการใช้ยาเสพติดเพื่อให้เล่นเกมได้เป็นเวลานาน เป็นต้น

ในพื้นที่ตำบลตะพง ร้านเกม ถือว่าเป็นแหล่งรวมพลของเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง จากการที่เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าตรวจร้านเกมที่ตั้งอยู่ในตำบลตะพง จำนวน 4 แห่ง พบว่าร้านเกมเป็นแหล่งมั่วสุมในการเสพยาพร้อมทั้งพบอุปกรณ์การเสพยาและพบปัสสาวะสีม่วงจากการสู่มตรวจปัสสาวะของเด็กและเยาวชนที่มาเล่นเกม

สาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในร้านเกมมักใช้ยาเสพติด เกิดจากการที่เด็กและเยาวชนอยากเล่นเกมให้ได้มากขึ้นและนานขึ้น จึงเริ่มใช้ยาเสพติดเพื่อช่วยให้ร่างกายไม่เกิดอาการง่วง โดยเด็กและเยาวชนที่อยู่ในร้านเกมสามารถซื้อยาเสพติดมาจากคนขายซึ่งแฝงตัวอยู่ในร้านได้เลย ไม่จำเป็นต้องออกไปหาซื้อข้างนอก เนื่องจากคนขายมักจะเป็นเจ้าของร้านหรือคนที่มาเล่นเกมด้วยกันนั่นเอง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าร้านเกมคือปัญหาสำคัญในพื้นที่นี้ เพราะเป็นแหล่งมั่วสุมหลักของกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพง

2.การรวมกลุ่มแก๊งกับเพื่อน พื้นที่ตำบลตะพง ไม่มีแหล่งสถานบันเทิง ดังนั้นแหล่งที่เด็กและเยาวชนมักจะรวมตัวกันตามบ้านของตนเองหรือบ้านของเพื่อนที่พ่อแม่ออกไปทำงานหรือไม่ มีใครอยู่บ้านเพื่อมาเสพยา นอกจากนี้ยังรวมตัวกันเพื่อจะออกไปขับขี่รถมอเตอร์ไซด์เพื่อประลองความเร็วในตอนกลางคืน หรือบางครั้งก็จะรวมกลุ่มกันตามร้านแต่งรถในพื้นที่เพื่อตัดแปลงปรับแต่งรถสำหรับนำออกไปแข่ง และรวมกลุ่มกันออกตระเวนเที่ยวก่อให้เกิดเสียงดังสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านในพื้นที่

3.ปัญหาเสพยาเสพติด ปัญหาเสพยาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ตะพงส่วนใหญ่ มักพบในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เป็นเยาวชนนอกสถานศึกษา ทั้งในฐานะผู้เสพยาและบางส่วนกลายเป็นคนวิ่งยาหรือขนส่งยาเสพติดของผู้ค้าในพื้นที่เพื่อนำไปให้ผู้ขายรายย่อยหรือฐานของผู้ค้าอีกด้วย และเนื่องจากตำบลตะพงนั้นถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่เป็นเส้นทางผ่านของกระบวนการขนส่งยาเสพติดในจังหวัดระยอง ผู้ค้าซึ่งเป็นผู้ใหญ่จึงเห็นช่องทางในการใช้เด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการวิ่งยานั่นเอง

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาทั้ง 3 ข้อนั้น มักพบในกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา (ไม่ได้เรียนหนังสือ) ซึ่งหมายความว่าเยาวชนนอกสถานศึกษามีความเสี่ยงต่อปัญหาสังคมไม่ว่าจะเป็นปัญหาเสพยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ที่มีจำนวนมากกว่าเยาวชนในสถานศึกษา เพราะเยาวชนในสถานศึกษา มักจะมีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปทำกิจกรรมในโรงเรียน มีคุณครูคอยช่วยสอดส่องดูแลและป้องกันปัญหาต่างๆ ให้อยู่แล้ว แต่กลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษานั้นจะไม่มีหน่วยงานใดมาคอยควบคุมดูแลหรือรับผิดชอบโดยตรง ดังนั้นทางหน่วยงานในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ องค์กรบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของตำบลตะพง จึงตระหนักและให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนนอก

สถานศึกษา เนื่องจากต้องการป้องกันและลดจำนวนเยาวชนไม่ให้กระทำผิด โดยได้ประสานงานและทำงานร่วมกันในการสอดส่องดูแลและป้องกัน อาทิ การร่วมกันออกตรวจพื้นที่ของฝ่ายปกครองและตำรวจภายในเขตตำบล โดยมุ่งเน้นการตั้งด่านตรวจตามถนนและจุดเสี่ยงที่สำคัญของตำบล เช่น ร้านเกม เพื่อเก็บข้อมูล ประวัติ รวมถึงแสวงหากลุ่มเสี่ยงและหาแนวทางแก้ไข โดยการคลุกคลีกับชาวบ้าน และสร้างความร่วมมือในการแจ้งเบาะแสแก่กันผ่านการประชุมประจำเดือน รวมถึงการร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาและวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในพื้นที่ขึ้นอีก

จากการร่วมกันเก็บข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ตำบลตะพง ทำให้ทราบว่าสาเหตุหลักของปัญหาของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพงที่สำคัญอันดับหนึ่งคือการไม่เรียนหนังสือของเด็กเพราะเด็กติดเกม และครอบครัวก็ไม่สามารถควบคุมสั่งสอนเด็กได้ หรือบางกรณีผู้ปกครองไม่สนใจบุตรหลานของตน ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากพื้นฐานครอบครัว เป็นผลให้กลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษาเหล่านั้นไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจังจากคนในครอบครัว

จากการตระหนักและเล็งเห็นถึงสาเหตุของปัญหาดังกล่าว ทำให้มีความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ยามสายตรวจตำบลตะพง ร่วมกับ ผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลตะพง และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนเป็นคนในพื้นที่ที่ให้ความสนใจในเรื่องการป้องกันยาเสพติดในตำบลตะพงของตนเอง พยายามที่จะหาทางแก้ไขและลดการเกิดของปัญหาดังกล่าวนี้ให้น้อยลง เพราะบุคคลเหล่านี้ตระหนักดีว่าเด็กและเยาวชนในตำบลตะพงนั้นก็เปรียบเสมือนลูกหลานของตน จึงต้องให้ความสนใจและมุ่งหวังที่จะป้องกันไม่ให้เด็กเหล่านี้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด กลุ่มบุคคลเหล่านี้จึงร่วมกันหาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว

“...ทางอบต.ได้มีการประสานงานทำงานร่วมกับตำรวจผู้ยามตะพง โดยมีทางดาบเชื่อเป็นตัวตั้งตัวตีในการร่วมมือกับทางอบต.ในการตั้งจุดตรวจปัสสาวะ และกิจกรรมในการป้องกัน ยาเสพติดตามนโยบายฯอยู่ตลอด ทำให้พอเมื่อเราลงไปเราก็ยิ่งเจอจำนวนของคนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด(ฉีสีม่วง) มากขึ้นๆ เราถือว่าไปกับตำรวจเราได้ข้อมูลเราเห็นปัญหาในพื้นที่มากขึ้นๆ เราได้รู้ว่าใครเกี่ยวข้อง ใครเสี่ยง ใครสัมผัส ใครเป็นอย่างไรเรารู้เห็นอยู่...” (ผู้นำชุมชน, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

ในอดีตการจัดการกับปัญหายาเสพติดในเยาวชน ใช้วิธีการตั้งด่านจับกุมเยาวชน โดยตำรวจจะตั้งด่านตรวจปัสสาวะ และในส่วนของ อบต.ตำบลตะพงก็มีนโยบายป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่ โดยมีศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เอาชนะยาเสพติด(ศตส.) ตำบลตะพง ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด(ศพส.) และมีตำบลตะพงเป็นผู้รับผิดชอบทำงานในส่วนนี้ โดยได้ดำเนินกิจกรรมการป้องกันปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาผ่านการสนับสนุนงบประมาณในการซื้อชุดตรวจปัสสาวะให้กับกำนันผู้ใหญ่บ้าน และการอบรมกลุ่มเสี่ยง รวมถึงอบรมนักเรียนในสถานศึกษามาตั้งแต่ปี 2550 อันเป็นปีที่

เริ่มก่อตั้งศูนย์ดังกล่าว โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลตะพงเป็นผู้ดูแล เนื่องจากทาง อบต. เห็นว่า โดยปกติแล้วเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมักจะต้องออกตรวจปัสสาวะเยาวชนไปพร้อมกับทีมตำรวจที่จับกุม ยาเสพติดในพื้นที่อยู่แล้ว จึงมอบหมายให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลตะพงเป็นผู้ดูแล

ในส่วนของ การป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่ตำบลตะพงนั้น ทางหน่วยงานในพื้นที่ก็ได้ดำเนินการมาโดยตลอด แต่ปัญหาดังกล่าวก็ไม่ได้ลดลงเพราะเมื่อได้ทำการตั้งด่านตรวจจับยาเสพติด แล้วพบเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงก็จะเรียกตรวจค้น สุ่มตรวจ หากปัสสาวะพบสีม่วงทางตำรวจก็จะจับกุมเด็กเหล่านั้นส่งสถานีดำรวจและดำเนินคดี และศาลจะตัดสินโทษโดยให้มีการส่งตัวเด็กและเยาวชนเหล่านั้นไปยังสถานพินิจฯ จังหวัดระยอง และศูนย์ฝึกฯ เขต 1 จังหวัดระยองต่อไป ตามความคาดหวังว่าเมื่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ถูกควบคุมตัวเป็นเวลา 45 วัน ในการบำบัดยาเสพติดที่สถานพินิจฯ และเมื่อถูกปล่อยตัวออกมาแล้วก็จะไม่กลับไปเสพหรือไปลองยาอีก แต่สิ่งที่คาดหวังไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นกลับแตกต่างกัน เนื่องจากเมื่อครบกำหนดการบำบัดกลับกลายเป็นว่าเด็กและเยาวชนเหล่านี้ยังหันกลับมาใช้ยาเสพติดมากขึ้นและชนิดของยาที่ใช้ก็รุนแรงมากขึ้น มีหน้าจ้ำจากเดิมที่เคยเป็นเพียงเด็กเสพยา ก็เริ่มเพิ่มบทบาทมาเป็นผู้ส่งยา ค้ายา มากขึ้น เนื่องจากการเข้าไปอยู่ในสถานพินิจ หรือศูนย์ฝึกฯ เปรียบเสมือนการหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นมี ภาวะการณ์การก่ออาชญากรรมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น เด็กและเยาวชนที่ถูกจับในคดีเสพถูกศาลเด็ก ตัดสินให้ไปอยู่สถานพินิจ 45 วันเพื่อทำการบำบัด แต่เมื่อเข้าไปบำบัดจนครบตามวันที่กำหนดแล้วก็ อาจจะยังไม่เลิกการใช้ยา แต่สิ่งที่ได้ติดตัวกลับมาคือประสบการณ์การใช้ยาอื่นๆ มากขึ้น รวมถึงได้ เครือข่ายมากขึ้นจากผู้เข้าไปบำบัดภายในสถานพินิจฯ ด้วยกัน ดังนั้นพอออกมาแล้วแทนที่เด็กจะหยุดยา ก็กลับออกมากระทำความผิดรุนแรงขึ้นจากสถานภาพเด็กเสพยาเดิมก็อาจกลายเป็นเด็กค้าและ กลายเป็นการขยายเครือข่ายยาเสพติดให้มากขึ้นไปอีก

นอกจากนี้ตำบลตะพง ยังมีการส่งเด็กและเยาวชนไปเข้าค่ายอบรมปรับเปลี่ยน พฤติกรรมเป็นเวลา 9 วัน อันเป็นโครงการระดับจังหวัดของระยอง มีจำนวนผู้เข้าอบรมจำนวนมาก ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนมากพอสมควร ทั้งนี้ทางผู้จัด (ทางจังหวัด) มุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก วิธีการหาผู้เข้าร่วมอบรมของโครงการนี้คือ จะให้แต่ละหมู่บ้านคัดเลือกเด็ก และเยาวชนมาจากหมู่บ้านของตนและส่งตัวให้มารวมกันในส่วนหนึ่งของจังหวัดอีกที โดยที่บางหมู่บ้านก็ ไม่ได้กลั่นกรองหรือคัดเลือกเยาวชนผู้เข้ารับการอบรมให้ตรงตามเกณฑ์ที่ถูกต้อง หากแต่เพียงส่งเด็ก หรือเยาวชนเข้ามาเพื่อให้ครบตามจำนวนที่ทางจังหวัดกำหนดเท่านั้น และบางหมู่บ้านก็ไม่สามารถหา กลุ่มเป้าหมายได้ จึงเกณฑ์คนซึ่งอาจจะไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายตามที่กำหนดเข้าร่วมโครงการไป ทำให้ กิจกรรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกี่ยวกับยาเสพติดไม่ค่อยได้ผลในพื้นที่เท่าใดนัก และ อาจจะกลายเป็นสาเหตุหนึ่งในการขยายเครือข่ายยาเสพติดมากขึ้นอีกด้วย

“...เนื่องจากเมื่อการอบรมเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสร็จสิ้นลง ก็ได้พบผลลัพธ์จากการอบรมว่าไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์ยาเสพติดในเด็กและเยาวชนดีขึ้นแต่กลับยิ่งทำให้สถานการณ์แย่ลงไปอีก เพราะเมื่อทางพื้นที่ตำบลตะพงได้ตั้งด่านตรวจจับยาเสพติด ก็พบว่าผู้ที่ถูกจับเป็นเด็กและเยาวชนที่เคยส่งเข้าค่ายอบรมดังกล่าวซึ่งยังคงใช้ยาเสพติดอยู่ และอ้างว่ากำลังจะไปหาเพื่อนในหมู่บ้านอื่นที่รู้จักกันผ่านค่ายอบรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนี้ ดังนั้นการทำค่ายนี้จึงเปรียบเสมือนช่องทางขยายเครือข่ายยาเสพติดให้กว้างขึ้น...” (ผู้นำชุมชน, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

“...การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนี้ไม่ใช่เป็นการให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น แต่ ยิ่งอบรมยิ่งขยายเครือข่าย เปรียบเหมือนค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้เสพเป็นผู้ค้ามากกว่า ซึ่งทราบจากการตั้งด่านที่ก่อนหน้าอบรมค่ายนี้เป็นผู้เสพแต่หลังจากอบรมตั้งด่านตรวจพบเจอเป็นผู้ค้า ซึ่งการจัดค่ายนี้ไม่ได้ทำให้ลดลง...” (เจ้าหน้าที่โครงการ, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

“...อย่างที่ทางจังหวัด/อำเภอ จัดอบรมให้ผู้เสพเข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมาก มันไม่ใช่แนวทางป้องกันที่ถูกต้อง แต่มันเป็นการขยายเครือข่ายเรื่องยาเสพติดให้มีจำนวนมากขึ้น มีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น แทนที่จะไม่รู้จักใครนอกหมู่บ้านกลับทำให้มีเครือข่ายมากขึ้น ถือว่าเป็นการเพิ่มเครือข่ายยาเสพติดให้กับผู้ค้าโดยอัตโนมัติ เท่าที่เห็นทางจังหวัด/อำเภอจัดมาหลายรุ่นปัญหาเสติดก็ไม่เห็นลดน้อยลง...” (ผู้นำชุมชน, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

จากผลจากการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสติดของหน่วยงานต่างๆ ที่ผ่านมานั้น ทางคณะกรรมการตำบลตะพงได้เห็นถึงปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาเด็กและเยาวชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเฉพาะเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา สาเหตุที่ต้องให้ความสนใจกับเยาวชนกลุ่มนี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับความสนใจจากสังคม เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ไม่สนใจเรียนหนังสือ โดดเรียน และมักจะรวมกลุ่มกับเพื่อน ซึ่งจะเห็นว่ายังไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามาดูแลรับผิดชอบเด็กกลุ่มนี้โดยเฉพาะ แต่ในทางกลับกันหากเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษา ก็จะมีหน่วยงานดูแลอย่างเจาะจงมากกว่า จึงเป็นที่มาให้ทางคณะกรรมการสนใจอยากที่จะป้องกันเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาเหล่านี้ โดยมุ่งหวังต้องการให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้กลับมาเป็นคนสำคัญของชุมชนอีกครั้ง จึงจำเป็นที่จะต้องหาวิธีทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปรับเปลี่ยนทัศนคติ/เจตคติ รวมถึงการเป็นพลังสำคัญให้กับชุมชน

จากเป้าหมายข้างต้น ทำให้ทางคณะกรรมการตำบลตะพงคิดหาวิธีการ รูปแบบ และแนวทางป้องกันและลดปัญหาเสติด โดยเฉพาะสำหรับเยาวชนในตำบลเพื่อลดจำนวนเยาวชนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ให้กลับมายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกอย่างจริงจัง จุดเด่นในการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่ครั้งนี้คือ การที่คณะกรรมการในพื้นที่ตำบลตะพงสามารถทราบประวัติ พฤติกรรมของ

เยาวชนในพื้นที่ และสามารถดึงเยาวชนเหล่านั้นเข้ามาร่วมกิจกรรม ตลอดจนสามารถควบคุมและติดตามผลได้อย่างต่อเนื่อง

ประกอบกับทาง ดาบตำรวจจรัสพรทิ ไกรเดช(ดาบเชื้อ) ก็ได้มีโอกาสเข้าร่วมการอบรม จากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 2 ให้มาดำเนินกิจกรรมภายใต้แนวคิด การเปลี่ยนกลุ่มเสี่ยงเป็นพลัง ซึ่งทางดาบตำรวจจรัสพรทิ ไกรเดช(ดาบเชื้อ) เองก็สนใจวิธีการดังกล่าว ในการนำมาปรับใช้เพื่อป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพงให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น พร้อมทั้งยังช่วยลดเงื่อนไขและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการทำงานกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพงอีกด้วย

วิธีการการป้องกันปัญหาเสพติดรูปแบบใหม่ที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ตำบลตะพงนี้เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับสิ่งที่พื้นที่ตำบลตะพงได้ดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่มาก่อนอยู่แล้วด้วย นั่นคือ “การทำงานเชิงรุกเพื่อป้องกัน ดีกว่าปล่อยให้เกิดปัญหาแล้วจึงแก้ไข” ซึ่งจะเน้นการเก็บข้อมูลเยาวชนจากการลงพื้นที่สำรวจสถานการณ์ปัญหาจริง เพื่อเก็บเป็นฐานข้อมูลในการแก้ไขปัญหา โดยมีผู้ดำเนินการคือ องค์กรบริหารส่วนตำบลตะพงและเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นคนในพื้นที่นั่นเอง ดังนั้นการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มนี้ จึงเปรียบเสมือน “เป็นการดูแลลูกหลานของตนเอง” และเน้นหลักการทำงานไปที่การป้องกันมากกว่าการแก้ไขปัญหา เพราะมีบทเรียนที่ทำให้เห็นแล้วว่า การแก้ไขไม่ใช่ทางออก จากตัวอย่างเช่น เยาวชนที่เสพยาเสพติดแล้วถูกจับส่งตัวไปบำบัด 45 วันเมื่อได้รับการปล่อยตัวออกมานั้น จะเห็นได้ว่ามีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถเลิกยาได้ แต่อีกหลายรายกลับพบว่ายังคงกลับมายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและในรูปแบบที่หนักกว่าเดิมขึ้นอีกด้วย เช่น จากเดิมที่เคยเสพยาที่มีฤทธิ์เบาเมื่อเข้าสถานบำบัดแล้วกลับออกมาาก็ไปเสพยาที่มีฤทธิ์รุนแรงขึ้น หรือจากเดิมที่เป็นเพียงผู้เสพเมื่อถูกปล่อยตัวออกมาก็ผันตัวไปเป็นทั้งผู้เสพและผู้ค้า เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าการป้องกันมีความสำคัญมากกว่าการแก้ไขในภายหลัง โดยจะต้องเริ่มป้องกันตั้งแต่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเป็นต้นไป

หลังจากได้เข้าร่วมอบรมเพื่อรับฟังแนวทางดำเนินกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาแล้ว ทางดาบตำรวจจรัสพรทิ ไกรเดช และองค์กรบริหารส่วนตำบลตะพงได้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการจัดอบรมที่ใช้แนวคิด “การสร้างเกราะป้องกันยาเสพติด” เพราะเป็นการสร้างให้เยาวชนเห็นคุณค่าของตนเอง ทำให้คนในพื้นที่ยอมรับคุณค่าของเยาวชนกลุ่มนี้ และยังสร้างความหวาดระแวงให้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จนไม่กล้าชักชวนเยาวชนร่วมค้า/เสพยาเสพติด อันเป็นการป้องกันเยาวชนจากกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดปรับใช้ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดได้ ทางดาบตำรวจจรัสพรทิ ไกรเดช จึงได้ปรึกษากับท่านนายกและรองนายกองค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อขอนำแนวคิดนี้มาจัดอบรมกับ

เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลเองก็เห็นด้วยกับแนวทางนี้ จึงได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดอบรมในพื้นที่ตำบล

4.1.2 แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้าง “เกราะป้องกันยาเสพติด” ให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลตะพง ให้การสนับสนุน เพื่อมุ่งนำเยาวชนที่มีพฤติกรรมและกิจกรรมเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่ตำบลพะตง เช่น ดิตเกม ออนไลน์ รวมกลุ่มมั่วสุมในเวลากลางคืน ทะเลาะวิวาท และหรือตรวจพบสารเสพติดในปัสสาวะ เป็นต้น ให้ออกจากวงจรยาเสพติดหรือการเข้าไปมีพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างถาวร

ทั้งนี้เชื่อว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยงดังกล่าวเมื่อผ่านการให้ความรู้และทักษะการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง ผ่านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การฝึกระเบียบวินัย จิตอาสาต่อส่วนรวม ตลอดจนตระหนักและรับผิดชอบต่อตนเอง รวมถึงการนำ “เครื่องแบบ” และการมีส่วนร่วมมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลตะพง โดยดำเนินกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน” แล้ว จะทำให้เกิดแรงจูงใจและแรงเสริม ต่อการตระหนักถึงคุณค่าในตนเองของเยาวชน รวมถึงสร้างการยอมรับคุณค่าของเยาวชนจากประชาชนในชุมชนอันจะเป็นการช่วยลดหรือตัดตอนเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่จะเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างถาวร

4.1.3 การดำเนินการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

การดำเนินการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในครั้งนี้ ได้นำหลักสูตรโครงการอบรมตำรวจเยาวชนอาสาพลั้งแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายใต้ชื่อโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน” มาประยุกต์ใช้โดยดำเนินการตามขั้นตอนและมีผลการศึกษา ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ขั้นตอนนี้สามารถแบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1.1 หลักสูตรการอบรม ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาในการสร้างการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา โดยมีบุคลากรจากส่วนงานต่างๆทั้งในพื้นที่ เช่น ตำรวจ สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล และบุคลากรจากพื้นที่อื่นมาร่วมเป็นวิทยากร ดังแสดงตามตาราง

ตารางที่ 1 แสดงเนื้อหาหลักสูตร โครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”

	ช่วงเช้า-เที่ยง			ช่วงบ่าย-เย็น			ช่วงกลางคืน
วันที่ 1	ลงทะเบียน/รับฟัง คำแนะนำในการ อยู่ค่าย	กิจกรรมละลายพฤติกรรม	รับประทานอาหารกลางวัน	การให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์และ แบ่งกลุ่มทำกิจกรรมฯ	ฝึกวิชาทหาร/ ระเบียบวินัย/ ระเบียบแถว	รับประทานอาหารเย็น	กิจกรรมนันทนาการและกลุ่มสัมพันธ์
วันที่ 2	กิจกรรม “สำรวจ คุณค่าตนเอง” (แบบสำรวจทำ ความดีและไม่ดี)	กิจกรรม “นี่แหละตัวฉัน” (สำรวจตัวตนที่แท้จริง)		กิจกรรมนันทนาการและกลุ่ม สัมพันธ์ (สร้างความสามัคคี)และ การให้ความรู้เรื่องอันตรายจากยา เสพติดต่อร่างกาย	ฝึกวิชาทหาร/ ระเบียบวินัย/ ระเบียบแถว		กิจกรรมนันทนาการและกลุ่มสัมพันธ์/ สรุปงานจากการฝึกอบรม
วันที่ 3	ศึกษาดูงาน ณ เรือนจำกลางจังหวัดระยอง			ศึกษาดูงาน ณ โรงพยาบาล ระยอง (ผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุ) และสรุปผลการดูงาน	ฝึกวิชาทหาร/ ระเบียบวินัย/ ระเบียบแถว		รับฟังการบรรยายธรรมและ ทดสอบการ เอาชนะใจตนเอง (นั่งสมาธิ)
วันที่ 4	กิจกรรม นันทนาการและ กลุ่มสัมพันธ์	ฝึกวิชาการป้องกันตัวด้วย มือเปล่า/ใช้อาวุธและการ เตรียมกิจกรรมรอบกองไฟ		การช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ การปฐม พยาบาลและฟื้นคืนชีพ	ฝึกวิชาทหาร/ ระเบียบวินัย/ ระเบียบแถว		กิจกรรมรอบกองไฟ
วันที่ 5	กิจกรรม นันทนาการและ กลุ่มสัมพันธ์	การให้ความรู้และปฏิบัติ กฎหมายเบื้องต้น วินัย จราจร		การให้ความรู้และปฏิบัติ เรื่อง การตรวจค้น-จับกุม-สังเกตจดจำ และยุทธวิธีตำรวจและการปราบ จลาจล	สรุปผลการ ฝึกอบรม/พิธี ปิดและมอบ เกียรติบัตร		

หมายเหตุ: กำหนดการสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความสะดวกของวิทยากรประจำในแต่ละวัน
 ภายหลังการฝึก 5 วัน เยาวชนต้องผลัดกันเข้าเวรเพื่อฝึกปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อ
 ดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ในฐานะอาสาสมัครเยาวชน เป็นเวลา 30 วัน

จากตารางพบว่า เนื้อหาหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมครั้งนี้ มุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ
 เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา เพื่อให้ลดหรือเลิกพฤติกรรมที่เป็นการข้องเกี่ยวกับยาเสพติดโดย
 มุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจและสร้างทัศนคติต่อยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการอบรมเสียใหม่
 จากความคิดความเข้าใจแบบเดิมที่เคยมี เพื่อให้เยาวชนสามารถอยู่ร่วมกับคนในชุมชนและสังคมได้
 อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยน
 อย่างถาวรต่อไป

1.2 การค้นหาผู้เข้าร่วมอบรม การอบรมในครั้งนี้ได้มีการกำหนดคุณลักษณะของ
 ผู้เข้าร่วมการอบรมดังนี้

1.2.1 เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา คือ เยาวชนในพื้นที่ตำบลตะพงที่
 ไม่ได้เรียนหนังสือหรือลาออกจากการศึกษากลางคืน ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา และ
 เยาวชนเหล่านั้นมีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น เล่นเกมและติดเกมอย่างหนัก ขับขี่รถมอเตอร์ไซด์สร้างความ
 รำคาญให้กับประชาชนในชุมชน มั่วสุมและมีความเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด ซึ่งได้กลุ่มเป้าหมายเป็น
 เยาวชนชายจำนวนทั้งหมด 30 คน

ตารางที่ 2 แสดงอายุเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
14 ปี	1	3.33
15 ปี	4	13.33
16 ปี	5	16.67
17 ปี	10	33.33
18 ปี	7	23.34
19 ปี	3	10.00
	30	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า จำนวนและร้อยละจำแนกตามอายุของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 30 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 17 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็น ร้อยละ 33.33 รองลงมา อายุ 18 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.34 และอายุ 16 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็น ร้อยละ 16.67

ตารางที่ 3 แสดงพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน

พฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน	จำนวน	ร้อยละ
เล่นเกม ติดเกม	10	33.33
รวมกลุ่มรถมอเตอริไซด์ซิ่ง	8	26.67
รวมกลุ่มมั่วสุม	7	23.33
รวมกลุ่มทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน	5	16.67
	30	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่า จำนวนและร้อยละจำแนกตามพฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 30 คน ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเสี่ยงในด้านเล่นเกม ติดเกม จำนวน 10 คน คิดเป็น ร้อยละ 33.33 รองลงมา รวมกลุ่มรถมอเตอริไซด์ซิ่ง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 และรวมกลุ่มมั่วสุม จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33

1.2.2 ผ่านการยินยอมและยอมรับจากผู้ปกครองในการให้เข้าร่วมการอบรม โดยผู้จัดได้ทำความเข้าใจตลอดจนร่วมศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของเยาวชนและครอบครัวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมเพื่อให้เยาวชนได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการอบรมจากผู้ปกครองของเยาวชนเองด้วย

2. ขึ้นดำเนินการกิจกรรมอบรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา ขั้นตอนนี้ใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด สื่อสารความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของเยาวชนนอกสถานศึกษา โดยมีการดำเนินการเป็นลำดับดังนี้

2.1. การทำความเข้าใจกับเยาวชน เป็นการอธิบายข้อปฏิบัติ เงื่อนไข กติกาในระหว่างการอบรมให้เยาวชนรับรู้ ทราบและเข้าใจ เช่น ความสำคัญของการอบรม การวางตัว ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนผู้เข้าร่วมการอบรมด้วยกัน ตลอดจนความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นต้น

2.2 ดำเนินกิจกรรมอบรม เป็นการเข้าร่วมทำกิจกรรมของเยาวชนทั้ง 30 คน ซึ่งกิจกรรมต่างๆได้ถูกถ่ายทอด สื่อสาร ผ่านวิทยากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร่วมกันตลอดทั้ง 5 วัน ตามลักษณะของกิจกรรมหลักๆดังนี้

2.2.1 กิจกรรมสร้างเสริมความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการบรรยายให้ความรู้ความเข้าใจและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น วัยรุ่นกับยาเสพติด ความรู้เรื่องโรคเอดส์ การป้องกันตัวเบื้องต้น กฎหมายเบื้องต้น เป็นต้น

2.2.2 กิจกรรมสร้างเสริมทักษะและการใช้ชีวิต เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เยาวชนได้พัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องตลอดจนทักษะการใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชน เช่น เสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกายและจิตใจ ระเบียบในสังคม ทักษะในการเข้าร่วมกับเจ้าหน้าที่ เช่น การตรวจค้น จับกุม การสังเกต จดจำ บริการสังคมโดยการฝึกช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ การปฐมพยาบาลและฟื้นคืนชีพเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

2.2.3 กิจกรรมสร้างเสริมเจตคติ เน้นกิจกรรมทางด้านนันทนาการและกลุ่มสัมพันธ์ “เราเป็นพวกเดียวกัน” การเอาชนะใจตนเอง การตระหนักถึงคุณค่าตนเอง การเปิดใจระหว่างกัน “...เราจัดให้มีกิจกรรมเปิดใจซึ่งส่วนหนึ่งเป็นประโยชน์ต่อทีมคณะทำงานเพื่อที่จะได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเยาวชนที่เข้ามาอบรม และส่วนหนึ่งก็เป็นการทราบปัญหาของเยาวชนเพื่อหาทางช่วยเหลือต่อไปหลังจากที่อบรมเสร็จสิ้นด้วย โดยการรับฟังปัญหา มีการให้คำแนะนำ และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน...” (ผู้นำชุมชน, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

2.2.4 กิจกรรมการศึกษาดูงานนอกสถานที่ เน้นการเรียนรู้และประสบการณ์ จากเหตุการณ์ สถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เช่น การได้รับโทษที่เกิดจากการประพฤติตนที่ไม่เหมาะสม การบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาท การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง เป็นต้น

3. ขั้นการนำไปใช้และการติดตาม เป็นขั้นสุดท้ายของการดำเนินกิจกรรมการป้องกันยาเสพติด เพื่อติดตามเยาวชน“อาสาสมัครเยาวชน”ภายหลังอบรม เป็นเวลา 30 วัน ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ เช่น การเข้าเวรประจำ ตู๋ยามตำรวจในพื้นที่ตำบลตะพง นั่งรถสายตรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อำนวยความสะดวกในการจราจร รวมถึงการติดตามและสอดส่องเยาวชนกลุ่มเสี่ยงโดยส่วนหนึ่งร่วมปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือประกอบอาชีพในชุมชน เป็นต้น

4.2 ผลการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ผลการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ สามารถนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.2.1 ผลลัพธ์จากการเข้าร่วมอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”

หลังจากที่เยาวชนจำนวน 30 คนได้เข้าร่วมอบรมการป้องกันยาเสพติดในโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน” เสร็จสิ้นเรียบร้อย เยาวชนดังกล่าวได้แสดงความคิดเห็นต่อการอบรมดังตาราง

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของเยาวชนภายหลังจากอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน” เสร็จสิ้น

ข้อ	หัวข้อ	ระดับความความคิดเห็น (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (แปรผล)	S.D.
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1	ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมสามารถนำไปปรับใช้ใน	66.7 (20)	33.3 (10)	-	-	-	4.67 (มาก)	0.48

ข้อ	หัวข้อ	ระดับความความคิดเห็น (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (แปรผล)	S.D.
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	ชีวิตประจำวันได้						ที่สุด)	
2	การไปศึกษาดูงานที่เรือนจำเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนต้องการที่จะปรับเปลี่ยนตัวเอง	50.0 (15)	50.0 (15)	-	-	-	4.50 (มากที่สุด)	0.51
3	การไปศึกษาดูงานที่โรงพยาบาลเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนอยากที่จะปรับเปลี่ยนตัวเอง	46.7 (14)	53.3 (16)	-	-	-	4.47 (มากที่สุด)	0.51
4	เยาวชนคิดว่าครอบครัวภาคภูมิใจที่ตนเองสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองเป็นคนดีได้	73.3 (22)	26.7 (8)	-	-	-	4.73 (มากที่สุด)	0.45
5	เยาวชนเห็นคุณค่าในตนเองจากการได้บำเพ็ญประโยชน์เป็นจิตอาสาในชุมชน	70.0 (21)	30.0 (9)	-	-	-	4.70 (มากที่สุด)	0.47
6	เยาวชนเป็นที่ยอมรับของชุมชนมากขึ้น ได้รับโอกาสที่ดีจากชุมชนและเพิ่มทักษะชีวิตในสังคมมากขึ้น	63.3 (19)	30.0 (9)	6.7 (2)	-	-	4.57 (มากที่สุด)	0.63
7	เยาวชนมีความมั่นใจในตนเองว่าตนสามารถจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นได้	66.7 (20)	33.3 (10)	-	-	-	4.67 (มากที่สุด)	0.48
8	การใส่เครื่องแบบมีส่วนช่วยในการป้องกันยาเสพติดให้กับเยาวชนได้	60.0 (18)	33.3 (10)	6.7 (2)	-	-	4.53 (มากที่สุด)	0.63
9	เยาวชนมีความรู้สึกมั่นใจว่าจะไม่กลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมเสี่ยงเกี่ยวกับยาเสพติดอีก	66.7 (20)	33.3 (10)	-	-	-	4.67 (มากที่สุด)	0.48

ข้อ	หัวข้อ	ระดับความความคิดเห็น (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (แปรผล)	S.D.
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
10	เยาวชนรู้สึกดีใจและภาคภูมิใจที่ได้เข้าร่วมเป็น “อาสาสมัครเยาวชน”	76.7 (23)	23.3 (7)	-	-	-	4.77 (มากที่สุด)	0.43

จากตารางที่ 4 พบว่า เยาวชนที่เข้ารับการอบรมโดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ เยาวชนรู้สึกดีใจและภาคภูมิใจที่ได้เข้าร่วมเป็น “อาสาสมัครเยาวชน” (ค่าเฉลี่ย = 4.77) รองลงมาคือ เยาวชนคิดว่าครอบครัวภาคภูมิใจที่ตนเองสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองเป็นคนดีได้ (ค่าเฉลี่ย = 4.73) และ เยาวชนเห็นคุณค่าในตนเองจากการได้บำเพ็ญประโยชน์เป็นจิตอาสาในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.70) ตามลำดับ

จากผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน” เยาวชนที่เข้ารับการอบรมนั้นมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ตนเองสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดีและเป็นคนดีได้ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนผ่านการทำงานช่วยเหลือชุมชน เป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการออกไปบำเพ็ญประโยชน์ นอกจากนี้เยาวชนยังมองว่าการนำเครื่องแบบมาใช้ในการอบรม เปรียบเสมือนการสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับเยาวชนและครอบครัว นอกจากนี้ยังเป็นเกราะป้องกันยาเสพติดได้ โดยมีเครื่องแบบเป็นตัวช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชน

“...เมื่อเยาวชนได้รับการอบรมเสร็จสิ้น จากที่สังเกตพบว่า เยาวชนได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตั้งแต่ความคิด การกระทำ ไปในทางที่ดี รวมทั้งการที่เยาวชนได้ออกปฏิบัติงานแล้วได้ใส่เครื่องแบบด้วย ทำให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจ คนในชุมชนพบเห็นแล้วเกิดการยอมรับว่าเยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดีได้ สามารถสร้างประโยชน์ให้กับพื้นที่ เยาวชนมีความตระหนักถึงการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และท้องถิ่นได้ดี...” (เจ้าหน้าที่โครงการ, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

4.2.2 ผลผลิตจากการเข้าร่วมอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”

ผลการศึกษาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาจากการเข้าร่วมอบรมโครงการฯ พบว่า

1.เยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์

เยาวชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมได้อธิบายถึงกิจกรรมในการอบรมและผลที่ส่งให้เยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแบบเดิมๆที่เคยปฏิบัติ ไปสู่การมีพฤติกรรมใหม่ในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ การฝึกระเบียบวินัยระหว่างการอบรมที่มีรูปแบบเช่นเดียวกับการฝึกแบบทหาร ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตัวเยาวชนในหลายประการคือ การเปลี่ยนแปลงเรื่องของความอดทน ความมีระเบียบวินัย การเปลี่ยนมุมมองในการมองตัวเองที่ดีขึ้น การรู้จักดูแลตัวเอง สามารถควบคุมอารมณ์ รวมถึงการปรับเปลี่ยนกิจวัตรในชีวิตประจำวันให้ดีขึ้นได้

“...ก่อนอบรมเยาวชนที่ติดเกมจะปล่อยตัว ไม่ดูแลตัวเอง นอนตอนกลางวัน เล่นเกม ตอนกลางคืน แต่พอได้อบรมทำให้เยาวชนมีระเบียบวินัยมากขึ้น บุคลิกภาพดีขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวัน มีระเบียบวินัยมากขึ้น ดูแลตัวเอง รับผิดชอบตัวเองมากขึ้น...” (น้องปุ่น นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

“...ก่อนที่จะมาอบรมนั้น เนมมองตัวเองว่าตอนนั้นเหมือนตัวเอง เป็นคนขี้ ไม่ดีทำให้พ่อแม่เดือดร้อนเสียใจ ถึงกับคิดว่าตัวเองไม่เคยรับโอกาสจากคนอื่น พ่อแม่ส่งให้เรียนก็ไม่เรียน ให้ไปทำงานก็ไม่ทำ มัวแต่ติดเที่ยวติดเพื่อนติดเกม แต่พอได้เข้ารับการอบรม ก็ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคือ เมื่อก่อนจะเป็นคนชอบตื่นสายไม่สนใจคนรอบข้างห่วยแต่เล่นเกม แต่พอหลังจากอบรมพฤติกรรมตัวเองเปลี่ยนไป เป็นคนตื่นเช้า ดูแลตัวเองมากขึ้นสนใจคนอื่นโดยเฉพาะคนในครอบครัว...” (น้องเนม นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

“...ช่วงก่อนอบรมมองตัวเองว่า ตอนนั้นเป็นคนเลว เริ่มที่จะเสพยาแล้วนอนไม่หลับ ไม่มีอะไรทำชอบเที่ยวซี้รถก่อวณ เวลาออกไปซี้รถกับเพื่อนก็ซี้กันไปประมาณ 10 คัน เริ่มจากรวมกลุ่มกับเพื่อนแถวบ้าน ในซอยบ้าน รวมกันกับเพื่อนหลายๆ กลุ่มเป็นแก๊งใหญ่ซี้รถร่วมกันต่อเสียงดัง นอกจากเพื่อนก็มีรุ่นพี่ ซึ่งก็ไม่เรียนเหมือนกัน นอกจากซี้รถเล่นเสียงดังกันแล้ว ก็มีการรวมแก๊งไปตีพันทางกับอริ พ่อแม่รู้เรื่องทำให้พ่อแม่เสียใจร้องไห้ ซึ่งในปัจจุบัน ผมมองตัวเองว่าดีขึ้นไม่ได้เที่ยวบ่อย ไม่ได้ไปหาเรื่องตีกัน ตอนนี้เลิกแล้วทุกอย่างกลับไปเรียนหนังสือให้จบ...” (เยาวชน, การสนทนา กลุ่ม, 11 มกราคม 2557)

“...สิ่งที่เปลี่ยนแปลงในตนเองคือเรื่องของความเป็นระเบียบวินัย จะดีขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้ตัวเองมีความเป็นระเบียบมากขึ้น ก่อนอบรมจะตื่นนอนตอนเที่ยง แต่ในปัจจุบันนี้ ตื่นนอนตอน 7 โมงเช้าตลอด และรู้จักการมีสัมมาคารวะ เคารพผู้ใหญ่และผู้อื่นมากขึ้น แต่พอหลังจากการอบรมรู้สึกตัวเองเปลี่ยนไป เป็นคนใจเย็นลง ใช้ความคิดมากกว่ากำลัง ในการอบรมมีการสอนการใช้ศิลปะป้องกันตัว ซึ่งก็ได้เอาไปใช้เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นการป้องกันตัวมากกว่า...” (น้องบาส นามสมมติ, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2557)

นอกจากการฝึกระเบียบวินัยจะส่งผลให้เยาวชนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้แล้ว ยังมีรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจอีกประการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเยาวชนที่เข้ารับการอบรม อันได้แก่ กิจกรรมการนำเยาวชนไปศึกษาดูงานที่เรือนจำและโรงพยาบาล เพื่อให้เยาวชนได้เห็นถึงผลที่เกิดจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จนทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาหากไม่หยุด หรือไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองเสีย ไม่ว่าจะเป็นผู้พิการที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทเพราะฤทธิ์ยาเสพติด หรือผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกจากคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นต้น ทั้งนี้ทางวิทยากรได้พาเยาวชนไปดูและเปิดโอกาสให้เยาวชนได้พูดคุยกับผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บหรือทุพพลภาพจากการทะเลาะวิวาทหรือผู้ป่วยจากการขับรถเร็วเพราะความคึกคะนอง และยังเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้าไปเห็นชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังเมื่อกระทำผิดแล้วถูกลงโทษคุมขังอยู่ในเรือนจำ ทำให้เยาวชนที่เข้ารับการอบรมเห็นผลของการกระทำจากตัวอย่างที่ไม่ดีเหล่านั้น ส่งผลให้เยาวชนเกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง ดังที่เยาวชนกล่าวไว้ว่า

“...สิ่งหนึ่งที่ทำให้เปลี่ยนพฤติกรรมอีกอย่างคือ การที่วิทยากรพาไปดูนักโทษในเรือนจำ ทำให้ได้รู้ถึงผลของการทำผิดว่าจะมีบทลงโทษอย่างไร ถ้าเรายังไม่หยุดแล้วทำต่อก็อาจจะผลอย่างนี้ ทำให้เสียอนาคตได้ จึงไม่อยากเป็นอย่างนั้น...” (น้องโต้ง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2557)

ในส่วนของตัวเองนั้น นอกจากจะได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว ขณะเดียวกันก็ยังได้พยายามลดสิ่งที่เป็นพฤติกรรมเสี่ยงลงด้วย เช่น ลดจำนวนการสูบบุหรี่ ไม่ออกไปรวมกลุ่มมั่วสุมสร้างปัญหากับกลุ่มเพื่อน ลดการไปร้านเกมหรือติดเกม และที่สำคัญคือการลดการไปสังสรรค์กับเพื่อนที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาได้

“...หลังจากอบรมผมก็ลดลงหลายอย่าง เช่น ยาเสพติด(กัญชา)เลิกใช้ บุหรี่ก็สูบลดลงบางวันก็ไม่สูบลเลย เหล้า เบียร์และการสังสรรค์กับเพื่อนก็ลดลงนานๆ ไปที เพราะกลับไปเรียนต่อและช่วยดาบเขื้อ หมอรุ่ง ออกตรวจ จึงไม่ได้มีเวลาว่างแบบเก่า...” (เยาวชน, การสนทนากลุ่ม, 12 มกราคม 2557) เยาวชนสามารถลดความเสี่ยงโดยการรวมกลุ่มช่วยเหลือร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบริการสังคม “...ตอนนี้ผมเองไม่รวมกลุ่มมั่วสุมแบบแต่ก่อนแล้ว แต่ว่าเรารวมกลุ่มแบบที่ไปทำประโยชน์มากกว่า อย่างเช่นไปบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือสังคม คนในชุมชนก็ยอมรับเรามากขึ้น ตรงนี้จึงรู้สึกภูมิใจมากขึ้น...” (เยาวชน, การสนทนากลุ่ม, 11 มกราคม 2557) สิ่งที่เยาวชนสะท้อนออกมาจากผลที่ได้ของกิจกรรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเหล่านี้ ได้สร้างความสุขและความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นทั้งกับตัวเยาวชนเอง ครอบครัว และชุมชน

นอกจากนี้การให้เยาวชนเข้าร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะ “อาสาสมัครเยาวชน” ยังถือเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ดังที่เจ้าหน้าที่โครงการและผู้นำชุมชนได้ให้ความเห็นว่า “...กิจกรรมนี้ สร้างความภาคภูมิใจให้

เยาวชน แรงกระตุ้น เกิดพลัง เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม กล้าที่จะแยกออกจากยาเสพติด
เด็กมีความร่วมมือในการที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง...” (เจ้าหน้าที่โครงการ, การสนทนากลุ่ม,
10 มกราคม 2557)

และกิจกรรมดังกล่าวนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการลดปัญหาอาชญากรรม เนื่องจากแต่
เดิมเยาวชนอาจเคยอยู่ในกระบวนการหรือมีพฤติกรรมที่สร้างปัญหาให้กับสังคม แต่เมื่อเยาวชนได้มา
ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครเยาวชนในตอนนี้ พวกเขาได้เปลี่ยนบทบาทตนเองมาทำหน้าที่เป็น
แหล่งข้อมูลสำคัญในการสอดส่องและแจ้งเบาะแสต่างๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ในพื้นที่ ให้
เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับทราบ โดยในช่วงของการปฏิบัติงานดังกล่าวนี้จะมี “เครื่องแบบ” แจกให้
เยาวชนที่มาร่วมปฏิบัติงานได้สวมใส่เพื่อทำภารกิจช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะการให้เยาวชนได้
สวมใส่เครื่องแบบนั้นมีความหมายเชิงสัญลักษณ์หรือเปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้ผู้อื่นได้รับ
รู้ว่า “เยาวชนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองแล้ว” และ “เครื่องแบบ” ก็ยังเป็นตัวรับรองและ
ป้องกันไม่ได้เด็กสามารถหาซื้อยาเสพติดจากใครได้ง่ายๆอีก เพราะผู้ค้ามักจะต้องระแวงสงสัยว่าเด็ก
เหล่านี้จะเป็นสายให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือไม่นั่นเอง จึงเท่ากับว่ากิจกรรมนี้ได้ส่งผลทางอ้อมต่อ
พฤติกรรมของผู้ขายยาเสพติดด้วยเช่นกัน ซึ่งนับว่าเป็นผลดีต่อตัวเยาวชนเองเพราะจะช่วยลดโอกาส
เสี่ยงที่จะได้ยาเสพติดมาใช้สำหรับตัวเยาวชนเองลงด้วย

“...เครื่องแบบเป็นตัวรับประกัน ได้ส่วนหนึ่ง ต่างกับถ้าเค้าอบรมแต่ยังแต่งกาย
แบบเดิมๆ ก็ทำให้คนในชุมชนไม่มั่นใจว่าปรับตัวเป็นคนดีได้จริง อีกทั้งเครื่องแบบเป็นตัวที่ทำให้เด็ก
ไม่กลับไปทำแบบเดิมๆ เครื่องแบบเป็นกรอบที่让孩子ปฏิบัติตามที่ได้รับการอบรม เป็นกรอบบังคับให้
ปฏิบัติสิ่งดีๆ สร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้เด็กได้ เพิ่มความมั่นใจให้เด็กมากขึ้น...” (เจ้าหน้าที่
โครงการ, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

“...เยาวชนรายหนึ่งบอกว่า หลังจากที่เข้าอบรมแล้ว เยาวชนได้ทดลองหาซื้อยาบ้า
มาหลายวันแล้วก็ยังหาซื้อไม่ได้ เพราะไม่มีใครกล้าขายให้...” (เจ้าหน้าที่โครงการ, การสนทนากลุ่ม,
10 มกราคม 2557)

“...เครื่องแบบเหมือนเป็นตัวรับประกัน ได้ส่วนหนึ่ง ต่างกับถ้าเค้าอบรมแต่ยังแต่ง
กายแบบเดิมๆ ก็ทำให้คนในชุมชนไม่มั่นใจว่าปรับตัวเป็นคนดีได้จริง อีกทั้งเครื่องแบบเป็นตัวที่ทำให้
เด็กไม่กลับไปทำแบบเดิมๆ เครื่องแบบเป็นกรอบที่让孩子ปฏิบัติตามที่ได้รับการอบรม เป็นกรอบ
บังคับให้ปฏิบัติสิ่งดีๆ สร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้เด็กได้ เพิ่มความมั่นใจให้เด็กมากขึ้น...”
(ผู้นำชุมชน, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

นอกเหนือไปจากกิจกรรมต่างๆ ที่มีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนข้างต้น
แล้ว ยังมีอีกหนึ่งกิจกรรมที่ส่งผลให้เยาวชนสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดและ

ทัศนคติของตนเองได้เช่นกัน กิจกรรมดังกล่าวคือ การบรรยายเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนผู้เข้ารับการอบรม ดังที่เยาวชนได้กล่าวว่า

“...ได้รับความรู้จากการบรรยายของวิทยากรในเรื่อง การสำรวจคุณค่าตัวเอง มีการทำแบบทดสอบ และ การนำเสนอเป็นกลุ่ม ให้อัปเดตถึงการทำความดีและการทำไม่ดี ทำให้รู้ว่า บางอย่างที่เราอาจจะมองว่าดีหรือไม่ได้สร้างความดีนร้อนให้ใครแต่ความเป็นจริงมันคือการทำไม่ดี ทำให้คนอื่นเดือดร้อน และยังทำให้เรามองตัวเราเองมีค่ามากขึ้น เราสามารถช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน หรือต้องการความช่วยเหลือ โดยไม่ต้องรอให้เป็นผู้ใหญ่ เราสามารถช่วยเหลือคนอื่นได้ตลอดเวลาและจะไม่ไปสร้างความรำคาญให้คนอื่นเดือดร้อน...” (เยาวชน, การสัมภาษณ์กลุ่ม, 12 มกราคม 2557)

จากความรู้ที่เยาวชนได้รับทำได้เยาวชนทราบข้อเท็จจริงและวิธีคิดอันพึงประสงค์ในสังคม ซึ่งเมื่อปลูกฝังความคิดใหม่เหล่านี้ลงไปในตัวเยาวชน จะส่งผลต่อแนวโน้มในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนที่จะแสดงออกในเรื่องต่างๆ และความรู้ที่เยาวชนเหล่านี้ได้รับจะเป็นเสมือนคลังข้อมูลเพื่อใช้สำหรับตัดสินใจกระทำสิ่งที่ดีหรือไม่กระทำสิ่งที่ไม่ดีออกมา อันจะมีผลต่อการยอมรับของสังคมต่อไปได้

2. ความภาคภูมิใจ และการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการที่เยาวชนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองในทางที่ดีและสามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ช่วยเหลือสังคมได้ ส่งผลทำให้เยาวชนเริ่มหันมามองตัวเองในแง่บวกหรือแง่ที่ดีขึ้น มีการเห็นคุณค่าในตัวเอง และเมื่อเยาวชนมองย้อนกลับไป หรือหากสามารถย้อนเวลากลับไปในอดีตได้ก็คงจะตัดสินใจไม่ทำพฤติกรรมเสียอย่างที่เคยทำก่อนที่จะได้เข้ารับการอบรมอีก เยาวชนได้สะท้อนสิ่งนี้ออกมาว่า

“...มองย้อนในอดีต รู้สึกตัวเองก็ทำไม่ค่อยดี มองตัวเองว่าตอนนั้นเหมือนตัวเองเป็นคนชั่ว เป็นคนแรกในครอบครัวที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด(กัญชา) ในครอบครัวไม่เคยมีใครใช้ยาเสพติดเลย รู้สึกผิด ที่ผ่านมาคิดว่าตัวเองไม่เคยรับโอกาสจากคนอื่น พ่อแม่ส่งให้เรียนก็ไม่เรียน ให้ไปทำงานก็ไม่ทำ มัวแต่ติดเที่ยวติดเพื่อน ติดเกม...” (น้องดิว นามสมมติ, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2557)

แต่เมื่อเยาวชนได้รับโอกาสในเข้าอบรม กลับทำให้เยาวชนเหล่านี้เปลี่ยนความคิดที่มีต่อตนเองจากเชิงลบมาเป็นเชิงบวกได้ มีความภาคภูมิใจในตนเองเมื่อได้เข้าอบรมและทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมร่วมกับเจ้าหน้าที่ จากเดิมที่เยาวชนเคยคิดว่าคนแบบตนคงไม่เป็นที่ต้องการของสังคม เพราะถูกมองว่าไม่มีประโยชน์สร้างแต่ปัญหาให้กับสังคม แต่เมื่อเข้ามาอบรมได้มีการเปลี่ยนความคิดให้

เยาวชนมองตนเองในมุมใหม่ว่า การเข้ามาอบรมนี้คือการเปลี่ยนกลุ่มเสียงเป็นพลังให้ชุมชน คือผู้ที่สามารถช่วยให้ชุมชนดีขึ้นได้ สร้างทั้งความภาคภูมิใจและการยอมรับของชุมชนที่ได้เห็นผลการทำงานของเยาวชนเหล่านี้ ตามที่เยาวชนได้ให้ความเห็นว่า

“...ดาบเชื้อ (ดาบตำรวจนภสรพี ไกรเดช) บอกว่าเราสามารถเป็นพลังให้กับชุมชนสามารถช่วยเหลือชุมชน มีจิตอาสา โดยเรามีระเบียบมากขึ้น ก็รู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองที่สร้างการยอมรับจากคนในชุมชนได้ คนในชุมชนมองว่าดีขึ้น เปลี่ยนไปเป็นคนละคน...” (เยาวชน, การสนทนากลุ่ม, 11 มกราคม 2557)

“...สิ่งหนึ่งที่ภูมิใจในการปรับเปลี่ยนเป็นคนดี คือ การแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งคนเสพ คนขายในชุมชน ได้มีการให้เบอร์โทรศัพท์และถ่ายรูป ส่งให้ดาบเชื้อดำเนินการต่อ (เป็นสายข่าว) ซึ่งตัวเองก็สามารถสร้างประโยชน์ในชุมชนได้ ดีกว่าเดิมจากแต่ก่อนที่สร้างแต่ความเดือดร้อนให้ชุมชน...” (น้องโต้ง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2557)

“...แนวคิดใจที่ได้เข้ามาอบรม ทำให้ตัวเองเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีกว่าแต่ก่อนเยอะ รู้สึกตัวเองมีประโยชน์ มีคุณค่า มีโอกาสช่วยเหลือชุมชน หมู่บ้าน คนในชุมชน ได้รับคำชมซึ่งแต่ก่อนไม่เคยมีใครชม พอได้ยินก็ดีใจมาก...” (น้องเนม นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

“...ปุ่นรู้สึกภูมิใจที่ได้เข้าอบรม ได้มีการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคม ช่วยตั้งด่านจับคนเสพยา ปลื้มใจที่ปุ่นเองกลับตัวได้ มาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ตอนได้ใส่เครื่องแบบอยากเป็นทหาร...” (น้องปุ่น นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

การสร้างความภาคภูมิใจต่อสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมในตัวเยาวชนถือเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะสามารถจูงใจให้เกิดการแสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์หรือจูงใจให้เยาวชนเข้าร่วมการปฏิบัติการกิจเพื่อสังคมได้ และการมอบเครื่องแบบให้เยาวชนได้สวมใส่ก็เป็นวิธีหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำการอบรมนำมาใช้เป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งของกิจกรรมในส่วนการปฏิบัติหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมหลังการอบรม โดยมองว่าเครื่องแบบจะส่งผลในเชิงจิตวิทยาในการทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองได้นั่นเอง

“...กิจกรรมที่ทำกับเยาวชนเหล่านี้ ต้องเป็นกิจกรรมต้องเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้เค้า เพราะเยาวชนเหล่านี้ไม่มีพื้นที่ให้แสดงออก ชุมชนไม่ได้เปิดโอกาสให้เยาวชนกลุ่มนี้มากนัก แต่พอได้เข้ารับอบรม เยาวชนเหล่านี้ได้มีโอกาสใช้พื้นที่นี้ให้เกิดโอกาสเพื่อเกิดการยอมรับ และการสร้างคุณค่ากับเยาวชนมากทีเดียวผ่านการ ใส่เครื่องแบบเมื่อออกตรวจกับเจ้าหน้าที่ทำตรวจ การใส่เครื่องแบบในการอำนวยความสะดวกในการโบกรถ บริการสังคม เพื่อให้เยาวชนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มีโอกาสแสดงออกอย่างเต็มที่ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ทำให้เยาวชนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น...” (เจ้าหน้าที่โครงการ, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

“...หลังจากอบรม 5 วันได้เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายได้แก่ ออกตรวจในเวลากลางคืน มีจิตอาสาโดยการอำนวยความสะดวกจราจรในงานต่างๆ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าเป็นอาสาได้ทำประโยชน์มาก โดยเฉพาะการได้ใส่เครื่องแบบออกปฏิบัติงานนั้นทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ เหมือนเป็นเจ้าของหน้าที่ที่พอปร.ที่เป็นเด็กๆ...” (น้องบาส นามสมมติ, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2557)

“...หลังจากอบรมเสร็จได้ใส่เครื่องแบบอาสาสมัครเยาวชนช่วยตำรวจออกตรวจ ตั้งแต่วันแล้วทำให้ตัวเรารู้สึกดีขึ้นคิดว่าเป็นคนในเครื่องแบบ รู้สึกภาคภูมิใจ ดีใจที่ได้ใส่เครื่องแบบได้ออกไปช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือหมู่บ้าน ดูตัวเองมีคุณค่า มีประโยชน์ต่อชุมชน สังคม...” (เนม นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

จากการสัมภาษณ์ เยาวชนที่เข้ารับการอบรมได้สะท้อนถึงการได้ใส่เครื่องแบบในการอบรมว่า เมื่อตนได้สวมใส่เครื่องแบบแล้วทำให้ตัวเยาวชนเองรู้สึกดีขึ้น รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ใส่เครื่องแบบ เพราะการอบรมจะมอบเครื่องแบบเป็นชุดตำรวจเยาวชนอาสาให้เยาวชนได้สวมใส่เมื่อออกปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือปฏิบัติงานบำเพ็ญประโยชน์อื่นๆที่ได้รับการขอความร่วมมือมาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในท้องถิ่น ทำให้เยาวชนรู้สึกว่าชุดนี้มีความพิเศษเพราะไม่ใช่ใครหรือโอกาสใดก็ได้ที่จะนำชุดนี้มาสวมใส่

“...หลังจากอบรมพอเมื่อได้ใส่เครื่องแบบแล้วทำให้ตัวเรารู้สึกดีขึ้น รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ใส่เครื่องแบบ ได้ออกไปช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือหมู่บ้าน ดูตัวเองมีคุณค่า มีประโยชน์ต่อชุมชน สังคม...” (น้องคิว นามสมมติ, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2557)

“...การได้ใส่ “เครื่องแบบ” ในการอบรมครั้งนี้ทำให้ตนเองรู้สึกดี ชอบที่ใส่เครื่องแบบ ซึ่งอยากที่จะปรับปรุงตัวเอง พัฒนาตัวเองให้แข็งแรง เพราะจากการได้อบรมทำให้รู้ตัวเองว่าอยากที่จะเป็นทหาร...” (น้องปุ่น นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

นอกจากความภาคภูมิใจที่เยาวชนได้ใส่เครื่องแบบแล้ว เยาวชนยังเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีมตำรวจในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่เพื่อบริการชุมชนและสังคม ทั้งหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับการดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชนด้วยการออกตรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและการบริการสังคม เช่น การช่วยดูแลงานด้านการจราจรเมื่อมีงานพิธีและมหรสพต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น อย่างไรก็ตามการเข้าร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นไม่ได้มีการจัดตารางเวรที่แน่นอน เนื่องจากเยาวชนบางส่วนที่หลังจากการอบรมได้มีงานทำประจำจึงอาจจะไม่สามารถมาปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างเต็มที่ได้ แต่หากว่างเว้นจากการทำงานประจำก็จะมาช่วยปฏิบัติงาน หรือหากเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องการให้เยาวชนเข้าร่วมในการปฏิบัติงานก็จะแจ้งความประสงค์ผ่านโทรศัพท์ส่วนตัวของเยาวชนเป็นรายๆ ไป

“...การได้รับการอบรมแล้ว หลังจากการอบรมได้ใส่เครื่องแบบที่คล้ายทหารทำให้ชาวบ้านมองปุ่นเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานตำรวจและอบต. เหมือนเป็นทีมของเด็กๆที่สนใจมาช่วยงาน

ของตำบล ทำให้ภูมิใจที่ได้ทำงาน นอกจากนี้ ปุณเองก็ตั้งใจที่สามารถทำให้คนอื่นมองในทางที่ดี สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ มีจิตอาสาช่วยเหลือชุมชน จึงรู้สึกอยากที่จะสมัครตำรวจเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้พ่อแม่ดีใจ...” (น้องปุณ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

“ผมได้มีการแจ้งข่าวเกี่ยวกับยาเสพติดให้กับตาบตำรวจนภัสพรพี ไกรเดช (ครูเชื้อ) จำนวน 2-3 ครั้ง ซึ่งผมไม่ได้รู้สึกกลัวที่จะแจ้งข่าว เบาะแส เพราะอยากทำงานช่วยเหลือให้ชุมชนปลอดภัยจากยาเสพติด...” (น้องเนม นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

ในส่วนของผู้ปกครองมองว่า เมื่อเยาวชนได้เข้ารับการอบรมในโครงการนี้ทำให้ลูกหลานของตนเปลี่ยนไปในทางที่ดี รู้สึกได้ว่าการที่ให้เยาวชนได้เข้ามาอบรม เมื่อเขาออกมาแล้วได้รับการสวมใส่ “เครื่องแบบ” และได้ร่วมบำเพ็ญประโยชน์ ออกไปช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติงาน หรือบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน เช่น การช่วยโยกรถ ทำให้ลูกหลานของพวกเขา มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี อีกทั้งยังได้บุคคลจากหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ ตำรวจและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่เคยเป็นพี่เลี้ยงมาคอยช่วยเหลือขัดเกลาให้เยาวชนเป็นคนดีและเป็นที่ยอมรับในชุมชน ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองของเยาวชนรู้สึกประทับใจทางหน่วยงานดังกล่าวในพื้นที่ที่สามารถทำให้ลูกหลานของตนเปลี่ยนแปลงตนเองไปเป็นคนที่ดีขึ้นได้ บางคนได้รับโอกาสในการมีงานทำ ได้เข้าทำงานในโรงงาน ซึ่งทางผู้ปกครองมองว่าเป็นการป้องกันไม่ให้ลูกหลานของพวกเขากลับไปมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการถูกจับกุมหรือติดคุกอีก

“...ผมต้องขอขอบคุณทางอบต.ตะพง ที่เห็นความสำคัญของลูกหลานของพวกเราที่ให้ออกมาได้เข้ารับการอบรมครั้งนี้ โดยเฉพาะการอบรมแล้วใส่ “เครื่องแบบ” ซึ่งไม่เคยเห็นการอบรมแล้วมอบเครื่องแบบแล้วให้ออกไปช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่งานอบต. ในการบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน และผมรู้สึกภูมิใจมาก ที่ลูกหลานได้ปรับตัวเป็นคนดี...” (ผู้ปกครอง, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

3. การยอมรับของสังคม

ขึ้นติดตามเยาวชน “อาสาสมัครเยาวชน” ภายหลังจากอบรมเป็นเวลา 30 วันนั้น เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อตัวเยาวชนมาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้บำเพ็ญประโยชน์และทำกิจกรรมเพื่อสังคม ด้วยการมีบทบาทในการรณรงค์ส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ เช่น การออกตรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การร่วมตั้งด่านตรวจตราความเรียบร้อย รวมทั้งการช่วยเหลือด้านการจราจรเมื่อมีงานหรือการจัดกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยง หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งคือ การทำ

กิจกรรมอาสาสมัครเยาวชนจะเป็นตัวสร้างการยอมรับของชุมชนผ่านกิจกรรมดังกล่าวที่ให้เยาวชนเหล่านี้ได้ร่วมปฏิบัติ

“...นอกจากนี้ปูนได้ปฏิบัติงานออกตรวจร่วมกับตำรวจและเพื่อนๆ ที่อบรมรุ่นเดียวกัน ได้มีการไปช่วยโบกรถ รวมทั้งแจ้งเบาะแสให้กับตำรวจ ถ้าพบเห็นสิ่งไม่ดีหรือน่าสงสัยในพื้นที่แจ้งให้ตำรวจทราบ เปรียบตัวเองเป็นสายข่าว เป็นทีมงานของตำรวจ...” (น้องปูน นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

“...เนมได้ปฏิบัติงานออกตรวจร่วมกับเพื่อนๆ และรุ่นพี่ที่อบรมในรุ่นก่อนครั้งละประมาณ 15 คนได้ออกตรวจในหมู่บ้านเริ่มประมาณ 3-4 ทุ่ม โดยจะขึ้นรถกระบะออกตรวจทั่วตำบล ตะพง บางครั้งก็ร่วมตั้งด่านเพื่อตรวจค้นรถที่มีสายแจ้ง แต่ถ้าเป็นเหตุที่ร้ายแรงเจ้าหน้าที่ก็ไม่ให้ไป เพราะอาจจะเกิดอันตรายได้ นอกจากนี้ทางอบต.มีงานต่างๆ ก็ได้ไปช่วยโบกรถบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับพี่ๆ อพปร. ...” (น้องเนม นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

จะเห็นได้ว่ารูปแบบการบำเพ็ญประโยชน์หรือบริการสังคมข้างต้น ถูกออกแบบมาให้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเยาวชนกับคนในสังคม เพราะรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่มักจะผ่านหรืออยู่ในสายตาของคนในชุมชน ทำให้สังคมได้เห็นว่าเยาวชนเหล่านี้ปฏิบัติงานอะไรและอย่างไรบ้างอย่างสม่ำเสมอจนทำให้เกิดการยอมรับในตัวเยาวชนเหล่านั้น เปรียบเสมือนเปิดโอกาสสำคัญให้เยาวชนได้พิสูจน์ตนเองว่าสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้เมื่อผ่านการเข้ารับการอบรมแล้ว และการมี “เครื่องแบบ” สำหรับเยาวชนใช้สวมใส่เพื่อร่วมปฏิบัติหน้าที่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้คนในชุมชนมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในตัวเยาวชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสร้างการยอมรับในตัวเยาวชนโดยมองว่าพวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นคนใหม่ได้โดยมี “เครื่องแบบ” เป็นเสมือนภูมิคุ้มกันในการป้องกันการกลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงแบบเดิม และนอกจากนี้ “เครื่องแบบ” ยังเป็นเครื่องมือที่ทำให้สังคมมองเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสมของเยาวชนได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้นอีกด้วย

“...เราอยากที่จะดึงเยาวชนเหล่านี้เข้ามาช่วยเหลือสังคมจึงนำเยาวชนเหล่านี้มาเป็นอาสาสมัครเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในการดูแลชุมชน และชุมชนก็จะได้ยอมรับเยาวชนกลุ่มนี้ด้วย กิจกรรมต่อไปหลังจากนั้น เราก็ให้เยาวชนเหล่านี้ บำเพ็ญประโยชน์ บริการสังคม โดยทุกครั้งจะมีผู้ใหญ่ในอบต.เข้าร่วมกิจกรรม ถือว่าเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่ในพื้นที่ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนเยาวชนเหล่านี้ดำเนินกิจกรรมเพื่อชุมชนเป็นอย่างดี...” (ผู้นำชุมชน, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

จุดเด่นของการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้คือ “เครื่องแบบ” ที่เป็นการแสดงสัญลักษณ์ว่าเยาวชนที่เข้ารับการอบรมเป็นพวกเดียวกันกับหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตะพงและเป็น

พวกเดียวกับตำรวจ และในขณะเดียวกันการสวมใส่เครื่องแบบยังเป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่แบ่งแยกเยาวชนที่ผ่านการอบรมออกจากความเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอีกด้วย

“...จุดเด่นของการอบรมในครั้งนี้อยู่ที่การติดตามเยาวชน โดยเมื่อให้เยาวชนออกปฏิบัติงานแล้วใส่ “เครื่องแบบ” การทำให้เยาวชนนั้นเหมือนเป็นพวกเดียวกันกับเจ้าหน้าที่ (ตำรวจ/อบต.) พอเยาวชนได้แต่งเครื่องแบบและได้ทำกิจกรรมกับตำรวจ เป็นการแยกเยาวชนที่อบรมกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงโดยสิ้นเชิง และรับรองได้ว่าเยาวชนที่อบรมไปซื้อยาเสพติดกับคนขายไม่ได้แน่ คนขายต้องระวังสงสัยไม่กล้าขาย...” (เจ้าหน้าที่โครงการ, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

นอกจากนี้ เครื่องแบบตำรวจอาสาที่เยาวชนสวมใส่นั้น ยังเปรียบเสมือนเกราะป้องกันยาเสพติดที่ช่วยให้คนในชุมชนมองเยาวชนในทางที่ดีขึ้น และทำให้เห็นว่าเยาวชนเหล่านี้ได้เข้าไปบำเพ็ญประโยชน์ผ่านกิจกรรมเพื่อสังคมในโอกาสต่างๆอย่างแท้จริง เช่น การได้ออกไปช่วยเหลือสังคม หรือช่วยเหลืองานหรือประชาชนในหมู่บ้านทำให้ประชาชนได้เห็นการทำงานของเยาวชนกลุ่มนี้ และทำให้เยาวชนเองรู้สึกว่ามีคุณค่า มีประโยชน์ต่อชุมชนและต่อสังคมในตำบลระยองมากกว่าเดิม จากที่เคยสร้างความเดือนร้อนทำให้คนรอบข้างมองว่าตนเป็นคนไม่ดี และตัวเยาวชนเองก็มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองหลังจากอบรมในทางที่ดีขึ้น

“...ความแตกต่างที่พบ คือ สมัยก่อน พออบรมเสร็จไม่มี “เครื่องแบบ” ใส่ คนในชุมชนก็มองว่าไม่เห็นจะเปลี่ยนแปลงอะไร ไม่รู้แน่ใจว่าพฤติกรรมเปลี่ยนหรือเปล่า แต่การอบรมครั้งนี้เมื่ออบรมเสร็จสิ้นได้มี “เครื่องแบบ” ใส่เพื่อออกปฏิบัติงานกับตำรวจ ก็ทำให้ตัวเองจะประพฤติในสิ่งที่ไม่ดีอีกไม่ได้เพราะชาวบ้าน คนในชุมชนรู้ว่าเราได้อบรมหลักสูตรนี้เสร็จแล้ว ทำให้มีคนจับตาดูพฤติกรรมว่าจะประพฤติผิดอีกไม่ นอกจากนี้ยังได้ใส่เครื่องแบบในการออกบำเพ็ญประโยชน์ จิตอาสา กับเพื่อนๆ ที่อบรม ก็ดูดีใส่เครื่องแบบไปออกตรวจกับตำรวจรู้สึกภาคภูมิใจ...” (เยาวชน, การสนทนากลุ่ม, 11 มกราคม 2557)

“...คิดว่าการใส่เครื่องแบบมีผลต่อตนเองเพราะเมื่อได้ใส่เครื่องแบบแล้วดูเท่ และเมื่อใส่ตอนออกตรวจ ได้ออกไปช่วยตำรวจทำงาน คนในชุมชนมองพวกผมในแง่ดีขึ้น ชาวบ้านที่รู้จักเห็นก็มีแซว เถาะ หล่อขึ้น ดูเป็นผู้เป็นคนกว่าเก่า พวกผมเองปลื้มเพราะใส่เครื่องแบบแล้วมันเท่จริงๆ ภูมิใจที่ได้มาอบรมเป็นเยาวชนอาสาที่ระยอง...” (เยาวชน, การสนทนากลุ่ม, 12 มกราคม 2557)

“...บาสมองว่าเด็กที่ทำผิดมาก่อนก็อยากเป็นที่ยอมรับของคนอื่น คิดว่าถ้าไม่มี “เครื่องแบบ” คนอื่นๆ ก็คงมองเหมือนเดิม อบรมเสร็จเดี๋ยวก็กลับไปทำแบบเดิมอีก แต่พอได้ใส่เครื่องแบบแล้วคนมองว่าเป็นคนดีขึ้น ดูเปลี่ยนไปเป็นคนใหม่...” (น้องบาส นามสมมติ, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2557)

ในแง่ความคิดเห็นของคนในชุมชนตำบลระยองก็มองตัวเยาวชนที่ใส่เครื่องแบบในทางที่ดีขึ้น ในอดีตชาวบ้านอาจจะมองว่ากลุ่มเยาวชนเหล่านี้เป็นกลุ่มที่สร้างปัญหา สร้างความเดือดร้อน เสียงดัง

รวมกลุ่มกันก่อปัญหาต่างๆ ในตำบล ทั้งที่ตัวเยาวชนบางรายอาจจะทำหรือไม่ได้ทำก็ได้ แต่ก็จะถูกเหมารวมว่าเป็นกลุ่มเยาวชนที่ไม่ดี สร้างแต่ปัญหาในชุมชน แต่เมื่อเยาวชนได้เข้ารับการอบรมและได้สวมใส่เครื่องแบบ ทำให้ภาพเดิมที่ชุมชนหรือประชาชนมองเยาวชนนั้นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ชาวบ้านที่รู้จักเยาวชนเมื่อได้เห็นเยาวชนเปลี่ยนแปลงตนเองก็เกิดความดีใจที่พวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงไปเหมือนเป็นคนใหม่ที่ดูดีขึ้นได้ ในส่วนของตัวเยาวชนเองก็เกิดความภาคภูมิใจ นอกจากนี้ยังทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวเยาวชนกับชาวบ้านในชุมชนดีขึ้นด้วย ซึ่งเยาวชนบางรายมีความคิดเห็นว่าถ้าหากไม่มีเครื่องแบบ คนอื่นๆ ในชุมชนก็คงมองเยาวชนเป็นแบบเดิมคือเป็นคนไม่ดี แม้จะอบรมกี่ครั้งก็คงคิดว่าพวกเขาจะกลับไปทำแบบเดิมอีก แต่พอได้ใส่เครื่องแบบแล้วทำให้คนมองว่าตนเป็นคนที่ดีขึ้น ดูเปลี่ยนไปเป็นคนใหม่ ทำให้ภูมิใจที่ได้มีโอกาสได้มาอบรมโครงการนี้

“...แต่ก่อนเยาวชนกลุ่มนี้ชอบสร้างความเดือดร้อน ก่อความ ,มักชอบรวมกลุ่มบิทรถเสียงดัง รู้สึกไม่ชอบเลย แต่พอทางอบต. นำเอากลุ่มเยาวชนเหล่านี้มาอบรมแล้วให้ไปทำประโยชน์ให้ชุมชน โดยการไปเก็บตำราออกตรวจหมู่บ้าน โบกรถในงานต่างๆ ของชุมชน ก็ทำให้มองเด็กพวกนี้เปลี่ยนไป ซึ่ชมที่เด็กเหล่านี้สามารถปรับปรุงตัวไปคนดีของตะพงได้...” (ประชาชน, การสนทนากลุ่ม , 10 มกราคม 2557)

“...ผมได้มีโอกาสเห็นเด็กคนหนึ่งข้างบ้านก่อนที่อบรมนั้นเกเรมาก ชอบทะเลาะกับพ่อแม่ หนีโรงเรียนไปเล่นเกม แต่พอเด็กคนนี้ได้ถูกให้เข้ามาอบรมโครงการนี้ เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี พอเจอหน้าเด็กคนนี้ก็ยกมือไหว้ ซึ่งไม่เคยทำกับผมมาก่อน และหันกลับมาเรียนตอน ตอนนี้น่าจะจบม.3 แล้ว ดีใจที่ตะพงได้นำโครงการนี้มาอบรมในพื้นที่...” (ประชาชน, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

“...ก่อนอบรมเยาวชนมักปล่อยตัว ไม่ได้ดูแลตัวเอง ปล่อยให้ผมยารุงรัง ดูสกปรกทำให้ชาวบ้านหวาดระแวง ไม่ไว้ใจ แต่พอมาอบรมเยาวชนเหมือนเปลี่ยนเป็นคนใหม่ แต่งตัวสะอาด ผมดีดสวยงามดูเนื้อตัวสะอาด แต่ก็อาจจะมีบางคนที่อาจจะยังไว้ยาวแต่ก็ดูไม่น่าเกลียดเหมือนกับสมัยก่อนที่คนในชุมชนมองดูว่าเป็นเด็กติดยา แต่ตอนนี้ก็ดูสะอาดขึ้นเรียบร้อยขึ้น ล้วนแต่มีเสียงชมเชย...” (ผู้นำชุมชน, การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2557)

การนำเอาเครื่องแบบมาสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับเยาวชนที่เข้ารับการอบรมพร้อมทั้งทำให้เกิดการยอมรับจากสังคมนั้น ส่งผลทำให้ตัวเยาวชนที่อบรมมีความภาคภูมิใจที่ได้ตัดสินใจเข้ารับการอบรมในครั้งนี้ คนในครอบครัวและคนในชุมชนก็มองเยาวชนว่าเป็นเด็กดีขึ้นกลับตัวกลับใจ จากเด็กที่เคยถูกคนมองว่าไม่ได้เรื่องสร้างแต่ความเดือดร้อนให้กับครอบครัวและชุมชน ก็กลับทำให้ตัวเด็กเองรู้สึกว่าคุณค่าเพราะตนสามารถสร้างสิ่งดีๆ และช่วยเหลือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“...พ่อแม่ยอมรับมากขึ้น พ่อแม่ดูเชื่อใจมากกว่าเก่า บาสบอกว่าสิ่งที่เปลี่ยนแปลงตัวเองนั้น ก็เป็นเพราะตัวเองและพ่อแม่ช่วย เพราะพอพ่อแม่รู้ว่าเสพยาก็เสียใจ และขอร้องให้หยุด

และหลังจากอบรมก็อยากหยุดเองด้วย ซึ่งจริงๆ แล้วบาสก็ไม่ได้ถึงขั้นติดยา แค่อองเท่านั้น หลังจากคิดได้ อยากให้พ่อแม่ภูมิใจ และอีกอย่างไม่อยากจะชื่อว่า ชู้คุก ถ้าติดคุกก็เสียอนาคต กลัว ยอมรับว่าการอบรมมีส่วนทำให้ความคิดเปลี่ยนไป มีการให้ความรู้ พาไปดูเรือนจำ ไปดูผู้บาดเจ็บจากการชิงรถประมาท จึงทำให้กลัวไม่อยากจะเป็นอย่างนั้น พอบาสใส่ชุดออกปฏิบัติงานก็ได้มีคนมาชมต่อน้าบาสเอง และคำชมผ่านมาจากพ่อแม่ บอกว่าบาสดูดีขึ้น ชมที่บาสมาบำเพ็ญประโยชน์ให้สังคม ซึ่งชาวบ้านมองบาสเป็นคนดี เด็กดีมากขึ้น...” (น้องบาส นามสมมติ, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2557)

“...พ่อแม่มองปูนในทางที่ดีขึ้น เชื่อใจ สามารถพิสูจน์ให้พ่อแม่เห็นว่าปูนสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีได้ โดยปูนได้บอกพ่อแม่ว่า ถ้าเวลาเกณฑ์ทหาร ปูนจะสมัครเป็นทหาร ซึ่งพ่อแม่ก็ดีใจที่ปูนคิดได้แบบนี้...” (น้องปูน นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลตะพง ส่วนใหญ่บอกว่าเยาวชนที่เข้ารับการอบรมมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือสังคม เห็นได้จากที่เยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองให้กลายเป็นพลังที่สำคัญในการช่วยเหลืองานในชุมชน ชุมชนก็เกิดความสงบสุข เพราะเยาวชนไม่สร้างความเดือดร้อนหรือความหวาดระแวงต่อผู้คน เนื่องจากหน่วยงานในพื้นที่สามารถนำเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือเป็นปัญหาให้สามารถลด ละ เลิกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่เคยมีอยู่แต่เดิมได้ นอกจากนี้ ยังเป็นกำลังส่วนหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เพื่อลดปัญหาเสพติดและอาชญากรรมในชุมชนอีกด้วย เพราะเยาวชนได้รับหน้าที่ให้สามารถเป็นสายข่าวให้กับตำรวจได้ รวมถึงสามารถช่วยเหลือชุมชนและสังคมโดยการสอดส่องดูแลปัญหาต่างๆในชุมชนได้อีกด้วย โดยในมุมมองของเยาวชนที่เข้ารับการอบรม ก็ได้รับทราบและรู้สึกถึงการยอมรับของคนในชุมชนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงตนเองเช่นกัน ดังนี้

“...คนในชุมชน ชาวบ้านรอบข้างก็ชมและคิดว่าน่าจะดีใจที่เนมได้เข้าร่วมเพราะจากที่พ่อแม่เล่าให้ฟัง ว่าญาติมาถามว่าเข้าไปช่วยอบต. ตำรวจได้ยังไง ดีขึ้นชม นอกจากนี้เนมก็ได้รับรู้จักคนในตำบลเยอะขึ้น ชาวบ้านก็รู้จักเนมเป็นเยาวชนอาสาช่วยเหลือหน่วยงานในตะพง ทำให้เนมดีใจและภูมิใจที่เข้าอบรม...” (น้องเนม นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

“...คนในชุมชน ชาวบ้านรอบข้างชื่นชมที่ปรับเปลี่ยนตัวเองได้และมองว่าปูนอาสา มาช่วยตำรวจทำงาน ช่วยออกตรวจ ทำให้คนในชุมชนชื่นชมพ่อแม่ปูนที่ให้มาช่วยงานในชุมชน มีบางวันช่วยพ่อแม่ขายของก็จะถามว่าวันนี้ออกไปช่วยตำรวจไหม ให้มาแวะที่บ้าน เตรียมน้ำขนมไว้เลี้ยง ซึ่งปูนเองก็ดีใจที่คนในชุมชนยอมรับและสนิทกับคนในชุมชนมากขึ้นจากการมาทำงานแบบนี้...” (น้องปูน นามสมมติ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2557)

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีคนในชุมชนบางส่วนที่ยังไม่ไว้วางใจในตัวเยาวชนเหล่านี้เพราะคิดว่าเยาวชนอาจจะไม่สามารถเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ หรืออาจจะกลับไปมีพฤติกรรม

แบบเดิมเหมือนก่อนเข้ารับการอบรมได้ เนื่องจากเมื่อเยาวชนมีงานทำแล้วออกไปทำงานในพื้นที่อื่น ก็มีความเป็นไปได้ว่าเยาวชนเหล่านี้อาจจะกลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงอีกครั้งแม้จะได้รับการอบรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแล้วก็ตาม เพราะการออกไปทำงานอยู่นอกพื้นที่ในลักษณะนี้ ทำให้การดูแลของทีมวิทยากร ตำรวจ และคนในชุมชนที่รู้จักตัวเยาวชนและสามารถช่วยสอดส่องพฤติกรรมของพวกเขาไม่สามารถทำได้ เนื่องจากอยู่นอกพื้นที่ทำให้ไม่สามารถติดตามดูแลพฤติกรรมของเยาวชนได้ แต่หากเยาวชนได้ทำงานอยู่ในพื้นที่บุคคลเหล่านี้ก็ยังสามารถติดตาม ตักเตือนดูแลพฤติกรรมเยาวชนเหล่านี้ได้อยู่ ในกรณีที่มีการพบเห็นพฤติกรรมเสี่ยงในตัวเยาวชนที่เคยเข้ารับการอบรมอีกก็จะสามารถติดตามตัวได้ง่าย ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อมูลของทีมวิทยากรที่มองว่า หากเยาวชนยังอยู่ในพื้นที่ที่จะไม่เกิดความกังวลมากนัก เพราะสามารถสอดส่องติดตามพฤติกรรมได้จากเครือข่ายที่มีอยู่ในพื้นที่ที่สามารถช่วยกันดูแลสอดส่องได้ ไม่ว่าจะเป็นทีมผู้นำ ชาวบ้าน รวมทั้งเพื่อนๆ เยาวชนที่เข้าอบรมด้วยกันต่างก็มีส่วนช่วยสอดส่องกันเองได้ ดังนั้นหากพบเห็นเยาวชนคนใดกลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงอีกก็จะมีผู้แจ้งข้อมูลให้ทราบอย่างทันท่วงที และคนในพื้นที่ก็ยังสามารถอธิบายให้เยาวชนได้เข้าใจว่าการเข้าอบรมถือเป็นการให้โอกาสเยาวชนที่มีความเสี่ยงหรือหลงผิดได้กลับตัวเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดี ดังนั้นหากเยาวชนยังกลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกก็จะต้องถูกนำตัวไปดำเนินคดีทันทีไม่มีการให้โอกาสอีกแล้ว ซึ่งหากเด็กเยาวชนยังอยู่ในพื้นที่ก็สามารถมั่นใจได้ระดับหนึ่งว่าเยาวชนเหล่านี้จะมีแนวโน้มไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวมากกว่ากลุ่มที่ออกไปอยู่นอกพื้นที่ แต่ในทางกลับกันกลุ่มเยาวชนที่ออกไปอยู่นอกพื้นที่นั้นไม่มีใครสามารถติดตามพฤติกรรมได้ อาจทำได้เพียงสอบถามข้อมูลจากพ่อแม่ผู้ปกครองของเยาวชนเท่านั้น ซึ่งก็ไม่อาจทราบได้ว่าเยาวชนเหล่านั้นจะมีพฤติกรรมเสี่ยงอีกหรือไม่

การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา โดยใช้ “เครื่องแบบ” เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมนั้น เป็นการอบรมเชิงป้องกันที่ช่วยทำให้เยาวชนได้ปรับเปลี่ยนปรับปรุงพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น อันถือว่าการอบรมในลักษณะนี้ “สำเร็จ” ได้โดยความร่วมมือของตัวเยาวชนเอง ผู้ปกครอง ทีมวิทยากรและคนในชุมชนทุกคนที่เล็งเห็นถึงความสำคัญในการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ จึงทำให้เกิดผลที่ตามมา อย่างไรก็ตามหากต้องการจะให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนก็จำเป็นจะต้องมีการติดตาม หรือนำเด็กเยาวชนเหล่านี้มาพัฒนาต่อให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น จัดตั้งกลุ่มเยาวชนที่ผ่านการอบรมไปช่วยเหลือสังคม บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้จากการอบรมมากกว่าเพียงแค่การป้องกันเยาวชนให้ออกห่างจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือลดความเสี่ยงในการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น แต่จะเป็นการเพิ่มและพัฒนาประสิทธิภาพในการติดตามเยาวชนเพื่อให้มั่นใจว่าเยาวชนเหล่านี้ไม่หวนกลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงที่ไม่พึงประสงค์อีก รวมถึงสามารถลดโอกาสในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ โดยจะต้องใช้ชุมชนเป็นฐานในการติดตามต่อไปในอนาคต

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา : กรณีศึกษา โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาผลของการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ผู้ปกครองของเยาวชนและประชาชนทั่วไป ผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

5.1 การป้องกันยาเสพติดปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

5.1.1 บริบทชุมชน

พื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เนื่องจากตำบลตะพงอยู่ใกล้กับตัวเมือง จังหวัดระยองเพียง 11 กิโลเมตร ทำให้พื้นที่ตำบลตะพงเริ่มมีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม มีลักษณะเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทและส่งผลให้มีประชากรจากหลายภูมิภาคเข้ามาทำงานในพื้นที่ ตำบลตะพงมากขึ้น ปัญหาสังคมต่างๆ ก็เกิดมากขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะปัญหาการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มของผู้ใช้แรงงาน รวมไปถึงกลุ่มเด็กและเยาวชน สาเหตุส่วนหนึ่งมาจาก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแพร่ระบาด เช่น การที่ผู้ค้ายาเสพติดใช้พื้นที่ตำบลตะพงเป็นจุดพักยาไว้ สำหรับบรรจจำหน่ายทั้งภายในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากตำบลตะพงมีอาณาเขตติดกับตัวเมือง จึงสะดวกในการติดต่อขนถ่ายยาเสพติด และสาเหตุอีกประการคือลักษณะการดำรงชีวิตของ ครอบครัวที่ต้องมุ่งทำงานหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวจนขาดการดูแลเอาใจใส่ลูกหลาน ทำให้เด็ก และเยาวชนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อน ตั้งกลุ่มแก๊งออกเที่ยวเตร่ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากการ ชักชวนหรืออิทธิพลของกลุ่มเพื่อนของตนให้ไปทำในสิ่งที่ผิดหรือไม่ดีได้ เหล่านี้ล้วนทำให้เกิด พฤติกรรมการใช้ยาและจำหน่ายยาเสพติดที่ยากต่อการควบคุมดูแล

ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาที่ค่อนข้างรุนแรงในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาการติดเกมออนไลน์ ปัญหาการรวมกลุ่มแก๊งกับเพื่อน และปัญหายาเสพติด ทั้งในฐานะผู้เสพและคนวิงยาให้กับผู้ค้าในพื้นที่เห็นช่องทางในการใช้เด็กและเยาวชนเป็นเครื่องมือ ปัญหาดังกล่าวเหล่านี้มักพบในกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษาหรือเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่มีหน่วยงานใดมาคอยควบคุมดูแลหรือรับผิดชอบโดยตรงเหมือนกับเด็กที่อยู่ในสังกัดสถานศึกษา ทำให้หน่วยงานในพื้นที่ไม่อาจเป็น ตำรวจ องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของตำบลตระพอง ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและหันมาให้ความสำคัญกับเยาวชนนอกสถานศึกษา โดยการทำงานร่วมกันเพื่อสอดส่องดูแลป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาเหล่านี้ เพราะตระหนักดีว่าเด็กและเยาวชนในตำบลตระพองเปรียบเสมือนลูกหลานของตน จึงต้องให้ความสนใจและมุ่งป้องกันไม่ให้เด็กเหล่านี้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่จะต้องร่วมกันหาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่ต้องแตกต่างจากวิธีเดิมๆที่เคยทำมาจากการเพียงแค่การตรวจ จับกุม แล้วส่งเข้าสถานพินิจ ซึ่งพบว่าวิธีดังกล่าวนั้นไม่ได้ทำให้ปัญหายาเสพติดในเด็กกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้ลดลงแต่อย่างใด เพราะไม่ได้สร้างกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนไม่ให้อายุเกี่ยวกับยาเสพติด แต่เมื่อทางคณะทำงานได้สร้างรูปแบบและแนวทางป้องกันยาเสพติดในเยาวชน ที่มีจุดหมายเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนในการป้องกันตนเองให้ออกห่างจากยาเสพติด โดยการสืบประวัติและพฤติกรรม แล้วดึงเยาวชนเหล่านั้นเข้าร่วมกิจกรรมอบรมเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตลอดจนการควบคุมติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และให้ความสำคัญกับการป้องกันหรือการทำงานเชิงรุกเพื่อป้องกันดีกว่าปล่อยให้เกิดปัญหาแล้วจึงแก้ไข เพราะการแก้ไขเมื่อปัญหาเกิดขึ้นแล้ว ทางคณะผู้ทำงานพบว่า เยาวชนยังคงกลับมายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่และในรูปแบบที่อาจจะหนักกว่าเดิมมากขึ้นด้วยซ้ำ ดังนั้นทางผู้จัดทำโครงการจึงมองว่าการวางแผนและดำเนินการป้องกันที่มีประสิทธิภาพสำคัญกว่าการแก้ไขในภายหลังมาก โดยเฉพาะการเริ่มป้องกันตั้งแต่เยาวชนที่ยังอยู่ในกลุ่มเสี่ยงเพื่อเป็นการตัดไฟแต่ต้นลม

5.1.2 แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

พื้นที่ตำบลตระพอง อำเภอเมือง จังหวัดระยองได้ดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างเกราะป้องกันยาเสพติดโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาภายในพื้นที่ และใช้ “เครื่องแบบ” เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินกิจกรรม เพื่อดึงเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในด้านต่างๆ ได้แก่ การติดเกมออนไลน์ การรวมกลุ่มมั่วสุมในเวลากลางคืน เช่น แก๊งซิ่งรถ การใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาท และกลุ่มเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือกลุ่มเยาวชนที่ตรวจพบสารเสพติดในปัสสาวะ ให้ออกจากวังวนปัญหายาเสพติดอย่างถาวร และเพื่อให้เยาวชนมีความรู้

และเพิ่มทักษะการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง โดยการมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านการปลูกฝังเยาวชนที่เข้ารับการอบรมให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีการฝึกระเบียบวินัย ฝึกการมีจิตอาสาต่อส่วนรวม มีความตระหนักและรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและท้องถิ่น รวมถึงสร้างความเป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเองและความภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวเยาวชน ด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผ่านกิจกรรมเหล่านี้ จะส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดการยอมรับคุณค่าของเยาวชน รวมถึงสร้างความปลอดภัยให้แก่อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่ให้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเยาวชนที่ผ่านการอบรมเหล่านี้มาแล้วได้

5.1.3 แนวทางการดำเนินการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา สามารถสรุป ได้ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ขั้นตอนนี้สามารถแบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ส่วนได้แก่

1.1 หลักสูตรการอบรม นำหลักสูตรโครงการอบรมตำรวจเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมาใช้ให้สอดคล้องกับพื้นที่

1.2 การค้นหาผู้เข้าร่วมอบรม

1.2.1 ผู้เข้าร่วมอบรมเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาจำนวน 30 คน

1.2.2 ได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองในการให้เข้าร่วมการอบรม

2. ขั้นดำเนินกิจกรรมอบรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

เป็นการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของเยาวชนนอกสถานศึกษาตลอดระยะเวลา 5 วัน โดยมีการดำเนินการเป็นลำดับดังนี้

2.1 การทำความเข้าใจกับเยาวชน

2.2 การดำเนินกิจกรรมอบรม ระยะเวลา 5 วัน มีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

2.2.1 กิจกรรมสร้างเสริมความรู้

2.2.2 กิจกรรมสร้างเสริมทักษะและการใช้ชีวิต

2.2.3 กิจกรรมสร้างเสริมเจตคติ

2.2.4 กิจกรรมการศึกษาดูงานนอกสถานที่

3. ขั้นการนำไปใช้และการติดตาม

เป็นขั้นสุดท้ายของการดำเนินกิจกรรมฯ เพื่อติดตามเยาวชน “อาสาสมัครเยาวชน” ภายหลังจากอบรม เป็นเวลา 30 วัน มีการฝึกปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ เช่น การเข้าเวรประจำดutyยามตำรวจในพื้นที่ตำบลตะพง นั่งรถสายตรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อำนวยความสะดวกในการจราจร รวมถึงการติดตามและสอดส่องเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยเยาวชนจะใส่เครื่องแบบที่ได้รับมอบจากการอบรมทุกครั้งที่ออกปฏิบัติงาน

จุดมุ่งหมายก็เพื่อให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เสริมสร้างให้มีจิตอาสาตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดีได้ และให้ชาวบ้านหรือคนในชุมชนเกิดการยอมรับให้ออกไป และให้เห็นคุณค่าของเยาวชน เป็นคนดีได้สร้างประโยชน์ให้กับส่วนร่วม และให้เห็นว่าเยาวชนเหล่านี้คือส่วนหนึ่งของชุมชน ที่สำคัญเป็นการแยกเยาวชนเหล่านี้ออกจากกลุ่มเสี่ยงโดยสิ้นเชิงนอกจากนี้หากมีเยาวชนคนใดสนใจจะทำงาน ทางนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะพงก็จะรับรองความประพฤติเพื่อเข้าสมัครงานในโรงงานให้เป็นรายบุคคล โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะประสานกับโรงงานที่สนใจเด็กและเยาวชนเหล่านี้เข้าทำงาน เป็นต้น

5.2 ผลของการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา

5.2.1 ผลลัพธ์จากการเข้าร่วมอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”

เยาวชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ตนเองสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดีและเป็นคนดีได้ สามารถเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนผ่านการทำงานช่วยเหลือชุมชน เป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการออกไปบำเพ็ญประโยชน์ และเยาวชนมองว่าการนำเครื่องแบบมาใช้ในการอบรม ยังเป็นการเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับเยาวชนเองและครอบครัวของเขาอีกด้วย นอกจากนี้เครื่องแบบยังสามารถเป็นเกราะป้องกันยาเสพติดให้กับตัวเยาวชนได้ในแง่ที่ว่าตัวเยาวชนเองจะไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากผู้ขายยาเสพติดเพราะไม่แน่ใจว่าเยาวชนเหล่านั้นเป็นพวกเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือไม่ จึงทำให้เยาวชนที่ผ่านการอบรมเหล่านี้เข้าถึงกลุ่มผู้ขายได้ยากขึ้นเพราะผู้ขายไม่ไว้วางใจหรือมองอีกมุมหนึ่งคือตัวผู้ขายเองก็อาจจะไม่พยายามเอาตนเองเข้ามาเกี่ยวข้องกับหรือข้องแวะกับเยาวชนเหล่านี้ เพราะไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตนเอง กลัวว่าเยาวชนเหล่านี้อาจจะไปขายให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ ดังนั้น “เครื่องแบบ” จึงเป็นเสมือนทั้งเครื่องมือเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนและตัวป้องกันเยาวชนจากยาเสพติดนั่นเอง

5.2.2 ผลผลิตหลังจากการเข้าร่วมอบรมโครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”

5.2.2.1 เยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์

เยาวชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองจากแบบเดิม ไปสู่การมีพฤติกรรมใหม่ในทางที่ดีขึ้น ผ่านกิจกรรมหลายรูปแบบ อาทิ กิจกรรมการบรรยายให้ความรู้ กิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่ กิจกรรมการฝึกระเบียบวินัยระหว่างการอบรมในรูปแบบของการฝึกแบบทหาร เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตัวเยาวชนในหลายประการคือ การเปลี่ยนแปลงด้านความอดทน ความมีระเบียบวินัย การเปลี่ยนทัศนคติในการมองตัวเองที่ดีขึ้น การรู้จักดูแลตัวเอง สามารถควบคุมอารมณ์ รวมถึงการปรับเปลี่ยนกิจวัตรในชีวิตประจำวันให้ดีขึ้นได้ เช่น กิจกรรมการนำเยาวชนไปศึกษาดูงานที่เรือนจำและโรงพยาบาล ทำให้เยาวชนได้เห็นถึงผลของพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจนทำให้เกิดปัญหาตามมาหากเยาวชนยังไม่หยุดหรือไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง เยาวชนที่เข้ารับการอบรมจะเห็นผลของการกระทำจากตัวอย่างที่ไม่ดีเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้เยาวชนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองและพยายามลดสิ่งที่เป็นพฤติกรรมเสี่ยงลงด้วย เช่น ลดจำนวนการสูบบุหรี่ ลดการไปร้านเกมหรือติดเกม ลดการออกไปสังสรรค์กับเพื่อนที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาได้ และยังช่วยลดปัญหาอาชญากรรมลงได้ เนื่องจากแต่เดิมเยาวชนอาจเคยอยู่ในกระบวนการหรือมีพฤติกรรมที่สร้างปัญหาให้กับสังคม แต่เมื่อเยาวชนได้เปลี่ยนพฤติกรรมมาทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครเยาวชน พวกเขาก็ได้เปลี่ยนบทบาทตนเองมาเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการสอดส่องและแจ้งเบาะแสต่างๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรับทราบ โดยเยาวชนที่มาร่วมปฏิบัติงานจะได้สวมใส่ “เครื่องแบบ” ในเวลาที่ปฏิบัติภารกิจช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจ เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ที่แสดงให้ผู้อื่นได้รับรู้ว่า “เยาวชนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองแล้ว” และ “เครื่องแบบ” ก็เป็นตัวรับรองและป้องกันไม่ได้เด็กสามารถหาซื้อยาเสพติดจากใครได้ง่ายๆอีก เพราะผู้ค้ามักจะต้องระวังสงสัยว่าเด็กเหล่านี้จะเป็นสายให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือไม่ด้วยนั่นเอง

5.2.2.2 ความภาคภูมิใจ และการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการที่เยาวชนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองในทางที่ดีและสามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ช่วยเหลือสังคม ส่งผลทำให้เยาวชนเริ่มหันมามองตัวเองในแง่บวกหรือแง่ที่ดีขึ้น มีการเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้นเพราะได้เปลี่ยนความคิดที่มีต่อตนเองจากเชิงลบมาเป็นเชิงบวกได้ จากเดิมที่เยาวชนเคยคิดว่าคนแบบตนคงไม่เป็นที่ต้องการของสังคม เพราะถูกมองว่าไม่มีประโยชน์สร้างแต่

ปัญหาให้กับสังคม แต่เมื่อเข้ามาอบรมได้มีการเปลี่ยนความคิดให้เยาวชนมองตนเองในมุมใหม่ว่า พวกเขาคือพลังของชุมชนเพราะเป็นผู้ที่สามารถช่วยพัฒนาทำให้ชุมชนดีขึ้น สามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้ ทั้งนี้การสร้างคุณภาพจิตใจต่อสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมในตัวเยาวชนถือเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะสามารถจูงใจให้เกิดการแสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์หรือจูงใจให้เยาวชนเข้าร่วมการปฏิบัติการกิจเพื่อสังคมโดยการร่วมกับทีมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการช่วยเหลือตำรวจปฏิบัติหน้าที่เพื่อบริการชุมชนและสังคมได้ และการมอบเครื่องแบบให้เยาวชนสวมใส่ก็เป็นเครื่องมือหนึ่งของกิจกรรมในส่วนของการปฏิบัติหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมหลังการอบรม กล่าวคือ “เครื่องแบบ” จะส่งผลในเชิงจิตวิทยาในการทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองเมื่อได้สวมใส่เพราะการสวมใส่เครื่องแบบสัมพันธ์กับการบำเพ็ญประโยชน์ที่เป็นกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนรู้สึกภาคภูมิใจ ดังนั้นเครื่องแบบจะยิ่งตอกย้ำความภาคภูมิใจในสิ่งที่ดีและเป็นตัวแสดงถึงการทำความดีให้ผู้อื่นเห็นได้ชัดเจน ซึ่งเมื่อเกิดการชื่นชมก็จะเกิดความรู้สึกภูมิใจหรือการเห็นคุณค่าในตนเองตามมา และนอกจาก “เครื่องแบบ” จะสร้างความภาคภูมิใจในตัวเยาวชนเองแล้ว “เครื่องแบบ” ยังสร้างความภูมิใจให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองอีกด้วย เพราะผู้ปกครองจะมองว่าการอบรมทำให้ลูกหลานของตนเปลี่ยนไปในทางที่ดี เมื่อเขาได้รับการสวมใส่ “เครื่องแบบ” และได้ร่วมบำเพ็ญประโยชน์ ทำให้ทุกคนได้เห็นว่าลูกหลานของตนคือคนดีผู้ทำประโยชน์ให้สังคม ได้เป็นผู้ที่ได้สวมใส่ชุดที่เป็นเครื่องแบบของผู้ทำความดีและเป็นผู้ที่เจ้าหน้าที่รัฐไว้วางใจให้ทำงานร่วมกันกับพวกเขา และนอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนที่เข้าอบรมยังสร้างความภูมิใจให้พ่อแม่ในเรื่องของการได้รับโอกาสในการทำงาน ซึ่งจะทำให้พ่อแม่มองว่าบุตรหลานของตนโตขึ้นและมีความรับผิดชอบชีวิตตนเองสามารถทำงานหาเงินเลี้ยงตนเองได้ และมองว่าการมีงานทำจะช่วยป้องกันไม่让他们พวกเขากลับไปมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการถูกจับกุมหรือติดคุกได้อีก

5.2.2.3 การยอมรับของสังคม

กิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ออกไปบำเพ็ญประโยชน์และทำกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การออกตรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การร่วมตั้งด่านตรวจตราความเรียบร้อย รวมทั้งการช่วยเหลือด้านการจราจรเมื่อมีงานหรือการจัดกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การทำกิจกรรมอาสาสมัครเยาวชนจะเป็นตัวสร้างการยอมรับของชุมชนผ่านกิจกรรมดังกล่าวที่ให้เยาวชนเหล่านี้ได้ร่วมปฏิบัติ โดยรูปแบบการบำเพ็ญประโยชน์ถูกออกแบบมาให้ผู้ปฏิบัติได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเยาวชนกับคนในสังคม เพราะรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่มักจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน ดังนั้นการทำงานของเยาวชนเหล่านี้จะต้องผ่านสายตาหรืออยู่ในสายตาของคนในชุมชนทุกคน

ว่าเยาวชนได้ปฏิบัติงานอะไรและอย่างไรบ้างอย่างสม่ำเสมอ เป็นการเปิดโอกาสสำคัญให้เยาวชนได้พิสูจน์ตนเองว่าสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้เมื่อผ่านการเข้ารับการอบรมแล้ว และการมี “เครื่องแบบ” สำหรับให้เยาวชนสวมใส่ในการร่วมปฏิบัติหน้าที่ทุกครั้ง ยังเป็นตัวช่วยทำให้คนในชุมชนมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในตัวเยาวชนได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น และสร้างการยอมรับในตัวเยาวชนโดยมองว่าพวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นคนใหม่ได้จริง โดย “เครื่องแบบ” จะเป็นเสมือนทั้งภูมิคุ้มกันในการป้องกันการกลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงแบบเดิม และเป็นตัวแสดงสัญลักษณ์ว่าเยาวชนที่เข้ารับการอบรมนั้นเป็นพวกเดียวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นสัญลักษณ์ที่แบ่งแยกเยาวชนที่ผ่านการอบรมแล้วออกจากความเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างชัดเจน เพราะในอดีตชาวบ้านอาจจะมองว่ากลุ่มเยาวชนเหล่านี้เป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาในพื้นที่ แต่เมื่อเยาวชนได้สวมใส่เครื่องแบบมาปฏิบัติงาน ทำให้ภาพเดิมที่ชุมชนมองเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผู้ที่พบเห็นเยาวชนเปลี่ยนแปลงตนเองก็ชื่นชมที่พวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองไปเป็นคนใหม่ได้ ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวเยาวชนกับชาวบ้านในชุมชนดีขึ้นด้วย เพราะหากไม่มีเครื่องแบบคนอื่นๆ ในชุมชนก็คงมองเยาวชนเป็นแบบเดิม แม้ว่าจะผ่านการอบรมมาก็ครั้งแล้วก็คงคิดว่าพวกเขาคงจะกลับไปทำแบบเดิมอีก แต่พอได้ใส่เครื่องแบบแล้วทำให้คนมองว่าพวกเขาเป็นคนที่ดีและกลับตัวกลับใจแล้ว

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีคนในชุมชนบางส่วนที่ยังไม่ไว้วางใจในตัวเยาวชนเหล่านี้เพราะคิดว่า เยาวชนอาจจะไม่สามารถเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ หรืออาจจะกลับไปมีพฤติกรรมแบบเดิมเหมือนก่อนเข้ารับการอบรมได้ เนื่องจากเมื่อเยาวชนมีงานทำแล้วออกไปทำงานในพื้นที่อื่น ก็มีความเป็นไปได้ว่าเยาวชนเหล่านี้อาจจะกลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงอีกครั้ง เพราะการดูแลของ ทีมวิทยากร ตำรวจ และคนในชุมชนที่รู้จักตัวเยาวชนไม่สามารถช่วยสอดส่องพฤติกรรมของพวกเขาอย่างทั่วถึงได้ เนื่องจากอยู่นอกพื้นที่ทำให้ไม่สามารถติดตามดูแลพฤติกรรมของเยาวชนได้ แต่หากเยาวชนได้ทำงานอยู่ในพื้นที่บุคคลเหล่านี้ก็ยังสามารถติดตาม ตักเตือนดูแลพฤติกรรมเยาวชนเหล่านี้ได้ แต่หากเยาวชนยังอยู่ในพื้นที่ก็สามารถมั่นใจได้ระดับหนึ่งว่าพวกเขามีแนวโน้มที่จะไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่ากลุ่มที่ออกไปอยู่นอกพื้นที่

จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการดำเนินกิจกรรมในเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา โดยผลที่เกิดขึ้นกับเยาวชนที่เข้ารับการอบรมคือ เยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ เกิดความภาคภูมิใจ และสามารถเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนได้ โดยมี “เครื่องแบบ” เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาที่มีผลทำให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และได้รับการยอมรับจากครอบครัว และชุมชนเพราะเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ที่แสดงให้ผู้อื่นได้รับรู้ว่าตัวเยาวชนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองแล้วอย่างชัดเจน ในขณะที่เกี่ยวกับการสวม

“เครื่องแบบ” ยังเป็นสัญลักษณ์ของการแบ่งแยกเยาวชนออกจากความเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง แต่สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ผลดังกล่าวยั่งยืนได้ คือ ความร่วมมือของคนในชุมชนและทีมวิทยากร ที่ต้องติดตามพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มนี้ว่าจะกลับไปเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงแบบเดิมอีกหรือไม่ เนื่องจากหากเยาวชนอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบเดิมก็อาจจะมีโอกาสกลับไปเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงแบบเดิมได้เสมอ หรือเยาวชนที่มีโอกาสไปทำงานนอกพื้นที่หลังได้รับการอบรมแล้วก็ถือเป็นอุปสรรคในการติดตาม ดังนั้น การมีระบบติดตามเยาวชนผ่านการทำกิจกรรมในชุมชน จึงมีความสำคัญที่จะช่วยดูแลให้เยาวชนสามารถคงสถานะของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและทำให้เยาวชนเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นผลสำเร็จตามที่คาดหวังได้ในระยะยาว

5.3 อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการจัดอบรมการป้องกันปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยใช้แนวทางหรือวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง และการนำเอา “เครื่องแบบ” มาเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง หรือดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวเยาวชนนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมให้ความรู้ กิจกรรมเปิดใจ กิจกรรมฝึกระเบียบวินัย หรือกิจกรรมทัศนศึกษา ที่จะทำให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในพิษภัยของยาเสพติด และสร้างทัศนคติให้เยาวชนมีความคิดทัศนคติเกี่ยวกับตนเองเสียใหม่ว่า เราทุกคนต่างก็มีคุณค่า มีความสามารถ และมีความหมายต่อคนที่รักเรา ดังเราจะต้องไม่ให้ยาเสพติดมาทำลายคุณค่าหรือศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเรา สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศุภร ชินะเกตุ (2533) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี และพบว่าหนึ่งในวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้เยาวชนมีภูมิคุ้มกันตนเองในการหลีกเลี่ยงหรือรู้เท่าทันยาเสพติดคือ การเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง โดยให้เยาวชนตระหนักว่าชีวิตคนเราทุกคนล้วนมีค่า ไม่ว่าจะเป็นต่อพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน หรือสังคมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งการทำงานหรือการเรียนหนังสือตามวัยและหน้าที่ที่ควรจะได้รับผิดชอบ เมื่อนั้นก็ถือได้ว่าเราทำตัวให้เกิดประโยชน์ตามกำลังความสามารถที่มีคุณค่าในตนเองก็เกิดขึ้น ดังนั้นจึงไม่ควรทำลายคุณค่าของตนเองโดยการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับหรือสัมผัสเสี่ยงต่อยาเสพติด นอกจากนี้กิจกรรมการทัศนศึกษาเพื่อไปดูตัวอย่างเป็นคนที่ดีหรือต้องติดคุกเนื่องจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นเหตุ นั้น ก็ทำให้เยาวชนได้เห็นว่าผลของยาเสพติดสามารถทำลายชีวิตคนได้อย่างไร และตัวเยาวชนเองรู้สึกอย่างไรกับคนเหล่านี้ ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องเป็นความรู้สึกใน

แง่ลบต่อคนป่วยหรือผู้ต้องขังเหล่านั้น และจะเป็นกระจกสะท้อนตัวเยาวชนว่าหากยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อนาคตที่ตามมาของพวกเขา ก็อาจจะไม่ต่างจากคนกลุ่มนี้

ในส่วนกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่นำเอา “เครื่องแบบ” มาให้เยาวชนสวมใส่ขณะปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการอบรมที่ออกแบบมาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมวัยรุ่น ที่มักชอบทำกิจกรรมที่ต้องออกกำลัง มีอิสระได้ออกไปทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ รุนราวคราวเดียวกับตน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของวิทยากร เชียงกูล (2552) ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรมทางสังคมวัยรุ่นไว้ว่า เป็นวัยที่ชอบอยู่กับเพื่อนฝูง โดยเฉพาะเพื่อนที่มีอายุใกล้เคียงกันกับตน เป็นวัยที่ต้องการอิสระและมีพลังกำลังเหลือเฟือจึงต้องการทำกิจกรรมที่ใช้กำลังหรือแรงกาย ดังนั้นวัยรุ่นจึงชอบที่จะได้ปลีกตัวออกมาจากครอบครัวไปคลุกคลีกับกลุ่มเพื่อนเพื่อทำกิจกรรมด้วยกันในสังคมภายนอก ร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับช่วงวัยดังกล่าวนี้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ของโครงการได้จัดกิจกรรมที่เข้าใจแบบแผนพฤติกรรมของวัยรุ่นสอดคล้องกับผลของงานวิจัยทั้งสองชิ้นนี้ เพราะรูปแบบของกิจกรรมที่โครงการออกแบบมานั้นสามารถทำให้วัยรุ่นได้ออกจากบ้านมาพบเจอสังคมภายนอก ร่วมกับเพื่อนๆ ในรุ่นราวคราวเดียวกับตน และเป็นงานที่ได้ใช้กำลังกายเพราะต้องออกสนามไปทำกิจกรรมในพื้นที่ซึ่งสามารถตอบโจทย์ธรรมชาติของวัยรุ่นได้อย่างตรงจุดเป็นการสร้างแรงจูงใจต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน เพราะการสวมใส่ “เครื่องแบบ” ไปบำเพ็ญประโยชน์ส่งผลให้ตัวเยาวชนเองและสังคมเห็นว่า เยาวชนกลุ่มนี้สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้และมีประโยชน์มีคุณค่าต่อสังคม เนื่องจากการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์จะอยู่ในสายตาของคนในชุมชนตลอดเวลา คนในชุมชนจะทราบว่าเยาวชนเหล่านี้ปฏิบัติตัวอย่างไร และเมื่อเยาวชนได้ทำกิจกรรมและเห็นว่าตนเองสามารถปฏิบัติงานบำเพ็ญประโยชน์ลุล่วงได้สำเร็จสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เยาวชนก็เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มองว่าตนเองมีคุณค่า ซึ่ง นอกจากนี้การเห็นคุณค่าในตนเองยังส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนที่มีความภูมิใจในตนเองและมีความมั่นใจ ไม่หนีปัญหา ซึ่งการรู้จักแก้ปัญหาในทางที่ถูกต้องก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดได้เช่นกัน กล่าวคือการสร้างเสริมความภาคภูมิใจในตนเองหรือการเห็นคุณค่าตนเองนั้นส่งผลต่อเนื่องต่อทักษะการแก้ปัญหาของบุคคล ซึ่งทั้งสองต่างก็เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดได้ เนื่องจากหากวัยรุ่นมีความมั่นใจในตนเองว่าจะมีความสามารถพอจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ก็มักเกิดความรู้สึกดีต่อยาคู่ถูกตัวเองและหนีปัญหาโดยการหันไปพึ่งยาเสพติดแม้จะรู้ว่าเป็นสิ่งไม่ดี แต่ก็ไม่มี ความมั่นใจหรือเด็ดขาดที่จะปฏิเสธได้ ในทางตรงกันข้ามหากวัยรุ่นมีความภาคภูมิใจในตนเอง เขาจะเป็นคนที่มีความมั่นใจกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาและหาวิธีแก้ด้วยความรอบคอบมากกว่า คนที่มีความภูมิใจในตนเองต่ำ ดังนั้นวัยรุ่นกลุ่มหลังจะไม่หนีปัญหาและไม่คล้อยตามเพื่อนไปโดยง่าย เนื่องจากมีความมั่นใจในตนเอง ดังนั้นเขาจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะรู้ดีว่าเป็นสิ่งไม่ดีและไม่ใช้วิธีการแก้ปัญหา จึงเห็นได้ว่าการเสริมสร้างความภาคภูมิใจหรือการเห็นคุณค่าในตนเองต่อตัว

วัยรุ่นจึงสำคัญมากเพราะมีผลต่อการตัดสินใจในการทำพฤติกรรมนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ทางผู้วิจัยจึงมองว่า การใช้“เครื่องแบบ” เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์จึงมีส่วนช่วยให้เป้าหมายของการทำกิจกรรม ซึ่งคือการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เพราะ“เครื่องแบบ”จะทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่ตอกย้ำตนเองและแสดงให้ผู้อื่นเห็นได้ชัดเจนว่า เยาวชนที่กำลังทำงานบำเพ็ญประโยชน์นั้นกำลังทำสิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์กับสังคมและแบ่งแยกตนเองออกจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม

ในส่วนของผลที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมของโครงการนี้ สามารถสรุปได้ว่ากิจกรรมต่างๆที่เยาวชนได้ปฏิบัติในโครงการนี้ สามารถทำให้พฤติกรรมของเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ เนื่องจากส่งผลให้เยาวชนเห็นคุณค่าในตนเองและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้ดีขึ้นได้ จนเป็นที่ยอมรับของครอบครัวและชุมชน และการชื่นชมยอมรับของครอบครัวชุมชนก็ทำให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง จนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมจากรูปแบบเดิมที่มีพฤติกรรมสุ่มเสี่ยงต่อการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดไปสู่แบบใหม่ที่ดีขึ้นได้ แต่การป้องกันปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาให้มีความยั่งยืนนั้น จะต้องเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและบูรณาการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่ง“เครื่องแบบ”จะช่วยให้ทุกคนในชุมชนสามารถเห็นและร่วมกันติดตามสอดส่องดูแลพฤติกรรมเยาวชนได้ง่ายและชัดเจน ดังนั้นโครงการดังกล่าวจึงยังผลให้คนในชุมชนสามารถดูแลสมาชิกหรือลูกหลานของตนเองไปด้วยกัน ดังนั้นผลของโครงการนี้จึงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนได้อย่างเหมาะสม เพราะสามารถทำให้เยาวชนเปลี่ยนแปลงการกระทำในแนวทางที่ดี และการนำ“เครื่องแบบ”มาเสริมในการทำกิจกรรมยังส่งผลให้เยาวชนต้องรู้จักระมัดระวังพฤติกรรมตนเอง ไม่ทำพฤติกรรมเสี่ยงเพราะเครื่องแบบจะเป็นเหมือนทั้งกรอบกักกับการกระทำและเป็นแรงจูงใจให้กระทำความดี เพราะการที่เยาวชนกลุ่มนี้เคยเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมาก่อนเมื่อได้เข้ารับการอบรมและได้สวมใส่เครื่องแบบในการทำกิจกรรมเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ ทำให้คนในชุมชนที่พบเห็นการบำเพ็ญประโยชน์เหล่านั้นทำให้เกิดความชื่นชมในตัวเยาวชน และคำชื่นชมเหล่านั้นก็เข้ามาสู่ตัวเยาวชนผู้ปฏิบัติงาน ทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกว่าตนเองกลับมามีคุณค่าอีกครั้ง และความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกทางบวกที่มนุษย์พึงพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล พิริยะปัญญา (2546) ที่กล่าวว่าคนที่ได้รับความรักและความไว้วางใจจากสังคมรอบข้าง โดยเฉพาะคนใกล้ชิดอย่างครอบครัวหรือเพื่อน จะทำให้บุคคลนั้นเป็นคนที่มีมองเห็นคุณค่าในตนเอง และมีความมั่นใจ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมของเยาวชนต่อการดำรงชีวิตและโอกาสในการประสบความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นการเห็นคุณค่าในตนเองจึงมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างมาก เนื่องจากเมื่อเยาวชนได้ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ผ่านการสวม“เครื่องแบบ” จะทำให้สังคมมองเห็นเยาวชนเหล่านี้ได้ชัดเจนและได้รับการชื่นชมและให้การยอมรับในเยาวชนเหล่านี้มากขึ้น เกิดอัตมโนทัศน์ที่ดีในตัวเยาวชนเองเพราะได้รับแรงเสริมจากการ

สร้างอัตมโนทัศน์ที่ดีทั้งจากตนเองและสังคมรอบข้าง เพราะเมื่อไปทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์โดยใส่ “เครื่องแบบ” ไปด้วยก็จะมีคนมาชื่นชมการกระทำของเยาวชน ดังนั้น “เครื่องแบบ” จะเป็นตัวสร้างความเชื่อมโยงกับความภาคภูมิใจหรือการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชน และเมื่อเยาวชนมีการเห็นคุณค่าในตนเองก็จะเกิดอัตมโนทัศน์ที่ดี ที่ส่งผลไปถึงการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ มาสโลว์ (Maslow, 1989 อ้างถึงใน สุวิมล พิริยะปัญญา, 2546) ที่มองว่าหากบุคคลมองเห็นตนเองว่าเป็นคนมีคุณค่า บุคคลนั้นจะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและมีความสุขพร้อมเผชิญอุปสรรคต่างๆ คนเราจึงมักจะทำหรือแสดงพฤติกรรมใดๆที่จะช่วยสร้างความสุขให้กับตนเองโดยผ่านการชื่นชมของผู้อื่น เมื่อรู้สึกดีก็ทำให้เยาวชนเหล่านี้มีความคิดว่าไม่ควรกลับไปประพฤติตนในแบบเดิมที่เสี่ยงต่อยาเสพติดอีก

5.4 ข้อเสนอแนะการศึกษาในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

1. การดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้ ควรที่จะดึงพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมให้มากขึ้น โดยอาจจะมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อจะเป็นการเสริมทักษะให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองในการช่วยผลักดันให้เยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของเยาวชนได้อย่างถาวร
2. การดำเนินกิจกรรมควรมีการจัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามพฤติกรรมของเยาวชนที่อบรมไปแล้วให้คงสถานะพฤติกรรมที่ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันเยาวชนไม่ให้หวนกลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงอีก จึงจะถือว่าประสบผลสำเร็จในระยะยาวได้
3. หลังจากดำเนินกิจกรรมแล้วควรมีการดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน โดยการผลักดันให้เยาวชนได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครชุดต่างๆ ของพื้นที่ เช่น ชุดชรบ. ชุดอปพร หรือการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนอาสาในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม เพื่อที่จะให้เยาวชนที่ได้รับการอบรมที่มีจิตอาสาสนใจที่จะทำงานอาสาให้กับชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการป้องกันยาเสพติด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกระตุ้นและสนับสนุนให้มีการใช้ “เครื่องแบบ” เป็นเครื่องมือในมาตรการหรือโครงการป้องกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

2. ควรมีความร่วมมือและการบูรณาการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคมหรือส่วนรวมทุกฝ่าย เพื่อให้แนวทางและผลของการป้องกันปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

3. ควรนำแนวทางในการอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงของพื้นที่ตำบลตะพงโดยการใช้ “เครื่องแบบ” เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรม ไปปรับใช้ในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันกับพื้นที่กรณีศึกษา

5.5 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. นำแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษานี้ไปทดลอง/ปรับใช้กับพื้นที่อื่น ที่มีบริบทคล้ายกัน รวมถึงการพัฒนารูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการติดตามพฤติกรรมของเยาวชนหลังจากเข้ารับการอบรม เพียงระยะสั้น ควรมีการศึกษาในประเด็นนี้เพิ่มเติมเพื่อที่จะเป็นการศึกษาครบถ้วนสมบูรณ์

2. นำแนวทางการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา ไปปรับใช้ในกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ อาทิ กลุ่มเยาวชนที่พันคดีเกี่ยวกับยาเสพติดจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือกลุ่มเด็กเสพ ซึ่งถือเป็นการป้องกันเยาวชนที่ถูกปล่อยตัวพ้นโทษออกมาแล้วไม่ไห้กลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก อันจะเป็นการดึงเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนและไม่กลับไปสู่วงจรเดิมอีก

รายการอ้างอิง

- Coopersmith, S. (1981). *The Antecedents of Self-esteem. (2nd ed.)*. Palo Alto, California: Consulting Psychologist Press.
- กาญจนา ภูยาธร. (2541). การศึกษาอัตมโนทัศน์ของสมาชิกศูนย์ชุมชนบำบัดระยะติดตามหลังรักษา. ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ชุมชนบำบัดธัญญารักษ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- กิ่งกาญจน์ จงสุขไกล. (2555). สถานการณ์ปัญหาเสพติดการแพร่ระบาดและผลกระทบในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ท่องเที่ยว: ศึกษากรณีเมืองพัทยาและเกาะล้านอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี.
- กิ่งกาญจน์ จงสุขไกล และคณะ. (2557). การศึกษารูปแบบการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา.
- กฤษณี คำชาย. (2542). จิตวิทยาแนะแนวเด็กวัยรุ่น: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- แก้วใจ สิทธิศักดิ์. (2551). ผลของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมการป้องกันการใช้สารแอมเฟตามีนในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์.
- จันทร์ฉาย พัทธ์ศิโรกุล. (2532). ผลของการจัดโปรแกรมการฝึกความกล้าแสดงออกต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย.
- จันทร์สุดา ต้นดิษฐวานิช. (2546). กลยุทธ์การตลาดเพื่อสังคมในโครงการรณรงค์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์
- จำปี เสภา. (2553). ผลของการให้คำปรึกษาจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษาคณะวิทยาศาสตร์.
- จิราภา เต็งไตรรัตน์และคณะ. (2543). จิตวิทยาทั่วไป. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนิดา สุวรรณศรี. (2542). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนผู้ติดยาเสพติด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, จิตวิทยาการให้คำปรึกษา.

- ชัยวัฒน์ วงษ์อาษา. (2556). การเห็นคุณค่าในตนเอง. เข้าถึงเมื่อ, 8 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงจาก <http://ns2.ph.mahidol.ac.th/phklb/knowledgefiles/Selfteem.pdf>
- ดวงกมล ทองอยู่. (2557). แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2557; 179-190.
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2540). จิตวิทยาทั่วไป. เอสอาร์พรีนติ้ง.
- พรณี ช. เจนจิต. (2534). หน่วยที่ 1-7 อัดมโนทัศน์ จิตวิทยาและสังคมพื้นฐานเพื่อการแนะแนว. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณภรณ์ จิตตกุล. (2535). ความสัมพันธ์ระหว่างอัดมโนทัศน์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษา สังกัดกระทรวงกลาโหม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหิดล, บัณฑิตวิทยาลัย
- วรารุช หิรัญศิริ. (2548). การเปรียบเทียบอัดมโนทัศน์ของเยาวชนชายผู้กระทำ ความผิดที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและนักเรียนชายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาจิตวิทยา พัฒนาการ คณะจิตวิทยา.
- วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร. (2546). รูปแบบการสร้างแรงจูงใจชุมชนในการร่วมพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดห้วยหิน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชา สาระศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). จิตวิทยาวัยรุ่น : ก้าวข้ามปัญหาและพัฒนาการศักยภาพด้านบวก. สายธาร , กรุงเทพฯ.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย ล.2: วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , กรุงเทพฯ
- ศุภร ชินะเกตุ. (2533). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร, สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตศึกษา
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2558). สถิติจำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. เข้าถึงเมื่อ, 5 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงจาก http://www2.djop.moj.go.th/media/k2/attachments/back_offend.pdf

- สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. (2556). เอกสารประกอบโครงการสัมมนาบุคลากรสำคัญเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนนอกสถานศึกษา. สำนักงาน ป.ป.ส.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2536). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. (2552). ชุดหนังสือ แนวคิดและรูปแบบการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เล่มที่ 1 แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง. บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997) จำกัด, กรุงเทพฯ.
- สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. (2556). คู่มือจัดระเบียบสังคมและแก้ไขปัญหายาเยาวชนกลุ่มเสี่ยง. ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อท, กรุงเทพฯ.
- สุกัญญา วิบูลย์พานิช. (2536). อุตมโนทัศน์และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของคนพิการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พัฒนาสังคม (การวิเคราะห์และวางแผนทางสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย.
- สุชา จันทน์เอม. (2529). จิตวิทยาวัยรุ่น. แพร์พิทยา, กรุงเทพฯ.
- สุชา จันทน์เอม. (2542). จิตวิทยาพัฒนาการ. บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด , กรุงเทพฯ.
- สุโท เจริญสุข. (2520). จิตวิทยา พัฒนาการเด็กและวัยรุ่น. โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
- สุริยันต์ กลีบทอง. (2547). ปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จังหวัดกาญจนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร, สาขา จิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย
- สุวิมล พิริยะปัญญา. (2546). ผลของการฝึกทักษะกีฬาบอลเลย์บอลที่มีต่ออ้อมโนทัศน์ และปัญหาการปรับตัวของวัยรุ่นติดยาเสพติดในสถานบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์ ภาควิชาพลศึกษา
- อรุณญาณี เชื้อไทย. (2541). การใช้ทักษะชีวิตในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการติดยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองจังหวัดแพร่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก.

ประเด็นในการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
การศึกษาเรื่อง “การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา :
กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง”

ประเด็นในการสังเกตกิจกรรม

1. ขั้นตอน รูปแบบการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างไร
2. บรรยากาศระหว่างอบรม (ของเยาวชนที่เข้ารับการอบรม)
3. เนื้อหาในการบรรยายให้ความรู้ระหว่างการอบรม
4. การมีส่วนร่วมของเยาวชนที่เข้ารับการอบรมระหว่างดำเนินกิจกรรม
5. เนื้อหา ความรู้ ในการบรรยายของวิทยากร
6. ระยะเวลา /การจัดสรรเวลาในการอบรมในแต่ละเรื่อง
7. สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการอบรม
8. กิจกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชน/เกิดประโยชน์ต่อเยาวชน

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถาม

การศึกษาเรื่อง “การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา :
กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง”

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาผลการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการศึกษาค้นคว้าที่เกิดขึ้นกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาจากการเข้าร่วมอบรม โครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน” ภายใต้โครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินในปี 2556 โดยขอความกรุณาทุกท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

แบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลที่ได้รับในการเข้าร่วมอบรม โครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์ “อาสาสมัครเยาวชน”

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: ให้ท่านเขียนเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อ และกรอกข้อมูลลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ ปี

3. สาเหตุที่ท่านเข้ามาอบรม มาจากอะไร (พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ที่ต้องเชิญเข้ารับการอบรม)

1. เล่นเกม ดิตเกม
2. ตั้งกลุ่ม ชีรณมอเตอร์ไซด์ (รถซิ่ง)
3. พฤติกรรมเสี่ยงยาเสพติด (รวมกลุ่มมั่วสุมตามบ้าน)
4. รวมกลุ่ม ทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลที่ได้รับในการเข้าร่วมอบรม โครงการค่ายเยาวชนสัมพันธ์

“อาสาสมัคร เยาวชน”

คำชี้แจง: โปรดแสดงความคิดเห็นของเกี่ยวกับผลที่ได้รับในการเข้าร่วมการอบรมฯ โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านตามที่ท่านได้รับ

ข้อ	หัวข้อ	ระดับความความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้					
2	การไปศึกษาดูงานที่เรือนจำเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนต้องการที่จะปรับเปลี่ยนตัวเอง					
3	การไปศึกษาดูงานที่โรงพยาบาลเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนอยากที่จะปรับเปลี่ยนตัวเอง					
4	เยาวชนคิดว่าครอบครัวภาคภูมิใจที่ตนเองสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองเป็นคนดีได้					
5	เยาวชนเห็นคุณค่าในตนเองจากการได้บำเพ็ญประโยชน์เป็นจิตอาสาในชุมชน					
6	เยาวชนเป็นที่ยอมรับของชุมชนมากขึ้น ได้รับโอกาสที่ดีจากชุมชน และเพิ่มทักษะชีวิตในสังคมมากขึ้น					
7	เยาวชนมีความมั่นใจในตนเองว่าตนสามารถจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นได้					
8	การใส่เครื่องแบบมีส่วนช่วยในการป้องกันยาเสพติดให้กับเยาวชนได้					
9	เยาวชนมีความรู้สึกมั่นใจว่าจะไม่กลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงโดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมเสี่ยงเกี่ยวกับยาเสพติดอีก					
10	เยาวชนรู้สึกดีใจและภาคภูมิใจที่ได้เข้าร่วมเป็น “อาสาสมัครเยาวชน”					

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค.

ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม

การศึกษาเรื่อง “การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา :
กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง”

คำถามสำหรับผู้นำชุมชน/เจ้าหน้าที่โครงการ

1. สภาพทั่วไปของพื้นที่ตำบลตะพง
2. สภาพปัญหาสถานการณ์และพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่และบริบทที่เป็นปัจจัยเสี่ยง
3. ความเป็นมาในการดำเนินการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ การพัฒนาของโครงการ/แนวคิดการดำเนินการการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่
4. แนวทาง/วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน
5. กระบวนการทำงาน โครงสร้างและกลไกในการดำเนินงาน
6. ผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรม ต่อเยาวชน ต่อครอบครัว ต่อชุมชน
7. ข้อเสนอแนะจากการดำเนินกิจกรรม

คำถามสำหรับกลุ่มผู้ปกครอง/ประชาชน

1. สภาพปัญหาในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่เป็นอย่างไร
2. ในการดำเนินกิจกรรม ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างไรบ้าง
3. ท่านคิดว่าเยาวชนที่เข้ารับการอบรมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินสามารถช่วยให้เยาวชนที่เข้ารับเกิดการอบรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างไร
5. การดำเนินโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ส่งผลดีหรือเสียต่อเยาวชน ต่อครอบครัว ต่อชุมชน อย่างไร
6. ท่านคิดว่ารูปแบบมีส่วนช่วยให้เยาวชนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้หรือไม่อย่างไร
7. ท่านมีความมั่นใจหรือไม่ว่า เยาวชนที่เข้ารับการอบรมสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างถาวร

ภาคผนวก ง.

ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มสำหรับเยาวชนที่เข้ารับการอบรม
การศึกษาเรื่อง “การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา :
กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง”

ประเด็นคำถาม

1. ก่อนการอบรมเยาวชนพฤติกรรมเสี่ยงอย่างไร
2. เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพงได้อย่างไร
3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพงมีอะไรบ้าง
4. ความรู้สึกของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ในช่วงก่อนอบรม ระหว่างอบรม และหลังอบรม เป็นอย่างไร
5. เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างกับเยาวชนเมื่ออบรมเสร็จสิ้น
6. มีความมั่นใจหรือไม่ว่า เยาวชนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวเองได้อย่างถาวร
7. เครื่องแบบที่สวมใส่ระหว่างการอบรม/การออกไปช่วยเหลือสังคม มีส่วนช่วยให้เกิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนอย่างไร
8. ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดิน ตำบลตะพง

ภาคผนวก จ.

ประเด็นคำถาม/แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการอบรม
ในการศึกษาเรื่อง “การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา :
กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง”

1. ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

- 1.1 เยาวชนมองตัวเองอย่างไร
- 1.2 เยาวชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติดอย่างไร

2. ระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม

- 2.1 เข้าร่วมโครงการได้อย่างไร มีอะไรเป็นแรงจูงใจและผลักดัน
- 2.2 ครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือผลักดันให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างไร
- 2.3 ครอบครัวมีส่วนร่วม/สนับสนุนในระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม กระบวนการอบรมอย่างไร
- 2.4 เยาวชนเคยคิดถอดใจ ล้มเลิกหรืออยากถอนตัวกลางคัน ระหว่างเข้ารับการอบรมหรือไม่อย่างไร
- 2.5 กิจกรรมใดที่ประทับใจ เป็นแรงจูงใจให้อยากเปลี่ยนแปลงตัวเอง
- 2.6 เครื่องแบบ มีผลต่อเยาวชนอย่างไรทำให้อยากเปลี่ยนแปลงตัวเองหรือไม่อย่างไร

3. หลังสิ้นสุดกิจกรรมจนถึงปัจจุบัน

- 3.1 สิ่งที่เกิดขึ้นกับเยาวชน เยาวชนมองตัวเองอย่างไร หลังจากอบรมเสร็จสิ้น เป็นอย่างไร
- 3.2 หลังการอบรมเยาวชนคิดว่า ครอบครัวมองเยาวชน ยอมรับหรือไม่อย่างไร/กลุ่มเพื่อน/คนในชุมชนมองเยาวชน ยอมรับหรือไม่อย่างไร/ชุมชนมองเยาวชน ยอมรับหรือไม่อย่างไร
- 3.3 เครื่องแบบ มีผลต่อการยอมรับ หรือทัศนคติของชุมชนต่อเยาวชนอย่างไรเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร
- 3.4 โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน/บริการชุมชน
- 3.5 สิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมอะไรบ้างที่เป็นประโยชน์ นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ใช้อย่างไรบ้าง
- 3.6 กิจกรรมหรือโครงการที่มีการนำเครื่องแบบเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนที่คิดว่าสามารถป้องกันปัญหาเสพติดในกลุ่มเยาวชนและชุมชนได้หรือไม่อย่างไร

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายนเรนทร์ ตุนทกิจ เกิดเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาสถิติประยุกต์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในปีการศึกษา 2547 และ เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และ สังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554

